

NUORTEN KANSALAISKULTTUURIT JA MEDIA

Näkökulmia nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen

Sosiologia
Turun yliopisto
Pro gradu -tutkielma
Maiju Haltia 71402
Huhtikuu 2012

TURUN YLIOPISTO

Sosiologian laitos/Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

HALTIA, MAIJU: Nuorten kansalaiskulttuurit ja media. Näkökulmia nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen

Pro gradu -tutkielma, 116 s., 3 liites.

Sosiologia

Huhtikuu 2012

Tutkielmassa perehdytään nuorten ja median väliseen suhteeseen *kansalaisuusnäkökulmasta*, jonka mukaan nuoret, siinä missä muutkin, ovat aktiivisia toimijoita yhteiskunnassamme. Tutkimuksen päätavoite on luoda haastatteluaineiston avulla kokonaiskuva siitä, millaisena kansalaisosallistuminen ja -identiteetti ilmenevät nuorten kertomuksissa sekä selvittää sitä, millainen rooli medialla on suhteessa nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen. Tutkielma linkittyy Jyväskylän yliopiston koordinoimaan *Youth Media Participation (YMP)* -projektiin, joka on vertaileva tutkimus Suomen, Argentiinan, Intian, Kenian ja Egyptin nuorten mediaosallistumisesta.

Tutkimuksen teoreettis-käsitteellinen viitekehys koostuu nuoriso- ja mediatutkimuksellisista lähtökohdista sekä kansalaiskulttuureja koskevista näkemyksistä. Julkisessa keskustelussa nuoria, mediaa ja kansalaisuutta koskevat käsitteistöt kietoutuvat toisiinsa. Viime vuosina on puitu erityisesti nuorten passiivisuutta yhteiskunnallisessa ja poliittisessa osallistumisessa. Taustalla on huoli myös yleisemmin nuorten elämänhallinnan puutteesta ja pelko siitä, että yhä useampi nuori syrjäytyy. Median on toisaalta pelätty passivoivan nuoria entisestään, mutta siihen on liitetty myös toive siitä, että sen avulla nuoret voisivat löytää omalle sukupolvelleen ominaisia keinoja kiinnittyä paremmin yhteisiin asioihin ja vahvistaa omaa identiteettiään.

Aineistoni koostuu 12 teemahaastattelusta (6 kpl tyttöjä, 6 kpl poikia), joita analysoin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Haastattelut kerättiin 17–18-vuotiailta nuorilta turkulaisella nuorisotalolla (4 kpl), turkulaisessa lukiossa (6 kpl) ja nuorten taide- ja toimintatalo Vimmassa (2 kpl). Koska tutkimukseni tarkoitus on tuoda esiin nuorten ajatuksia, oli luonnollista valita aineistonkeruutavaksi haastattelu: keskustelemalla nuorten kanssa voin saada tietoa heidän kokemuksistaan, asenteistaan, tunteistaan ja jokapäiväisestä arjesta.

Tutkimustulosteni mukaan media, pedagogiikka ja kansalaisosallistuminen kulkevat vahvasti käsi kädessä. Niillä nuorilla, jotka olivat saaneet kotoa ja koulusta tukea ”kansalaiseksi kasvamiseen” sekä median refleksiiviseen ja luovaan käyttöön, olivat pääsääntöisesti halukkaita hankkimaan lisää tietoa siitä, miten aktiivista kansalaisuutta voi toteuttaa – niin median avulla kuin sitä ilmankin – ja myös toimimaan aktiivisesti käytännössä omaa kansalaisuuttaan vahvistaen.

Sekä yhteiskuntaopin että mediakasvatuksen merkitystä tulisi pohtia erityisesti erilaisista kotitauostoista tulevien oppilaiden kansalaisuuden tukemisessa. Mitä enemmän nuori saa tukea omille kansalais- ja mediataidoilleen, sitä enemmän hän voi hyödyntää niitä oman aktiivisen kansalaisuutensa vahvistamisessa. Sen sijaan, että yritetään sovittaa kaikki nuoret samaan muottiin pitämällä kansalaisosallistumista itseisarvona, tulisi kuitenkin mielestäni panostaa enemmän nuorten osallisuuden tunteen vahvistamiseen, mikä todennäköisesti lisää myös vastuuntuntoa. Jos nuori oppii lähiyhteisössään olevansa arvostettu ja hyväksytty, mutta myös ottamaan vastuuta itsestään ja läheisistään, saa nuori hyvät lähtökohdat vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena toimimiseen.

Asiasanat: kansalaisuus, kansalaisidentiteetti, kansalaisosallistuminen, osallisuus, nuoret, mediaosallistuminen, mediaympäristö, mediakasvatus, yhteiskuntakasvatus

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1. Nuorten oikeus osallisuuteen ja osallistumiseen	1
1.2. Osallisuuden määrittelyjä	3
1.3. Youth media participation -projekti ja oman tutkimuksen tavoitteet	7
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS: NUORET, MEDIA JA KANSALAISSUUS	10
2.1. Nuoriso kontrolloinnin ja aktivoinnin ristipaineessa	11
2.2. ”Digitaalinen sukupolvi”	12
2.3. Mediasuhteet muutoksessa	15
2.3.1. Yleisöistä julkisoiksi ja vastaanottajista aktiivisiksi toimijoiksi?	16
2.3.2. Mediaosallistuminen ja -vaikuttaminen	21
2.4. Nuorten kansalaisuus 2000-luvulla: kansalaisuus kriisissä vai muutoksessa?	24
2.4.1. Kansalaisuuden ja kansalaisosallistumisen monet muodot	25
2.4.2. Nuorten kansalaisidentiteetit suhteessa mediaan	30
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	34
3.1. Metodologiset lähtökohdat	34
3.2. Laadullisesta tutkimuksesta	36
3.3. Empiirisen aineiston kuvaus, rajaus ja hankintaprosessi	38
3.4. Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	41
3.4.1 Nuorten haastattelemisesta	43
3.4.2 Haastattelujen analysoinnin kulku	46

4.	NUORTEN MEDIAYMPÄRISTÖT	49
4.1.	Mediaa vapaa-ajalla: netti ja kännykät yli muiden.....	49
4.2.	Mediaa koulussa: kerran viikossa tietokoneella vai mediaprojekteja laidasta laitaan?	55
4.3.	Mediakasvatusta ja mediakontrollia	57
4.3.1.	Kotona valistuspuheita ja rajoituksia sukupuolen mukaan	57
4.3.2.	Koulujen mediakasvatus — äärlaidasta toiseen	62
4.3.3.	Nuorten näkemyksiä mediakasvatuksen tarpeesta	65
5.	NUORTEN KANSALAISKULTTUURIT JA MEDIA.....	71
5.1.	Suhteissa internetiin	71
5.2.	Verkko mediaosallistumisen kenttänä	76
5.2.1.	Verkko-osallistumista yksilöllisesti: ”et pystyy tekee sellasen sivun, joka antaa tietyn kuvan itestään”	77
5.2.2.	Julkisia mielenilmauksia ja muuta mediavaikuttamista — ketä kiinnostaa ja kuka uskaltaa?	81
5.3.	Nuorten aktiivinen kansalaisuus	90
5.3.1.	Tieto, halu ja mahdollisuudet — miten ne saadaan kohtaamaan?	90
5.3.2.	Nuorten kansalaisidentiteetit	102
6.	DISKUSSIO	110

KIRJALLISUUS

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Netin käyttö: tärkeimmät nettisivut ja netin käytön hyödyt

1. JOHDANTO

1.1. Nuorten oikeus osallisuuteen ja osallistumiseen

Niin Suomessa kuin kansainvälisellä tasolla puhutaan jatkuvasti lasten ja nuorten mahdollisuuksista osallistua omaa hyvinvointiaan, koulutustaan ja lähiyhteisöjään koskeviin keskusteluihin sekä päätöksentekoon (ks. esim. Loader 2007; Livingstone, Bober & Helsper 2004; Carlssoon 2010; Kotilainen & Rantala 2008). Aiheen suosiota ruokkii toisaalta lasten ja nuorten oikeuksien yhä parempi tiedostaminen, mutta myös huoli nuorten vähentyneestä kansalaisosallistumisesta (Livingstone ym. 2004).

Suomessa nuorten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämisessä näyttää olevan käynnissä kolmas aalto sitten vuoden 1998, jolloin alkoi sisäasiainministeriön valtakunnallinen Osallisuushanke. Sitä seurasi vuosina 2003–2007 opetushallituksen Nuorten osallisuushanke ja ensimmäinen Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma (2007–2011). Nyt osallisuutta ohjataan ja arvioidaan muun muassa toisessa Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa (2012–2015) sekä valtion aluehallinnossa. (Gretschel 2011, 9.)

Lasten ja nuorten osallistumisen säädösperusta on YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa, perustuslaissa, koulutusta koskevissa laeissa ja lastensuojelu- sekä nuorisolaissa (Haanpää, Ehrs, Tiensuu-Tsipoulos, Kaljonen & Lagström 2009, 5). Vuoden 2006 maaliskuussa voimaan tulleen nuorisolain (72/2006) tavoitteena on ensimmäisen pykälän (1§) mukaisesti ”tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja”. *Aktiivisella kansalaisuudella* viitataan tavoitteelliseen toimintaan yhteiskunnassa ja *sosiaalisella vahvistamisella* nuorten elämäntaitoja parantaviin ja syrjäytymistä ehkäiseviin toimenpiteisiin. Nuorisolaissa on havaittavissa siirtymä syrjäytymiskäsitteestä kohti laajempaa hyvinvointikäsitettä: painopiste on resurssien ja osallisuuden kehittämisessä sekä ennaltaehkäisevässä eikä ainoastaan korjaavassa nuorisopolitiikassa. Myös nuorisotutkimuksen kehityskulussa on nähtävissä samankaltainen muutos: nuoria ei nähdä enää ensisijaisesti ongelmaryhmänä vaan innovatiivisina, aktiivisina toimijoina yhteiskunnassa (Mørch 2005, 33).

Valtioneuvoston neljän vuoden välein hyväksymässä Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa (LANUKE) (2012–2015) painotetaan nuorisolakia mukailleen osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta. Ensimmäisenä strategisena tavoitteena esitetään, että ”lapset ja nuoret kasvavat aktiivisiksi ja yhteisvastuuta kantaviksi kansalaisiksi”. Kehittämissuunnitelmassa aktiiviseen kansalaisuuteen ja maailmankansalaisuuteen kerrotaan kuuluvan niin yhteiskunnallinen aktiivisuus ja kansalaisaktiivisuus kuin myös vastuullinen kuluttajakansalaisuus, itsensä kehittäminen, ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden puolustaminen sekä vastuu ympäristöstä. Vastuuseen kasvaminen nähdään prosessina, joka alkaa arkipäivän päätöksistä ja toiminnoista, mutta voi laajeta myös globaaliin vastuuseen. (OPM 2011, 14.)

LANUKE antaa suuntaviivat kunnissa toteutettavalle nuorisotyölle ja -politiikalle (Nuorisolaki 72/2006, § 4). Kuntien on huolehdittava mm. nuorten kasvatuksellisesta ohjauksesta, tieto- ja neuvontapalveluista, nuorisoyhdistysten sekä muiden nuorisoryhmien tuesta ja tarvittaessa nuorten työpajapalveluista sekä etsivästä nuorisotyöstä tai muista vastaavista toimintamuodoista (mt., § 7). Tavoitteena on, että jokaisessa kunnassa on toimiva nuorisovaltuusto tai vastaava vaikuttajaryhmä. Pyrkimyksenä on myös lisätä lasten ja nuorten mukanaoloa kunnallisten palvelujen arvioinnissa ja kehittämisessä sekä lapsivaikutusten arviointia päätöksenteossa. (OPM 2011, 16.)

Edellä esitetyistä säännöksistä huolimatta lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen arjen käytännöissä vaihtelee asuinpaikasta riippuen. Lounais-Suomen aluehallintoviraston *Peruspalvelujen arviointi 2010* mukaan kyseisellä alueella kuntia, joissa on nuorten vaikuttajaryhmän lisäksi sekä kuulemis- että vaikuttamisjärjestelmä, on vain noin 30 prosenttia. (Lounais-Suomen aluehallintovirasto 2010, 89.) Koko Suomessa vastaava luku on 40 prosenttia (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2011, 148). Nuorten vaikuttajaryhmistä alle kolmanneksella on kunnanvaltuuston tai -hallituksen antama toimintamandaatti, minkä perusteella voidaan päätellä, ettei nuorten vaikutusmahdollisuuksia ole välttämättä otettu kovinkaan tosissaan huomioon. Monissa kunnissa nuorten osallistumis- ja kuulemismahdollisuudet on lisäksi huomioitu heikosti kunnan strategioissa ja säännöissä, ja samoin näiden mahdollisuuksien arviointi on ollut vähäistä. Noin joka kolmannessa Lounais-Suomen kunnassa lasten ja nuorten kuulemista ei ole huomioitu missään kunnan strategiassa tai ohjesäännössä ja vain reilu viidesosa kunnista on arvioinut jollakin tavalla näiden

mahdollisuuksien toteutumista. (Lounais-Suomen aluehallintovirasto 2010, 89.) Aiemmassa LANUKE:ssa esitetty tavoite, jonka mukaan vuoden 2010 loppuun mennessä kaikissa kunnissa tuli olla aktiivisessa käytössä lasten ja nuorten vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmä (OPM 2007, 36), ei siis toteutunut.

Vuosien 2007–2011 LANUKE:ssa todettiin informaatio- ja viestintälaitteiden kautta avautuvan mediamaailman olevan nuorille arkinen toimintaympäristö, minkä vuoksi tämä tulisi huomioida myös lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja kansalaistaitoja pohdittaessa (OPM 2007, 31). Myös uudessa kehittämissuunnitelmassa on nostettu esiin nuorten mediaosallistuminen ja mediataidot osana aktiivista kansalaisuutta. *Tietoyhteiskuntaosallisuus ja mediataidot* on yksi neljästä toimenpidekokonaisuudesta koskien nuorten aktiivista kansalaisuutta. Jotta tietoyhteiskuntaosallisuus voi toteutua, pidetään tärkeänä monipuolisen lukutaidon, eli myös media- ja teknologialukutaidon vahvistamista. Mediakriittisyyttä mainitaan kehitettävän mediakasvatuksella. (OPM 2011, 10.) Aiemman LANUKE:n osio *Digitaalinen sukupolvi* oli ainut yksittäinen osio, joka sai nuorilta kritiikkiä: sitä pidettiin ajastaan jäljessä olevana ja ”holhousyhteiskunta”-ajattelua tukevana (Nuora 2011, 14). Nähtäväksi jää, miten uusi ohjelma pystyy tarttumaan palautteeseen.

Valtioneuvosto hyväksyi uuden LANUKE:n joulukuussa 2011. Aiemman ohjelman tavoin pääpaino on edelleen nuorten osallisuudessa ja vaikutusmahdollisuuksissa. Omassa tutkimuksessa olen kysynyt 12 nuorelta, millaisia kokemuksia heillä on aktiivisesta kansalaisuudesta ja sosiaalisesta osallisuudesta. Miten heidän elämässään tiedot, taidot ja halu vaikuttaa kohtaavat vaikutusmahdollisuudet?

1.2. Osallisuuden määrittelyjä

Osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen liittyvät käsitteinä kiinteästi demokratiaan. Osallisuus on laaja-alaisempi käsite kuin osallistuminen. Sen muodot voidaan määrittellä ja jäsentellä monella eri tavalla, esimerkiksi tieto-osallisuuteen, suunnitteluosallisuuteen, päätösosallisuuteen ja toimintaosallisuuteen. Osallisuus voi myös lisätä kansalaisten tietoja ja osaamista yhteisistä asioista, edistää hallinnon ja poliittisten päättäjien tilivelvollisuuden toteutumista sekä vahvistaa päätöksenteon valmistelun tietopohjaa. Huonosti hoidettuna se

saattaa vähentää luottamusta hallintoon ja päätöksentekijöihin. Osallistumiseen sisältyy ajatus kansalaisesta aktiivisena subjektina, joka haluaa, osaa ja saa toimia välittömänä vaikuttajana itselleen tärkeissä yhteiskunnallisissa asioissa — eli on osallinen. Osallistuminen tarkoittaa kollektiivista, ihmisten välistä vuorovaikutuksellista toimintaa, jonka tarkoituksena on tuoda julki asianomaisille tärkeitä asioita, tukea tai vastustaa vallitsevaa tilannetta tai tehdä uusia avauksia. Vaikuttaminen on osallistumista vahvempaa toimintaa, joka tähtää muutosten aikaansaamiseen tai tilanteen pysymiseksi ennallaan. Se voi olla asioiden ja esitysten vastustamista tai kannattamista, ja sitä voidaan harrastaa julkisesti tai salassa. Vaikuttaminen vaatii tekijöiltään kansalaistaitojen hallintaa kohteiden ja toimintamuotojen valinnassa. (OM 2008, 18–19.)

Puhuttaessa nuorista, liitetään osallisuus käytännön toiminnassa usein nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja kansalaisyhteiskunnan edistämiseen. Osallisuuden teoreettiselle määrittelylle on kuitenkin tarjolla toisistaan hieman poikkeavia näkemyksiä. Esimerkiksi Mikko Oranen (2008) määrittelee Sosiaali- ja terveysministeriön Lastensuojelun kehittämisohjelman osaraportissa osallisuuden olevan laajasti ymmärrettynä yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallistumisen hän näkee osallisuuden konkretisoitumisena. Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista asioista ja mahdollisuuksista vaikuttaa niihin sekä ilmaista oma mielipiteensä. Oranen pitää mahdollisuutta olla osallisena itselle merkittävissä yhteisöissä ratkaisevana lapsen ja nuoren identiteetin kehittymisen kannalta. (Oranen 2008, 7, 9.)

Usein osallisuutta kuvataan porrastetuilla tai tikkumalleilla, joissa osallisuus lisääntyy tasolta toiselle siirryttäessä. Pohdittaessa lasten ja nuorten osallisuutta näiden mallien kautta on aikuisten rooli olennainen, sillä aikuisten toiminta voi rajata tai avata mahdollisuuksia osallisuuteen. Nigel Thomas (2002) jakaa osallisuuden eri ulottuvuuksiin, joiden keskinäiset suhteet voivat vaihdella ja joissa osallisuus muuttuu kunkin ulottuvuuden myötä. Tässä mallissa osallisuus ei ole yksiulotteinen ominaisuus, jota on joko vähän, paljon tai ei ollenkaan — kyseessä on ennemminkin kiipeilyseinä, jossa reittejä ylös on useampia kuin vain yksi. (Mt., 176.)

Thomasin (2002) mukaan osallisuuden ulottuvuudet ovat:

- Mahdollisuus valita
- Mahdollisuus saada tietoa
- Mahdollisuus vaikuttaa prosessiin
- Mahdollisuus ilmaista itseään
- Mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen
- Mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin

Valtakunnallisessa opetushallituksen koordinoimassa *Nuorten osallisuushankkeessa* (2003–2007) osallisuus määritellään kansalaisuutena, jolle on ominaista syrjäytymisen, osattomuuden, poissaolo. Osallisuus ei sinänsä vielä kerro poliittisesta aktiivisuudesta tai osallistumisesta, mutta se voi johtaa vaikuttamiseen. Osallisuus nähdään tällöin jonkinlaisena välitilana siirryttäessä ensin osattomuudesta osallisuuteen ja lopulta vaikuttamiseen. (Vehviläinen 2006, 81–82.) Osattomuuden ja syrjäytymisen ehkäisyn näkökulma osana osallisuuden määrittelyä on tärkeä, mutta mielestäni ei riittävä kattamaan kaikkia osallisuuden ulottuvuuksia. Vaikka syrjäytymisvaarassa olevat nuoret eivät täytä osallisuuden kriteerejä, ei se silti tarkoita sitä, että kaikki loput lapset ja nuoret ovat automaattisesti osallisia (Kiilakoski 2007, 12).

Edellistä laajemman näkökulman osallisuuteen tarjoaa Tomi Kiilakoski (2007). Hän lähestyy osallisuutta yksilön ja yhteiskunnan suhteesta käsin: osallisuus on sekä yksilön tunne että yhteisön tila. Osallisuus edellyttää, että yksilöllä on oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen ja että yhteisö antaa yksilölle mahdollisuuden toimia. Osallinen lapsi tai nuori ja osallinen yhteisö ovat siten yhteenkietoutuneita käsitteitä. Esimerkiksi se, että kuntaan luodaan erilaisia nuorten kuulemisjärjestelmiä, ei yksinään riitä — nuorten on myös koettava, että heitä arvostetaan ja että heidän mielipiteillään on todella vaikutusta. Kiilakoski korostaa myös vastuuta omasta toiminnasta ja sitoutumista yhteisten asioiden parantamiseksi. (Kiilakoski 2007, 12 – 14.)

Sanna Koskinen (2010, 47) on väitöskirjatutkimuksessaan tarkastellut lasten ja nuorten osallistumista oman lähiympäristönsä kehittämiseen koulun puitteissa, osana ympäristökansalaisuutta. Hänen mukaansa keskeinen käsite lasten ja nuorten osallisuutta

tutkittaessa on *empowerment*. Käsitteellä on kaksi eri ulottuvuutta: voimaantuminen ja valtautuminen. Voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, jossa yksilön luottamus itseensä ja vaikutusmahdollisuuksiinsa kasvaa. Valtautuminen puolestaan on toimintamahdollisuuksien saamista. Jotta lapsen tai nuoren osallisuus konkretisoituisi kykynä ja haluna olla mukana, kantaa vastuuta ja osallistua, tarvitaan näitä molempia. Tutkimustulostensa pohjalta Koskinen toteaa valtautumisen olevan huomattavasti voimaantumista harvinaisempaa. Valtaosa tutkimukseen osallistuneista lapsista ja nuorista kyllä koki osallistumisen olleen voimaannuttava kokemus, mutta valtautumisen rajat tulivat vastaan heti koulun ulkopuolella. (Mt., 49–50.)

Tuoreessa LANUKE:ssa (2012–2015) todetaan osallisuuden tunteen syntyvän osallistumisen ja vaikuttamisen kautta. Lapsi ja nuori voi kokea olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa käydessään koulua, opiskellessaan, työskennellessään tai harrastaessaan ja vaikuttaessaan niin omassa elämänpiirissään ja lähiympäristössään kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Aktiivisen kansalaisuuden valmiuksien ja sosiaalisen osallisuuden kokemisen todetaan olevan politiikan ja samalla yksilön kasvun keskiössä. (OPM 2011,6.)

Edellä esitettyjen määritelmien pohjalta voidaan todeta, että siihen, konkretisoituuko osallisuus osallistumisena tai vaikuttamisena, vaikuttaa paitsi se, onko yksilöllä tarpeeksi halua, tietoa ja taitoa osallistua, myös se, tarjoaako ympäristö ”henkistä tukea” ja konkreettisia mahdollisuuksia osallistua. Osallisuuden voidaan sanoa olevan aktiivisen kansalaisuuden perusta; jos osallisuuden tunnetta ei ole, ei todennäköisesti synny myöskään halua toimia aktiivisena kansalaisena. Jos lasten ja nuorten halutaan voivan toimia aktiivisina kansalaisina, on tärkeää, että heille annetaan lainsäädännön, opetussuunnitelmien ja monien muiden poliittisten asiakirjojen lupaama mahdollisuus ja tuki kansalaisena toimimiseen myös käytännössä (Koskinen 2010, 50).

1.3. Youth media participation -projekti ja oman tutkimuksen tavoitteet

Graduni linkittyy Suomen Akatemian rahoittamaan kolmivuotiseen (2009–2011) *Youth Media Participation* (YMP) -projektiin, joka on vertaileva tutkimus Suomen, Argentiinan, Intian ja Egyptin nuorten mediaosallistumisesta. Aineistoa koottiin 11–18 -vuotiaille nuorille suunnatulla kyselyllä (n: 4800), haastatteleamalla nuoria (Suomi, Intia, Egypti, n: 24 kussakin maassa) ja keräämällä mediapäiväkirjoja (n: 500), joissa 14-vuotiaat nuoret ovat kirjoittaneet mediankäytöstään yhden päivän ajalta huhtikuussa 2010. Päiväkirjaosuuteen osallistui edellä mainittujen maiden lisäksi myös Kenia. Tutkimus on yhteydessä Unescon toimintaan ja tärkein yhteistyökumppani on Clearinghouse for Children, Young and Media¹, joka on osa Göteborgin yliopiston NORDICOM:ia (The Nordic Information Centre for Media and Communication Research). (Kotilainen 2009a.)

YMP-projekti pyrkii tuomaan esiin uusia perspektiivejä lasten ja nuorten sekä median väliseen suhteeseen siten, että nuoret nähdään sosiaalisina toimijoina ja aktiivisena mediayleisönä. Tutkimuksessa sosiologiset teorit kuluttajakulttuurista ja valtio-opin näkemykset nuorista kansalaisista ovat dialogissa mediayleisöjä ja -julkisuutta koskevien kulttuuristen perspektiivien kanssa. (Kotilainen 2009a, 1.) Median nähdään sulautuvan sosiaaliin suhteisiin ja mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnassa, paikallisissa ja globaaleissa yhteisöissä. (Kotilainen, Suoninen, Hirsjärvi & Kolomainen 2011, 214.) Tavoitteena on myös tuoda esiin eroja median sekä informaation saatavuudessa kansainvälisellä tasolla ja sitä kautta pohtia yhteyksiä lasten (media) oikeuksiin sekä demokratiaan (Kotilainen 2009a, 1.)

Omassa tutkimuksessani tarkastelen nuorten ja median välistä suhdetta YMP-projektin mukaisesti niin sanotusta *kansalaisuusnäkökulmasta*, jonka mukaan nuoret, siinä missä muutkin, ovat aktiivisia toimijoita yhteiskunnassamme (ks. esim. Kotilainen 2009a; Kotilainen & Rantala 2008). Yleisesti aikuiset ovat pyrkineet kontrolloimaan sitä, mikä on lapsille ja nuorille sallittua, mikä kiellettyä (Sihvonen 2003, 85). Lapset ja nuoret on haluttu pitää erillään aikuisten maailmasta esimerkiksi rajoittamalla poliittisia oikeuksia, mutta

¹ Clearinghousen tarkoitus on tarjota tietoa tutkijoille, poliitikoille, median ammattilaisille, vapaaehtoisorganisaatioille ym. koskien lapsia, nuoria ja mediaa. Keskeisin lähtökohta tutkimuksille on YK:n lasten oikeuksien sopimus. Katso lisää informaatiota osoitteesta:

<http://www.nordicom.gu.se/clearinghouse.php>

sosiaalisen muutoksen myötä, johon media liittyy olennaisesti, ovat aikuisten ja nuorten valtasuhteet muuttuneet. (Buckingham 2000, 16–17, 25.) Nykypäivänä verkko ja julkiset viestimet mediana laajemminkin ovat keskeisiä osa-alueita yhteiskunnallisessa keskustelussa ja kansalaisaktiivisuudessa (Kotilainen & Rantala 2008, 5). Kansalaisyhteiskunnan toiminnan edellytyksiä voidaan sanoa parantuneen samalla, kun yhteiskunnat ovat ”medioituneet”. Vaikkei tästä voida vetää suoraa johtopäätöstä, että media olisi yksinään myönteisen demokratiakehityksen taustalla, ei mediaa voida myöskään syyttää kehityksen ehkäisemisestä. (Herkman 2011, 34.)

Medialla viitataan yleensä erilaisia mediaesityksiä ja käyttömahdollisuuksia tarjoaviin viestimiin, kuten televisioon, sanomalehtiin sekä tietokoneeseen ja kännyköihin. Kulttuurisesta näkökulmasta tarkasteltuna media tarkoittaa merkityksiä välittävää, erilaisten tulkintojen ja käyttötapojen kautta muodostuvaa rakennetta. Tällöin median voidaan ajatella kytkevän ihmiset erilaisiin suhteisiin kanssaan esimerkiksi kuluttajina, käyttäjinä tai median tekijöinä. (Kotilainen & Rantala 2008, 6.) Tässä tutkimuksessa viitataan medialla kaikkiin viestinnän muotoihin, joissa viestintä tapahtuu jonkin välittävän teknologian avulla. Median teknologia-painotus ei ole tutkimuksessani keskeistä, vaan olennaisia ovat viestinnän kulttuuriset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet. (Vrt. Herkman 2011, 20.)

Graduni kartuttaa osaltaan YMP-hankkeen suomalaisia haastatteluaineistoja, sillä haastattelurunko on ollut kaikissa haastatteluissa sama. Tosin omissa haastatteluissani painopiste on hieman erilainen kuin muissa Suomen haastatteluissa, joissa lähdettiin liikkelle nuoren omista kiinnostuksen kohteista ja harrastuksista, minkä pohjalta esiin nousi useissa haastatteluissa fanius osana osallistuvaa aktiivisuutta (Hirsjärvi 2011). Oma tavoitteeni on tarkastella erityisesti nuorten näkemyksiä siitä, miten he kokevat voivansa vaikuttaa eri asioihin, miten he haluaisivat vaikuttaa (vai haluavatko lainkaan) ja millainen rooli medialla on osallistumisen ja vaikuttamisen prosesseissa.

Tutkimukseni päätavoite on luoda kokonaiskuvaa siitä, millaisena kansalaisosallistuminen ja -identiteetti ilmenevät haastattelemieni nuorten kertomuksissa. Pyrin näin ollen kiinnittämään nuorten mediaosallistumisen laajempaan kontekstiin nuorten osallistumisessa yhteiskunnassa. Pohdin nuorten kokemusten pohjalta myös sitä, pääsevätkö kaikki käsiksi siihen, mitä

kansalaiselta nykyään vaaditaan ja jakaantuvatko vaikutusmahdollisuudet tasa-arvoisesti eri nuorten välillä.

Luvussa 2 esittelen tutkimuksen teoreettis-käsitteellisen viitekehyksen, jossa yhdistyvät samat elementit kuin YMP-projektin lähtökohdissa: nuoret, media ja kansalaisuus. Tämän jälkeen tuon esiin tutkimuksen toteuttamisen kannalta olennaiset tutkimusaineistot sekä -menetelmät ja lopuksi esittelen tutkimustulokset.

Aineiston analyysi koostuu kahdesta yläluvusta, ”Nuorten mediaympäristöt” ja ”Nuorten kansalaiskulttuurit ja media”. Ensimmäisen luvun tavoitteena on hahmottaa, **millaisissa mediaympäristöissä nuoret elävät**: miten eri mediavälineet, niiden käyttötavat ja -tarkoitukset asettuvat yksilön kokemuksiin ja miten eri toimintaympäristöt, kuten koti ja koulu muokkaavat nuorten mediaympäristöä (vrt. Uusitalo, Vehmas & Kupiainen 2011, 12). Ovatko aikuiset puuttuneet nuorten median käyttöön enemmän rajoittavin toimenpitein vai tukien nuorten mediataitoja? Toisessa analyysiluvussa pyrin alkuun selvittämään **millaista oli haastattelemieni nuorten mediaosallistuminen ja -vaikuttaminen**, jonka jälkeen linkitän mediatutkimukselliset lähtökohdat kansalaiskulttuureja koskeviin näkemyksiin. Arvioin sitä, **miten nuorten tieto, taito ja halu vaikuttaa kohtaavat vaikutusmahdollisuudet**. Tämän pohjalta **tavoitteeni on luoda kokonaiskuva prosessista, jossa nuoret muodostavat erilaisia kansalaisidentiteettejä suhteessa mediaan ja muihin arjen toimintaympäristöihin**. Analyysin tukena käytän luvussa 2.4.2 esittelemääni Kotilaisen ja Rantalan (2008) typologiaa nuorten kansalaisidentiteeteistä.

Tutkimukseni tuo arvokasta tietoa nuorten tarpeista ja toiveista sekä valtakunnallisella että kunnallisella tasolla toteutettavan lapsi- ja nuorisopolitiikan tueksi. Tutkimukseni tulee myös olemaan osa nuorten kansalais- ja mediaosallistumiseen liittyvää kartoitusta. Kun nuorten näkemykset osallistumisestaan saadaan paremmin kuuluviin, voi se auttaa löytämään myös parempia demokratia- ja mediakasvatuksen keinoja.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS: NUORET, MEDIA JA KANSALAISSUUS

Julkisessa keskustelussa nuoria, mediaa ja kansalaisuutta koskevat käsitteistöt kietoutuvat toisiinsa. Viime vuosina on puitu erityisesti nuorten passiivisuutta yhteiskunnallisessa ja poliittisessa osallistumisessa. Taustalla on kuitenkin huoli myös yleisemmin nuorten elämänhallinnan puutteesta ja pelko siitä, että yhä useampi nuori joutuu syrjäytymiskierteeseen. Osaton nuori voi syrjäytyä niin koulutuksesta, työelämästä, hyvinvointipalveluista kuin demokraattisesta osallistumisestakin. Nuorten osallisuuden tukemista on näin ollen pidetty keinona ehkäistä nuorten syrjäytymistä. (Kiilakoski 2007, 12.)

Media linkittyy keskusteluun siten, että sen on toisaalta pelätty passivoivan nuoria entisestään, mutta samalla mediaan on liitetty myös toive siitä, että sen avulla nuoret voisivat löytää omalle sukupolvelleen ominaisia keinoja kiinnittyä paremmin yhteisiin asioihin ja vahvistaa omaa identiteettiään (ks. esim. Sihvonen 2003; Kotilainen & Rantala 2008; Livingstone, Couldry & Markham 2007). Niin nuoruuteen kuin mediateknologisiin innovaatioihinkin voidaan puheessa liittää hyväksyttäviä ja ihannoitavia ominaisuuksia, mutta toisaalta ajatellaan, että molemmat vaativat jonkinlaista kontrollia kehittyäkseen halutulla tavalla (Sihvonen 2003, 88).

Nuoret, media ja kansalaisuus muodostavat kokonaisuuden, jossa tulee esiin nuoriin liittyviin ilmiöihin sisältyvä ristiriita: koska nuoret ovat lapsuuden ja aikuisuuden välimaastossa, kohdistuu heihin toisaalta paljon odotuksia ja paineita, mutta samanaikaisesti heidän selviämistään eteen tulevista haasteista kannetaan huolta. Nuorisoon liittyvässä keskustelussa on havaittavissa jännite negatiivisen ja positiivisen konstruoinnin välillä: toisaalta nuoret nähdään ikänsä ja siten myös yhteiskunnalliseen toimintaan käytettävissä olevan ajan puolesta resurssina, mutta toisaalta heidän ajatellaan olevan vielä kypsymättömiä ja siten potentiaalinen ongelmaryhmä. (ks. esim. Sihvonen 2003; Hoikkala 1989.) Vaikka toisaalta on käyty yhä enemmän keskustelua nuorten omaehtoisesta toiminnasta ja aktiivisesta kansalaisuudesta, on nuorten aktiivinen median, erityisesti internetin käyttö, myös lisännyt pelkoa siitä, että aikuisten hegemoninen asema on uhattuna (Livingstone ym. 2007, 27).

2.1. Nuoriso kontrolloinnin ja aktivoinnin ristipaineessa

Nuorisoon liittyvien ilmiöiden ja nuorten tekojen julkisuuskyynnys on useiden vuosikymmenien ajan ollut matala, mikä liittyy muun muassa sosialisointin moninaistumiseen ja aikuisiin kohdistuvaan velvoitteeseen ottaa kantaa nuorten asioihin kasvatuksellisesta näkökulmasta. Nuorten tutkimiselle tuntuu olevan alituinen sosiaalinen tilaus. Heidän käyttäytymistään pyritään tekemään ymmärrettäväksi erilaisilla tulkinnoilla, joiden pohjalta nuoriin liittyvien ongelmien korjaamiseksi annetaan suoria toimenpide-ehdotuksia. (Sihvonen 2003, 85–86; Hoikkala 1989, 21.) Nuorisotutkimus on koko historiansa ajan osallistunut nuorista käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun, jossa eri tahot, kuten viranomaiset, ammattikasvattajat ja nuorten vanhemmat ovat kantaneet huolta nuorisosta. Nuorisotutkimuksen on jopa väitetty tuottavan tietoa kontrollin ja vallankäytön avuksi. Tutkimukset ovatkin toisinaan saattaneet kertoa enemmän tutkijoiden tulkinnoista kuin nuorten omista näkemyksistä ja ajattelutavoista tai toiminnalleen antamista merkityksistä. (Puuronen 2006, 264–265.)

Nuorten ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden välinen suhde ilmenee niin nuorten ja heidän toimintansa kuvauksissa kuin yhteiskunnan heihin kohdistavissa konkreettisissa toimenpiteissä. Nuorisoon voidaan reagoida joko sosiaalistamisen, kontrollin ja eristämisen, valtataistelun ja alistamisen tai yhteistoiminnan kautta. Keskeistä on se, nähdäänkö nuoret lähinnä yhteiskunnallisten toimien passiivisena kohteena vai aktiivisina toimijoina ja se, miten heidän toimintapyrkimyksiinsä suhtaudutaan. (Uusitalo 1991, 251.)

80-luvun lopusta alkaen nuorisotutkimuksen kohteena ovat olleet pitkälti nuorista tuotetut kielelliset käytännöt eli diskurssit. Tämä konstruktionistinen paradigma nojaa ajatukseen, jonka mukaan todellisuus tuotetaan sosiaalisesti erilaisissa merkityksenantoprosesseissa. (Puuronen 2006, 242.) Kyseisen paradigman suosion nousuun liittyy niin sanottu kielellinen käänne, jossa kieli on alettu nähdä keskeisenä maailman tuottamisen välineenä. Siihen kuuluvan diskurssianalyttisen lähestymistavan ydinajatus on tarkastella tapoja, joilla kieli luo kohteita ja kategorioita sekä rajoittaa ja ohjaa ihmisten käsityksiä maailmasta. Kun tätä lähestymistapaa sovelletaan nuorisotutkimukseen, on tarkoituksena tehdä nuorista tuotettuja kielellisiä käytäntöjä näkyviksi ja kyseenalaistamisen kautta edesauttaa itsestään selvinä pidettyjen nuorisokuvien muuttumista. (Mt., 244–247.)

Jos yhteiskunnalliset tosiasiat, kuten nuorisotyöttömyys, nähdään vain kielellisinä konstruktioina, voivat nuorten lisäksi paitsi tutkijat, myös yhteiskunnallista valtaa käyttävät toimijat helposti vapauttaa itsensä vastuusta. Kun nuoriso ja nuoruus ymmärretään diskursiivisesti, ei diskurssien totuudellisuuteen voi ottaa kantaa, eikä siten myöskään nuorisoa koskevien yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi periaatteessa voi esittää ratkaisuja. Konstruktionismi johtikin lopulta nuorisotutkimuksen itseymmärryksen muutokseen. (Puuronen 2006 244, 250.)

Uudella vuosituhanella on haluttu aiempaa enemmän tavoittaa nuorten toiminnan yhteiskunnallinen potentiaali ja antaa nuorten tuoda kuuluviin myös oma äänensä (Puuronen 2006, 250.). Keskustelu nuorten mielipiteiden kuulemisen tärkeydestä ja nuorten oikeudesta osallistua on noussut yhä enemmän esiin yleisessä keskustelussa. Asiaan on pyritty puuttumaan monin tavoin ja nykyään keinot ulottuvat lainsäädännöstä ja ruohonjuuritason projekteista hallituksen käynnistämiin politiikkaohjelmiin. (Koskinen 2010, 47.) Medialla on tässä hyvin keskeinen osa, sillä erityisesti internetin tarjoamien mahdollisuuksien ansiosta nuorten aktiivisen kansalaisuuden on uskottu vahvistuvan (Livingstone ym. 2007).

2.2. ”Digitaalinen sukupolvi”

Mediakulttuuri on nähty pitkään keskeisenä osana nuorisokulttuureja, ja median ja nuorten välisestä suhteesta on keskusteltu useiden vuosikymmenien ajan. Mediakasvatuksen moralistinen historia ulottuu 1930-luvulle, jolloin mediaa pidettiin haitallisena nuorten kehittymiselle esimerkiksi siksi, että sen nähtiin estävän lukutaidon kehittymistä ja arvottoman populaarikulttuurin ajateltiin opettavan nuorille huonoja arvoja. (Kotilainen & Rantala 2008, 64–66.) Nuorten median käyttötavat herättävät edelleen jatkuvasti keskustelua ja myös lähivuosikymmeninä vallalla voidaan sanoa olleen ”huolen diskurssi” (Suoninen 2004, 51). Nykyajassa haastavana mediana on pidetty erityisesti internetiä. Se tarjoaa nuorille valtavasti erilaisia käyttömahdollisuuksia vailla valvontaa ja on siten esimerkki vanhempien lapsiinsa kohdistuvien kontrollimahdollisuuksien vähenemisestä. Verkossa nuorilla on vapaus rakentaa omaa ”digitaalista sukupolveaan” ja identiteettiään haluamallaan tavalla. (Joensuu 2007, 7.)

Tutkimuksen painopiste on pysynyt vuosikymmenien ajan lähinnä median vaikutusten tai sen käyttötapojen tarkastelussa ja mediaesitysten tulkinnassa (Kotilainen & Rantala 2008, 6). Usein lähtökohta nuorten ja median väliseen suhteeseen on ollut kurinpidollinen ja nuorten median käyttöön on pyritty vaikuttamaan erilaisilla kontrolloivilla toimenpiteillä. Sen sijaan se, mitä nuorilla itsellään olisi sanottavana mediasta osana elämäänsä ja se, miten he ylipäänsä voisivat saada äänensä mediassa kuuluviin, on jäänyt tutkimuksissa vähälle huomiolle. Nykyisin on alettu pitää tärkeänä näkemystä siitä, että nuoret ovat aktiivisia toimijoita siinä missä muutkin. Tällöin keskiöön ovat nousseet nuorten mahdollisuudet mediaosallistumiseen ja se, millaisena nuorten sosiaalinen toimijuus ilmenee osana erilaisia mediaympäristöjä. (Buckingham 2000, 5, Kotilainen 2009a, 1–2.)

Postmodernin yhteiskunnan ilmiöiden, kuten globalisaation ja individualisaation uskotaan vaikuttaneen nuorten median käyttötapoihin samalla, kun nuorten henkilökohtaisten valintojen mahdollisuudet mediankäytössä ovat lisääntyneet (ks. esim. Loader 2007; Dahlgren 2006). Myös mahdollisuudet julkiseen kanssakäymiseen ovat yksilöllistymisen rinnalla lisääntyneet, erityisesti internetin ja niin sanotun sosiaalisen median² ansiosta. Median käyttö kietoutuu näin ollen paitsi yksityisen ja julkisen välisissä suhteissa tapahtuneisiin muutoksiin, myös sosiaalisiin suhteisiin ja mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnassa ja paikallisissa yhteisöissä. Mediaympäristö voidaan nähdä osana nuorten kansalaiskulttuureja, joissa myös nuorilla on valta osallistua, ottaa kantaa ja käynnistää uusia tapahtumasarjoja (Kotilainen & Rantala 2008, 6).

Yleisesti on alettu uskoa, että digitaalinen ja vuorovaikutteinen media voi tarjota nuorille mahdollisuuksia luovuuteen, yhteisöllisyyteen ja itsensä toteuttamiseen. Sen sijaan, että nuoria pidettäisiin passiivisina median vaikutusten uhreina, on tällaisen ”viktimitisaation diskurssin” rinnalle noussut ”vapautumisen diskurssi” ja empowerment-näkökulma. ”Uuden median” on tulkittu olevan enemmän demokraattinen kuin autoritäärinen, moninainen enemmän kuin homogeeninen ja osallistava enemmän kuin passivoiva. (Buckingham 2000, 41 - 42; Koskinen 2010, 49.) On alettu pohtia ”digitaalisen sukupolven” medialukutaitoa ja sopeutumista mediaympäristöön. Digitaalisen mediakulttuurin on uskottu voivan tarjota

² Sosiaalinen media on yläkäsite, joka sulkee sisäänsä hyvin erilaisia verkkopalveluita kuten *Facebook*, *Youtube* ja *Wikipedia*. Tutkimuksessani tarkoitan sosiaalisella medialla sellaisia verkkoympäristöjä, joissa käyttäjät itse tuottavat sivuston sisällön. (Vrt. Matikainen 2011, 92.)

vaihtoehtoisia välineitä ja tiloja myös kansalaistoiminnalle ja (kansalais)identiteetin rakentamiselle. Tällaisen mediaan kytkeytyvän nuorten kansalaisuuden on nähty ilmenevän poliittisia ja kulttuurisia aineksia sekoittavana toimintana esimerkiksi internetin sosiaalisissa verkostoissa (Kotilainen & Rantala 2008, 50).

Uuden median potentiaali kansalaisosallistumisen elvyttäjänä nostettiin agendalle jo ”internet-vallankumouksen” ensimmäisen aallon aikana 1990-luvulla. Tuolloin verkon uskottiin tarjoavan loputtomasti tietoa, mahdollisuuksia poliittiseen toimintaan ja auktoriteettien kyseenalaistamiseen. (Loader 2007, 11.) Internetin käytön lisääntyä alettiin joissakin tutkimuksissa määritellä erityistä digitaalista kansalaisuutta — jopa pelkästään runsaan päivittäisen netin käytön perusteella, sillä sen oletettiin automaattisesti lisäävän demokraattista osallistumista (Kotilainen & Rantala 2008, 7). Tuolloin uuden teknologian vaikutusten arviointi oli hyvin teoriapainotteista ja sitä tarkasteltiin irrallaan muusta mediaympäristöstä (Dahlgren & Olsson 2007, 68).

Vallalla on ollut kaksi eri paradigmaa, joissa asetetaan vastakkain aktiiviset ja sitoutuneet nuoret passiivisten ja sitoutumattomien nuorten kanssa. Nuorten aktiivisuuteen vakaasti uskovalle paradigmalle ominaista on vertaisverkostojen ja internet-yhteisöjen synnyn seurauksena sosiaalisissa identiteeteissä tapahtuneen muutoksen korostaminen. Nuorten ajatellaan tällöin symbolisesti vapautuneen kahleista internetin ansioista: verkossa he voivat ilmaista itseään yksilöllisesti ja tehdä luovia valintoja. Kyseisen paradigman edustajat uskovat netin avanneen nuorille mahdollisuuksia moniin uusiin kansalaisosallistumisen muotoihin. Traditionaalisen poliittisen osallistumisen ei uskota enää kiinnostavan nuoria, sillä tarjolla on uusia luovempia mahdollisuuksia toteuttaa kansalaisuutta. Nuorten passiivisuutta painottavassa paradigmassa sen sijaan luodaan uhkakuvia kansalaisuutta koskevista sukupolvien välille syntyneistä eroista. Nuorten vähäisen perinteisen poliittisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen nähdään olevan uhka koko demokratian toimivuudelle. Yksilöllistymistrendit tiedostetaan, mutta niiden uskotaan vaarantava nuorten vastuullisen kansalaisuuden kehittyminen. (Bennett 2008, 2–3.)

Kummassakin näkökulmassa on heikkoutensa. Pessimistisesti nuoriin suhtautuva paradigma on rakentanut diskurssin, jossa nuorten kansalaisuuden nähdään rappeutuvan. Tällöin jäävät kuitenkin huomaamatta monet luovat ja positiiviset kehityskulut, joita nuoret ovat

käynnistäneet. Samalla unohtuu se, että osallistuminen on vähentynyt myös muissa ikäryhmissä, ei vain nuorison keskuudessa. Vähentynyt osallistuminen saattaa myös kertoa siitä, ettei nykyistä systeemiä koeta hyvänä, joten sitä halutaan boikotoida. Positiivisemman diskurssin suhteen taas tulisi muistaa, että internet on kyllä tarjonnut monia uusia vaihtoehtoisia tiloja kansalaisosallistumiselle, mutta vain vähemmistö näyttää hyödyntävän sitä poliittisissa tarkoituksissa. (Bennett 2008, 3–4.) Lisäksi osallistuminen näyttää jakaantuvan epätasaisesti eri nuorten välillä sukupuolen (pojat aktiivisempia), iän (vanhemmat aktiivisempia) ja sosiaaliekonomisen ryhmän (ylemmät luokat aktiivisempia) mukaan. Internet näyttää enemmän vahvistavan kuin muuttavan niitä osallistumisen kaavoja, joita toteutetaan netin ulkopuolellakin; internet ei muuta ihmisiä, mutta mahdollistaa sen, että osallistumisesta kiinnostuneet nuoret voivat omaksua ja etsiä uusia kansalaisaktiivisuuden muotoja. (Livingstone ym. 2007; Mesch & Coleman 2007.)

Vaikka muutokset kansalaisosallistumisessa eivät ehkä ole olleet niin mullistavia kuin alun perin odotettiin, kiinnostaa tutkijoita edelleen median ja nuorten välinen suhde. Utopioiden sijaan tutkimuksissa on alettu pyrkiä ammentamaan aiempaa enemmän nuorten jokapäiväisestä elämästä ja huomioimaan kansalaisuutta koskevissa kysymyksissä myös elämäntyyliin ja kuluttajapolitiikkaan liittyvät kysymykset pelkän perinteisen osallistumisen sijaan. Tutkijat ovat alkaneet nähdä online-mahdollisuuksien tarjoavan nuorille pikemminkin muita osallistumisen tapoja täydentäviä kulkureittejä poliittiseen osallistumiseen. (Loader 2007, 11.) Uutta digitaalista mediaa ei nähdä enää yksioikoisena yhteiskunnallisen aktiivisuuden tai passiivisuuden selittäjänä vaan osana muita ihmisen arjen toimintoja.

2.3. Mediasuhteet muutoksessa

Median yhteiskunnallisessa asemassa ja kulttuurisissa merkityksissä on tapahtunut suuria muutoksia viime vuosikymmenien aikana. Nyky-yhteiskuntaamme voidaan hyvällä syyllä kutsua informaatio- tai mediayhteiskunnaksi; erilaisten medioiden parissa vietetään yhä enemmän aikaa ja suurin osa tiedosta saadaan niiden välityksellä. Yhteiskuntamme ”mediameressä” kietoutuvat yhteen niin populaarikulttuuri, yhteiskunnalliset asiat, kaupallisuus, uusi teknologia kuin kasvatustakin (Salasuo & Hoikkala 2010, 147).

Mediaan liittyvät muutokset ovat yhteydessä laajempaan kulttuuriseen muutokseen (Loader 2007) tai käänteeseen (Dahlgren 2006), jota useiden tutkijoiden mukaan leimaavat yksilölliset valinnat, kuluttajuus ja ”elämäntyyli”. Tähän muutokseen kytköksissä olevia tyypillisiä ilmiöitä nykyculttuurissa ovat esimerkiksi mediateknologian digitalisoituminen, median talouden ja sisältöjen kansainvälinen yhdentymiskehitys sekä aiempaa eriytyneemmät, vuorovaikutteisemmat ja yksilön valintaa korostavat lajityypit, kuten tosi-televisio (Kotilainen 2009b, 10).

Kahdessa seuraavassa luvussa tarkastelen edellä mainittuun yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen muutokseen suhteessa olevia näkökulmia sen pohjalta, miten suhteemme mediaan on muuttunut ja miten mediaa voidaan nykyään hyödyntää niin yksilöllisessä, yhteisöllisessä kuin julkisessakin osallistumisessa ja vaikuttamisessa. Tällöin voidaan puhua mediaosallistumisesta ja -vaikuttamisesta.

2.3.1. Yleisöistä julkisoiksi ja vastaanottajista aktiivisiksi toimijoiksi?

2000-luvun mediaympäristö on muuttanut myös mediayleisön käsitettä. Aiemmin yleisö jaettiin lukijoihin, kuulijoihin tai katsojiin, mutta nyt niiden rinnalle on ilmestynyt myös esimerkiksi kuluttajan ja käyttäjän käsitteet. (Sassi 2009, 24.) Yleisön muutokseen liittyy keskeisesti passiivisuuden ja aktiivisuuden teema, jota voidaan tarkastella yleisö–julkiso³-akselin avulla (ks. esim. Ridell 2006; Kotilainen & Rantala 2008; Pietilä 2010a): *yleisön* jäsenet toimivat medialähtöisesti ja -keskeisesti, kun taas *julkisona* mediaan suhtaudutaan omaehtoisesti ja myös itse sisältöjä tuottaen. *Yleisö* juontuu englannin kielen sanasta *audience* (vrt. ”audienssi”), joka sisältää etymologisesti tietyn valta-aspektin: kaikissa varhaisissa joukkoviestinnän teorioissa siihen liitetään ajatus passiivisesti mediaesityksiä vastaanottavasta yksilöiden joukosta. *Julkiso*, joka viittaa englannin kielen sanaan *public* (= tässä avoin, yleinen), taas kiinnittyy terminä demokraattiseen julkiseen keskusteluun ja toimintaan sekä niihin liittyviin osallistumisen mahdollisuuksiin. (Ridell 2006, 243, 247.) Demokratian

³ Veikko Pietilä ja Seija Ridell ehdottivat *julkisoa* käytettäväksi jo 1990-luvun lopulla, jotta kieleemme liittyvä terminologinen pulma saataisi ratkaistua: heidän mukaansa pelkästään *yleisö*-termiin nojaamalla ei pystytä tuomaan esiin eroja englannin kielen sanojen ”audience” ja ”public” välillä. Tosin he olivat tuolloin tietämättömiä siitä, että jo vuonna 1846 Wolmar Schildt-Kilpinen esitti viipurilaisessa *Kanawa*-lehdessä ehdotuksen ko. uudissanasta. (Pietilä & Ridell 2010, 197.)

näkökulmasta viestinnän vastaanottajasta voi siis tulla vahvemmin kansalainen yhteiseen keskusteluun osallistumalla ja yhteisten symbolien tuotannossa mukana olemalla. Tällaisen kansalaisulottuvuuden voimistuminen merkitsee tekijäksi ryhtymistä ja siirtymistä yhteisöllisyyden alueilta myös poliittisen toiminnan alueelle. (Sassi 2009, 30.)

Keskustelussa mediasuhteista yleisö–julkiso-akselilla on *mediajulkisuus* keskeinen käsite. Verkon ansiosta kuka tahansa voi periaatteessa saavuttaa maailmanlaajuisen yleisön ja päästä mediajulkisuuteen (Matikainen 2011, 96). Esimerkiksi Manuel Castells (2009) viittaa tähän ”henkilökohtaisena joukkoviestintänä” (*self mass-communication*), kun taas danah boyd (2007) puhuu samasta ilmiöstä ”verkostoituneiden yleisöjen” (*networked publics*) käsitteen avulla. boyd kuvaa muutosta, jonka internet on tuonut yleisöjen ja esitysten väliseen vuorovaikutukseen neljällä termillä: jatkuvuudella, etsittävyydellä, toistettavuudella ja yleisöjen näkymättömyydellä (mt., 9). Näiden piirteiden ansiosta jokin asia saattaa saavuttaa laajemman julkisuuden kuin alun perin oli tarkoitus — niin hyvässä kuin pahassa. Voidaan jopa väittää, että mediajulkisuus muodostaa nykyisin tärkeimmän julkisuuden alueen, vaikka julkisuus sinänsä ei olekaan palautettavissa mediaan. Mediajulkisuudesta on 1900-luvun jälkipuoliskolta lähtien muodostunut olennainen yhteisiä näkemyksiä ja asioiden hoitoa jäsentävä sekä muokkaava, poliittinenkin, foorumi. Tämän vuoksi on keskeistä kiinnittää huomiota median rooliin julkisuuden rakentajana. (Herkman 2011, 18.)

Perinteisesti median instituutiot ovat hallinneet julkisuuteen pääsyä erilaisilla portinvartijoillaan, kuten toimittajilla ja journalistilla. Nykyään julkisuuteen pääsyä voivat kontrolloida myös erilaiset operaattorit ja moderaattorit, mutta pääsy mediajulkisuuteen voi olla myös kokonaan avoin kansalaislähtöiselle toiminnalle. (Kotilainen & Rantala 2008, 31.) Samalla on syntynyt uusia, kaikille avoimia julkisia paikkoja ja tiloja, kuten verkon blogit, keskustelupalstat sekä kuva- ja videopalvelut (Herkman 2011, 21). Esillä olon mahdollisuuksien ansiosta myös yksittäiset henkilöt voivat tuoda omia mielipiteitään esiin ja halutessaan kokoontua julkisiksi; tällöin julkisuus viittaa sekä *asiajulkisuuteen* eli näkyvässä olemiseen salassa pitämisen vastakohtana että nimenomaan *kansalaisten julkiseen toimintaan* valtiovallan — tai median vallan — vastakohtana (vrt. Habermas 2004, 21–23).

Veikko Pietilän (2010b, 259) mukaan ”julkisuus” on julkisen vuorovaikutuksen virittämistä tai sellaiseen osallistumista puuttamalla julkisesti sanoin tai teoin johonkin asiaan. Esimerkiksi netin eri keskustelufoorumeilla rakentuva julkisuus tulee empiirisesti

havaittavaksi eri aiheita koskevinä julkisina puheenvuoroina (vrt. mt., 261). Julkiset keskustelunaiheet ylittävät yksittäisen henkilön oman henkilökohtaisen maailman; keskustelu, joka pyörii omissa kokemuksissa kytkeytymättä mihinkään yleisempään, ei ole osoitus toimimisesta osana julkisoa. Pietilän mielestä julkison puheenvuorot voivat kuitenkin koskea niin ”vakavampia” yhteiskunnallisia kysymyksiä, kuten valtion taloutta tai ylipäänsä ajankohtaisia ja yhteisesti jaettuja aiheita, kuten kiistanalaista tosi-tv-ohjelmaa. (Mt. 260–261.) Ei olekaan olemassa vain yhtä ja yhdenlaista julkisoa tai julkisuutta vaan kyse on yhteisestä mielipiteen muodostuksesta ja vallan ilmauksista, jotka voivat toteutua monenlaisten julkisten foorumien kautta (vrt. Herkman 2011, 80).

Myös Peter Dahlgrenin (2006) mukaan julkinen keskustelu voi kiinnittyä lähes loputtomiin erilaisiin yhteiskunnallisiin aiheisiin. Hänen mukaansa muutos yleisöstä julkiseksi tapahtuu prosesseissa, joissa kansalaiset kiinnittyvät yhteisiin asioihin ollessaan toistensa kanssa vuorovaikutuksessa joko kasvokkain tai erilaisten medioiden välityksellä. Tällaiseen vuorovaikutukseen osallistuvat toimijat käyttävät samalla omia kansalaistaitojaan ja kehittävät yhteisiä kansalaiskulttuureitaan. Dahlgren ei kuitenkaan pidä julkista ja yksityistä piiriä toisistaan irrallisina vaan näkee niiden limittyvän toisiinsa: monilla julkiseen piiriin nostetuilla asioilla on juurensa yksityisen piirin eli kokemuksellisen arjen, kuten kodin ja ihmissuhteiden alueella. Myöhäismoderni mediaympäristö tuo näiden piirien sekoittumisen hyvin esiin: jokin poliittisesti hyvinkin epäformaali asia saattaa yllättäen nousta julkiseen keskusteluun ja laittaa kansalaiset liikkeelle. Hänen mielestään yksityisen ja julkisen rajaa tulisi arvioida uudelleen; enää ei voida tehdä ehdottomia erontekoja ”rationaalisen julkisen” ja ”emotionaalisen yksityisen” välille. (Dahlgren 2006, 275–276; Kotilainen & Rantala 2008, 52.)

Myös Nick Couldry on yhdessä Sonia Livingstonen ja Tim Markhamin (2006) kanssa pohtinut yksityisen ja julkisen piirin välisiä erontekoja tutkimuksessa *Media Consumption and the Future of the Public Connection*. He ovat selvittäneet median merkitystä *julkiseen liittymiseen (public connectedness)*, jolla he tarkoittavat ihmisen aktiivista orientaatiota kohti julkista maailmaa, jossa yhteisistä asioista halutaan keskustella ja yhteisiä ongelmia pyritään ratkaisemaan. Se voi olla vahvaa, heikkoa tai täysin olematonta. Kun julkiseen liittymiseen yhdistyy median kulutus, voidaan siitä käyttää nimitystä *mediavälitteinen julkinen liittyminen*. (Mt.)

Kyseisen tutkimuksen aineisto koostui survey-kyselystä, julkista orientaatiota ja median käyttöä kuvaavista päiväkirjoista sekä haastatteluista. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää mitä julkinen maailma merkitsi tutkimushenkilöille, miten se liittyi heidän median käyttöönsä, muihin arjen käytäntöihinsä sekä laajempiin näkemyksiinsä mediasta ja demokratiasta. (Couldry, Livingstone & Markham 2006, luku 3.) Keskeisenä teoreettisena lähtökohtana tutkimuksessa oli Dahlgrenin esittelemä kansalaiskulttuurin moniulotteinen malli: sen mukaan kansalaisuus muodostuu arvojen, yhteenkuuluvuuden tunteen, tiedon, käytäntöjen, identiteettien ja keskustelun muodostamassa kiertokulussa, jossa kausaaliset suhteet kulkevat useampaan kuin yhteen suuntaan (mt., 44).

Couldryn, Livingstonen ja Markhamin mukaan yksilölliset ja kollektiiviset huolenaiheet tulee erottaa ”julkisista”; julkinen liittyminen on jotakin enemmän kuin vain yksilön identiteetin ilmauksia tai sosiaalista kuulumista johonkin ryhmään. Keskeistä ei siis sinänsä ole julkisuuden merkitys siltä kannalta, onko jokin asia julkisessa *tilassa* (vrt. yksityinen tila, kuten koti) kaikkien nähtävillä — vaikka julkisuus tässä mielessä ei ole myöskään este julkiselle liittymiselle — vaan se, onko kyseessä oleva aihepiiri *jaettu vai henkilökohtainen*. (Couldry ym. 2006, 6–7; Couldry 2006, 327.) Tätä ajatusta voidaan verrata edellä esitettyihin Pietilän ajatuksiin toimimisesta julkisena: se on mahdollista vain, jos keskustelu ylittää ”oman henkilökohtaisen maailman”.

Sitä, missä kohtaa yksityinen piiri muuttuu julkiseksi, on vaikea määritellä käytännössä, koska yksityisen, kollektiivisen ja julkisen piirin aiheet ja käytännöt sekoittuvat toisiinsa monin tavoin (vrt. Dahlgren 2006, 274; Couldry ym. 2006, 83–84) Julkiseen liittymiseen, kuten myös median kulutukseen vaikuttavat monet eri seikat materiaalisista tekijöistä (esim. tulot) sosiaaliin (esim. sosiaaliset tukiverkostot) ja symbolisiin (esim. kulttuurinen kompetenssi) tekijöihin (Couldry ym. 2006, 25). Näin ollen mediayleisötkin ovat hyvin hajanaisia.

Ehdottoman joko–tai-erottelun sijaan yleisö–julkiso-akselin väliin voidaan ajatella mahtuvan monenlaisia toimijarooleja: ihminen voi olla pelkkä mediaa vastaanottava kohde, mutta myös tarpeitaan tyydyttävä käyttäjä, tunteiden kokija, merkitysten antaja ja tulkitsija, itseään esittävä ilmaisija, keskustelija tai luova tekijä. Roolit voivat myös limittyä ja olla päällekkäisiä. Mediasuhteita voikin lineaarisen janan sijaan tarkastella kolmiulotteisena avaruutena, johon vaikuttaa niin rakenteellinen, toiminnallinen kuin kommunikatiivinen

ulottuvuus. (Ridell 2006, 247–249; Kotilainen & Rantala 2008, 28.) Seija Ridell (2006) viittaa ensimmäisellä ulottuvuudella rakenteelliseen kehykseen, jonka (media)teollisuuden intressit asettaa ja muotoilee. Toiminnallinen ulottuvuus taas korostaa sitä, että suhteissa mediaan olemme aina subjekteja, jotka toteuttavat tietynlaista toimijuutta. Kommunikatiivinen ulottuvuus sen sijaan kiinnittää huomion siihen, mikä on mediasuhteisiin liittyvän vuorovaikutuksen lähtökohta, tavoite ja luonne. (Ridell 2006, 234, 244–245.) Omassa tutkimuksessani nimenomaan tämä ulottuvuus on keskeinen.

Kommunikatiivinen ulottuvuus liittyy olennaisesti yksityisen ja julkisen välisiin erontekoihin. Rajaa niiden välille voidaan vetää pohtimalla sitä, millaisia motiiveja yksilöiden tai ryhmien viestintäpyrkimysten taustalla on. Niiden pohjalta mediasuhteissa ilmenevä vuorovaikutus voidaan erotella yksilölliseen, yhteisölliseen ja julkisesti orientoituneeseen viestintään. (Ridell 2006, 245.)

Internet tarjoaa hyvän esimerkin erilaisissa toimija-asemissa ilmenevien viestinnällisten pyrkimysten tarkastelulle. Ridellin mukaan esimerkiksi bloggaaminen voi olla yksilöllistä viestintää silloin, jos laajemman kommunikaatioyhteyden tai julkisen keskustelun virittäminen ei ole ensisijaista vaan kirjoittaminen on päiväkirjan omaista, itsensä esittämistä tietynlaisena persoonana — tosin kirjoittajan yksilöllisen esiintymisen merkitys nousee sosiaalisen yhteyden ja julkisen näkymisen mahdollisuudesta. Sen sijaan yhteisöllisessä viestinnässä on kyse silloin, kun verkkoa hyödynnetään yhteenkuuluvuuden ja erilaisten ryhmien organisoinnin tueksi. Viestintä muuttuu julkiseksi, jos jokin ryhmä pyrkii luomaan verkkoon tilan, jossa monet erilaiset toimijat ja tahot voivat kohdata ja keskustella. (Ridell 2006, 245–247.)

Sovellettaessa Couldryn ym. julkisen liittymisen käsitettä Ridellin kommunikatiivisen ulottuvuuden kolmeen eri viestintäorientaatioon, voidaan tulkita, ettei yksilöllisesti tai yhteisöllisesti orientoitunut viestintä kuvaa julkista liittymistä; jos viestinnän päätavoite on korostaa yksilön tai jonkin ryhmän identiteettiä, ei viestinnän sisältö vielä ulotu julkiseen elämänpiiriin saakka. Sekä julkisen liittymisen että julkisen viestintäorientaation voidaan kuitenkin sanoa olevan joko yksilö- tai yhteisö*lähtöistä*. Keskeistä on siis se, kokeeko yksilö tai ryhmä kyseisen aiheen olevan sellainen, joka vaatii yhteistä ongelmanratkaisua tai keskustelua (Couldry ym. 2006, 7).

Toisin kuin julkiseen liittymiseen, sisältyy julkiseen viestintäorientaation edellytys julkisesta näkyvyydestä; toisin sanoen siihen liittyy julkisen määrittely *kaikille saatavilla* tai *näkyvissä olevana*. Esimerkkinä yksilölähtöisestä julkisesta viestinnästä voidaan mainita koulukiusatun pojan elokuussa 2011 julkaisema video⁴ (jonka poika tosin myöhemmin kertoi olleen huijausta) ja yhteisölähtöisestä julkisesta viestinnästä Pekka Haaviston kannattajien Youtubessa julkaisema ja myöhemmin myös televisiossa mainostilaa saanut Flashmob-tempaus⁵, jossa mieskuoro esitti Helsingin rautatieasemalla Finlandia-hymnin. Näissä esimerkeissä yhdistyy sekä laaja asiajulkisuus että julkiseen liittymiseen sisältyvä kansalaisulottuvuus, joten ne ovat myös osoituksia julkisena toimimisesta (vrt. s. 18, Habermas).

Kuten edellä esitetyt esimerkitkin tuovat esiin, tarjoaa erityisesti internet hyvin erilaiset puitteet ihmisten mediasuhteiden jäsentymiselle kuin perinteinen media, kuten esimerkiksi televisio. Verkossa yksilöllinen, yhteisöllinen ja julkinen viestintäorientaatio limittyvät ja kietoutuvat usein toisiinsa moninaisin tavoin. (Ridell 2006, 246–247). Erityisesti sosiaalinen media on luonut lisää alustoja niin mediajulkisuudelle kuin mediayleisön julkiselle liittymisellekin (vrt. Kotilainen 2009a, 1). Verkossa nuoret voivat löytää uusia ja innovatiivisia tapoja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa, seurata maailman menoa, luoda uutta sisältöä ja muokata omaa maailmankuvaansa. Nuorten aktiivista toimijuutta suhteissa mediaan voidaan tarkastella mediaosallistumisen ja -vaikuttamisen käsitteiden avulla.

2.3.2. Mediaosallistuminen ja -vaikuttaminen

Mediasosiologi Nico Carpentierin (2007) määritelmästä mediaosallistumisesta löytyy yhtymäkohtia yleisön ja julkison sekä yksityisen ja julkisen piirin välisiin erontekoihin. Hänen mukaansa mediaosallistumista määriteltäessä tulee erottaa toisistaan osallistuminen *mikro-* ja *makrotasolla*. Mikrotason osallistuminen, kuten omien sisältöjen luominen tai keskustelu jokapäiväisistä asioista ruohonjuuritasolla, voi vahvistaa kansalaisten halua makrotasoiseen osallistumiseen, jonka voidaan ajatella kuvaavan julkista liittymistä.

⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=TdkNn3Ei-Lg&feature=related>

⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=jaKko3VGAnY>

Carpentier näkee makrotason osallistumisen tarjoavan mahdollisuuksia paitsi laajaan itsensä esittämiseen, myös julkiseen, demokraattiseen kansalaiskeskusteluun. Mediaosallistuminen voidaan nähdä samanaikaisesti irrottautumisena media-ammattilaisten kontrollista ja kansalaisten tarpeena osallistua koko yhteiskuntaa koskevaan dialogiin ja neuvotteluun (Carpentier 2007, 88–89.)

Myös Kotilaisen ja Rantalan (2008, 33) mediaosallistumisen määritelmässä tulee esiin yksityinen ja julkinen. He määrittelevät sen olevan ”julkista tai yksityistä, yksilön sisäistä vuorovaikutusta median sisällöllisen tarjonnan kanssa”. Kotilainen (2009a, 4) tarkentaa myöhemmin määritelmää hieman: hänen mukaansa se ilmenee *vähintään* yksilön sisäisenä, aktiivisena vuorovaikutuksena median kanssa. Esimerkiksi katsottuaan tosi-tv-ohjelmaa, kuten Big Brotheria, muodostaa katsoja mielipiteen ohjelmasta, mitä saattaa seurata keskustelua ystävien kanssa tai vaikkapa tietyn pudotusuhan alla olevan asukkaan äänestäminen joko puolesta tai vastaan. Media herättää siis kokemuksen tai tunteen, joka saa osallistumaan. (Mt.)

Itse näen, että ”yksilön sisäinen vuorovaikutus” johtaa hieman harhaan. Mielestäni voidaan sanoa korkeintaan, että mediaosallistuminen *alkaa* yksilön sisäisestä vuorovaikutuksesta median kanssa; yksilön on toimittavana aktiivisena oman mediasuhteensa reflektoijana eli ”tulkitsijan” roolissa. Se ei kuitenkaan vielä riitä määrittämään mediaosallistumista — sitä on vasta, kun on myös jollain tavalla ulospäin näkyvää toimintaa. ”Tulkitsijana” toimiminen on siten yksi edellytys mediaosallistumiselle, muttei riittävä ehto sen toteutumiselle. Mielestäni myöskään se ei vielä ole mediaosallistumista, että nähtyään jonkin ohjelman keskustele sen herättämistä tunteistaan ystäviensä kanssa kasvokkain. Mediaosallistumisesta voidaan puhua mielestäni vain, jos osallistuminen tapahtuu jonkin *median välityksellä*. Näin ollen keskustelun Big Brotherista esimerkiksi nettiyhteisöissä voidaan jo sanoa olevan mediaosallistumista.

Määritelmän kannalta olennaista on myös se, että osallistumiseen liittyy jonkinlainen viestintä, joko sanoin tai teoin. Osallistuessaan median välityksellä yksilö — *tai* ryhmä — ilmaisee itseään ottamalla osaa keskusteluun tai luomalla erilaisia mediasisältöjä. Keskeistä on siis itsensä ilmaisu, jossa painottuu viestintä joko yksilöllisistä, yhteisöllisistä tai julkisista lähtökohdista. Mediaosallistumisessa ja -vaikuttamisessa yhdistyvät siis erityisesti

”ilmaisijan”, ”tekijän” ja ”keskustelijan” roolit. Kotilaisen (2009a, 4) mukaan näihin mainittuihin rooleihin asettuminen kuuluu erityisesti julkisen mediaosallistumisen piiriin, jolloin nuoret voivat toimia mediajulkisuudessa esimerkiksi keskustelemalla verkossa tai tuottamalla itse mediasisältöjä paikallisen radion välityksellä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että keskustelu jollakin verkkofoorumilla välttämättä aina näkyisi mediajulkisuudessa, eikä myöskään paikallisessa radiossa toimiminen välttämättä ole julkisesti liittyntä. Mediajulkisuus voidaan kuitenkin nähdä esitysten ja esittäytymisen kentän lisäksi myös tilana, jossa monenlaiset kansalaisten osallistumistavat ja vaikuttamispyrkimykset voivat tulla näkyviksi (Kotilainen & Rantala 2008, 54).

Julkisuuden käsitteen monet merkitykset tulevat esiin myös siinä, että edellä mainitut aktiivista toimijuutta osoittavat roolitkaan eivät aina vaadi asiajulkisuutta; esimerkiksi jonkin yhteiskunnallisen nettiadressin allekirjoittamalla asetun kyllä ilmaisijan rooliin ja olen julkisesti liittynyt, vaikkei toimintani välttämättä tule julki muille. Eri roolien, kuten myös eri viestintäorientaatioiden erottaminen on monimutkaista, mutta ne voivat empiirisen aineiston käsittelyssä kuitenkin toimia työkaluina, joilla aineistosta pystyy nostamaan esiin erilaisia esimerkkejä mediaosallistumisesta.

Hieman helpompaa on erottaa mediavaikuttaminen mediaosallistumisesta, ja empiirisen aineiston käsittelyssä tämä käsitepari on mielestäni melko toimiva. *Mediavaikuttamisesta* voidaan puhua, kun mediavälitteinen vuorovaikutus, esimerkiksi verkkoyhteisöjen keskusteluissa, on jollain tavalla yhteiskunnallista. Mediaosallistuminen ei välttämättä merkitse kansalaisosallistumista (Bennett 2008, 3), mutta mediavaikuttamista voidaan sellaisena pitää. Mediavaikuttamista syntyy, kun jokin asia aktivoi yksilön tai ryhmän toimimaan jonkin asian puolesta tai sitä vastaan. Lähtökohtana vaikuttamiselle ei tarvitse välttämättä olla median tarjonta tai toiminta, vaan kyseessä voi olla mikä tahansa asia, johon ihmiset haluavat ottaa julkisesti kantaa eli toimia julkisena. Myös jonkin mediaväliseen tietoinen kulutusvalinta tai valitsematta jättäminen voi olla mediavaikuttamista. (Kotilainen & Rantala 2008, 33–34).

Mediaosallistumisen ja -vaikuttamisella rinnalla esiintyy myös passiivisuutta, jonka taustalla voivat olla niin median rakenteellisten kehysten asettamat rajoitteet kuin yksilön kiinnostuksen tai mediataitojen puute. Mediataidoilla viitataan perinteistä luku- ja

kirjoitustaitoa laajempaan, erilaisiin mediamuotoihin (esim. kuva, teksti, ääni) ja niiden yhdistelmiin perustuvaan taitovalikoimaan. (Kotilainen 2009a, 4; Kotilainen & Rantala 2008, 70). Eri tutkijat puhuvat esimerkiksi medialuku- tai kielitaidosta, mediatajusta tai -kompetenssista (vrt. esim. Suoninen 2004; Kupiainen 2009). Nämä taidot eli yksilön valmiudet saavuttaa, ymmärtää ja luoda informaatiota eri konteksteissa, voivat jalostua tilanne- ja toimintaympäristökohtaiseksi toiminnalliseksi osaamiseksi. (Livingstone ym. 2004, 4; Kupiainen 2009, 176.) Itse käytän käsitettä *mediataidot*, sillä se sisältää taitovalikoiman eri osa-alueet, joita voi tilannekohtaisesti nostaa tarvittavalla tavalla esiin.

Mediaosallistuminen, kuten myös sen yhtenä edellytyksenä olevat mediataidot kietoutuvat siis sekä yksilöllisiin lähtökohtiin että tiettyihin yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin tekijöihin (vrt. Kotilainen 2009a, 4). Yksilöllä on oltava kiinnostusta osallistumiseen, mutta ympäristön on tarjottava siihen tarvittavat mahdollisuudet. Kuten nuorten mediaosallistumista erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa pohtivassa UNESCON raportissa *Innovative Practices of Youth Participation in Media* todetaan, ei mediaosallistuminen ole jokin yksittäinen teko tai toiminto vaan aktiivinen, dialoginen ja avoin oppimisen prosessi. (Asthana 2006, 8.)

Mediaosallistumisen voidaan ajatella olevan osa laajempaa osallistumisen kulttuuria, jossa keskeistä on luova ilmaisu ja tekeminen, tiedon ja omien luovien tuotosten jakaminen sekä erilaisten viestien kierrätys. (Jenkins, Clinton, Purushotma, Robison & Weigel 2009, 3). Osallistumisen kulttuuriin liittyy myös keskustelu kansalaisulottuvuudesta: demokratian näkökulmasta viestinnän vastaanottajasta voi tulla vahvemmin kansalainen ottaessaan osaa yhteiseen keskusteluun ja tuottamalla sitä kautta yhteisiä symboleja. Kansalaisulottuvuuden voimistuminen merkitsee näin ollen tekijäksi ryhtymistä ja siirtymistä yhteisöllisen vuorovaikutuksen lisäksi myös julkiselle tasolle. (Sassi 2008, 30.)

2.4. Nuorten kansalaisuus 2000-luvulla: kansalaisuus kriisissä vai muutoksessa?

Viime vuosina on kannettu huolta poliittisen osallistumisen vähenemisestä, mikä on näkynyt erityisesti äänestyskäyttäytymisessä. Koko poliittinen systeemi on uhattuna, jollei kansalaisia kiinnosta osallistua edustuksellisen demokratian tarjoamin keinoin (Mesch & Coleman 2007, 35). ”Demokratian kriisiin” voidaan liittää seuraavat huolenaiheet: huoli puutteellisista kansalaistaidoista, sosiaalisen pääoman vähenemisestä ja epätasaisesta jakautumisesta,

yhteisen kansalaiskulttuurin pirstoutumisesta sekä globalisaation vaikutuksista kansalaisuuteen (Couldry ym. 2006, 12–14). Nuorten passiivisuuden ajatellaan pahentavan tätä kriisiä entisestään; nyky-nuorten passiivisuudesta pelätään tulevan elinikäinen määre paitsi heille itselleen, myös tuleville sukupolville (vrt. Mesch & Coleman 35).

Eräät tutkijat väittävät, että kansalaisuus on muutoksessa (ks. esim. Bennett 2008; Gerodimos & Ward 2007). Voidaan siis kysyä, ovatko nuoret yksinkertaisesti vain passiivisia vai kenties tyytymättömiä nykyiseen järjestelmään. Kaivataanko perinteisten kansalaisosallistumisen muotojen rinnalle jotakin aivan muuta?

2.4.1. Kansalaisuuden ja kansalaisosallistumisen monet muodot

Lisääntynyt kiinnostus erityisesti nuorten kansalaisuuden tutkimusta ja kansalaiskasvatusta kohtaan on haastanut perinteiset näkemykset kansalaisuudesta käsitteineen ja käytäntöineen. Millaisiksi määritellään nykykansalaisen oikeudet ja velvollisuudet? Mitä kansalaisosallistuminen merkitsee? Näitä asioita tutkitaan esimerkiksi IEA:n (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) vuonna 2010 julkaistussa kansainvälisessä yhteiskunnallisen opetuksen ICCS-tutkimuksessa (The International Civic and Citizenship Education Study), joka on toteutettu vuoden 2009 lisäksi vuosina 1971 ja 1999. Tutkimuksen kansalaisuutta koskeva viitekehys muodostuu neljästä sisällöllisestä ulottuvuudesta (kansalaisyhteiskunta, kansalaisperiaatteet, kansalaisosallistuminen ja kansalaisidentiteetit), joita on tutkittu kognitiivisesta (tietämys ja kyky analysoida) sekä affektiivis-behavioraalista (arvot, asenteet, käyttäytymisaikheet, käyttäytyminen) näkökulmasta. (Schulz, Ainley, Fraillon, Kerr & Losito 2010, 3, 14, 17–18.)

ICCS-tutkimuksessa kansalaisosallistumisella määritellään olevan kolme osa-aluetta: päätöksenteko, vaikuttaminen ja osallistuminen yhteisiin asioihin (Schulz ym. 2010, 18). Nykyään kansalaisuus voidaan määritellä jokapäiväiseen toimintaan juurtuneeksi käytännöksi, joka on muutakin kuin valtion määrittelemät oikeudet ja velvollisuudet. Kansalaisuus rakentuu yksilön itsensä määrittämien tavoitteiden, toimijuuden ja identiteetin kautta. Nähdään, että ihmiset rakentavat kansalaisuuttaan läpi elämän. (Tufta & Enghel 2009, 14 - 15.) Se ei ole staattinen, muuttumaton kokonaisuus asenteita ja toimintaa; kansalaisuus

kehittyy ajassa ja paikassa sen mukaan, miten omaa rooliaan haluaa ja voi toteuttaa julkisessa elämässä ja poliittisessa kulttuurissa (Wells 2010, 419).

Brian Loaderin (2007, 5) mukaan kansalaisuuden normatiivinen ulottuvuus, johon hän lukee kuuluvaksi arvot, symbolit, kokemukset, mielikuvat ja identifikaatiot, luo pohjan poliittiselle toiminnalle ja käyttäytymiselle. Kansalaisuuden asenteelliset ja behavioraaliset piirteet voivat hänen mukaansa kulkea käsi kädessä, mutta asenteelliset piirteet eivät välttämättä johda niitä vastaavaan käytökseen (mt.).

Nykyisin sekä kansalaisten asenteellisissa että behavioraalisissa piirteissä nähdään parannettavaa. Monet valtiot, myös Suomi, ovat huolissaan kansalaistensa heikosta kiinnostuksesta kansalaisvaikuttamiseen ja erityisesti nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen vähäisyydestä (ks. esim. Shultz ym. 2010, 14; Loader 2007, 1). Traditionaalisella demokraattisella osallistumisella tarkoitetaan edustuksellisen poliittisen järjestelmän piirissä ilmenevää osallistumista. Tällöin ideaalina on, että kansa valitsee mieleisensä edustajat säännöllisin väliajoin. Tämän vuoksi äänestämistä ja äänestysaktiivisuutta on usein pidetty järjestelmän toimivuuden mittarina. 1970-luvulta alkaen sen rinnalle on kuitenkin noussut myös niin sanotun osallistuvan demokratian vaikutusmuotoja, jotka pohjautuvat ajatukseen siitä, ettei poliittinen vaikuttaminen rajoitu vain äänestämiseen säännöllisin väliajoin. Osallistuvan demokratian keinovalikoimaan kuuluvat mm. kuntalaisaloitteet, kansanäänestykset, nuorisovaltuustot, järjestötoiminta sekä muu vaalien välissä tapahtuva toiminta. Useiden tutkimusten mukaan nuoret kuitenkin käyttävät laiskasti niin perinteisen kuin osallistuvan demokratian vaikutuskeinoja: äänestysinto on alhainen, poliittisiin puoleisiin liittymisen keski-ikä on noussut ja järjestötoimintakin houkuttelee vain harvoja. (Schoultz 2007, 94–96, Loader 2007, 1.)

Syy passiivisuuteen ei kuitenkaan välttämättä aina johdu siitä, ettei kiinnostusta osallistumiseen löydy vaan kyse voi olla esimerkiksi siitä, että traditionaalisen demokraattisen osallistumisen rinnalle kaivataan enemmän mahdollisuuksia hyödyntää uudenlaisia vaikuttamisen keinoja. Nuorilla saattaa olla täysin erilainen käsitys toimivista vaikutusmahdollisuuksista kuin päättäjillä tai omilla vanhemmillaan. Tämän vuoksi on tärkeää tutkia, onko nuorten mahdollinen kiinnostumattomuus todellista vai onko taustalla esimerkiksi se, että nuoret ja aikuiset puhuvat erilaista poliittista kieltä. (Schoultz 2010, 93–94.)

Viimeisimpinä vuosikymmeninä kansalaisuuden luonteen voidaan sanoa muuttuneen hierarkkisesta, vastuullisesta ja poliittisesti formaalista kohti henkilökohtaisempaa kansalaisuutta, jota määrittelevät yksilölliset arvot ja jossa tärkeää on itseilmaisuus. (Wells 2010, 419–420.) Loader (2007, 5) uskoo käynnissä olevan kolme sosiokulttuurista muutosta, jotka muokkaavat kansalaisuutta: muutos kansalaisen ja kansallisvaltion välisessä suhteessa, kansalaisosallistumisen luonteessa sekä ”uuden median” roolissa poliittisessa socialisaatiossa ja kansalaiskasvatuksessa. Globalisaation vuoksi nykykansalaiset eivät välttämättä koe kansalaisoikeuksiensa ja -velvollisuuksiensa olevan yhtä voimakkaasti sidoksissa kansallisvaltioon kuin aiemmat sukupolvet. Lisäksi vallalla on ollut puhe traditionaalisten sosiaalisten ja kulttuuristen instituutioiden merkityksen heikentymisestä (ks. esim. Giddens 2005; Lash 2005; Bauman 1996). Vanhojen valtioon ja sosiaaliluokkaan sidoksissa olevien arvojen, normien ja yhteenkuuluvuuksien on ajateltu korvautuvan moninaisilla, uusista yhteiskunnallisista eronteoista, kuten sukupuolesta, seksuaalisuudesta tai rotukysymyksistä nousevista identiteeteistä. Tämän sosiaalisen pirstaloitumisen on nähty tehneen kansalaisuudesta yksilöllisen reflektoinnin prosessin. (Loader 2007, 6–7.)

Loaderin (2007) mukaan ”vieraantuneen kansalaisen” (disaffected citizen) -perspektiiville vaihtoehtoinen näkökulma onkin ”kulttuurisen muutoksen” (cultural displacement) -perspektiivi, jonka mukaan nuoret eivät sinänsä ole vieraantuneet politiikasta vaan ennemmin on niin, että poliittiset edustajat ja päättäjät ovat liian etäällä nuorten kokemuksista ja näkemyksistä. Nuorten demokraattista kansalaisuutta sanotaan määrittävän median lävistämät elämäkokemukset sekä yhteiskunnassamme vallalla oleva yksilöllisyyden, kuluttajuuden ja epävakaisuuden kulttuuri. Perinteisen demokraattisen järjestelmän rinnalle saattaa siis olla rakentumassa uudenlainen toimintaympäristö. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että näiden kahden tarvitsisi olla irrallaan toisistaan, vaan ne voivat muodostaa jatkumon. (Shoultz 2010, 96; Loader 2007, 2-3.)

Myös Lance Bennett (2008) näkee kansalaisuuden olevan ennen kaikkea muutoksessa, ei niinkään kriisissä. Hänenkin mielestään keskeistä on huomioida sukupolvien väliset erot. Bennett puhuu perinteisistä ”velvollisuuskansalaisista” (dutiful citizens) ja moderneista ”tekijäkansalaisista” (actualizing citizens). Aikuiset edustavat hänen mukaansa ensimmäistä ryhmää: velvollisuuskansalaiset osallistuvat perinteisin poliittisin keinoin, kuten äänestämällä, liittymällä puolueisiin ja yhdistyksiin ja seuraamalla poliittisia teemoja massamediasta.

Nuoret tekijäkansalaiset taas osallistuvat epämuodollisemmin ja yksilöllisemmistä lähtökohdista suosimalla löyhempiä sosiaalisia verkostoja ja henkilökohtaisia arvoja. Tekijäkansalaisuuteen liittyy vahvasti kuluttajuus, digitaalinen viestintä sekä vapaaehtoisuus pikemmin kuin velvollisuudet. Nuoria tekijäkansalaisia voidaan kuvata myös kuluttajakansalaisina tai elämäntyyliittelijöinä. (Bennett 2008, 15; Kotilainen & Rantala 2008, 51.)

Bennett (2008, 14) kuitenkin korostaa, ettei muutos velvollisuuskansalaisista tekijäkansalaisiksi ole yksioikoinen eikä myöskään ilmene välttämättä samalla tavalla eri yhteiskunnissa; esimerkiksi jos traditionaaliset instituutiot ovat yhteiskunnassa edelleen vahvoilla, pystyvät ne ylläpitämään tavanomaisia kansalaisosallistumisen keinoja uusien osallistumiskeinojen rinnalla. Lisäksi on huomioitava, että on myös kansalaisia, joita ei voi luokitella kummankaan kansalaisuus-kategorian mukaan. Tällaiset henkilöt haluavat välttää — kenties puutteellisten tietojen ja taitojen sekä muiden oman elämänsä taustatekijöiden vuoksi — kaikkea kansalaisosallistumista, oli kyse minkälaisista osallistumisen muodoista tahansa. (Mt.)

Hieman toisenlaisena selitysmallina sille, että nuoret näyttävät jättävän suurelta osin käyttämättä sekä perinteisen että osallistuvan demokratian vaikutuskeinot, voidaan käyttää ranskalaisen politiikan historioitsijan ja teoreetikon Pierre Rosanvallonin (ks. esim. Rosanvallon & Moyn 2006) *vastademokratian* ajatusta. Se lähtee liikkeelle modernin edustuksellisen demokratiavaltion ongelmatilanteesta, jossa kansalaiset ovat menettäneet luottamuksensa päätöksentekijöihin ja yhteiskuntaan. Vastademokratialle ovat ominaisia seuraavat piirteet: kansalaiset valvovat ja arvostelevat päättäjiä, luovat itsenäisiä instituutioita ja pyrkivät estämään huonoina pitämiään päätöksiä ja esityksiä sen sijaan, että menisivät itse mukaan edustukselliseen päätöksentekojärjestelmään. Luottamuspulaan vastataan siis osoittamalla epäluottamus. Nimestään huolimatta se ei kuitenkaan ole demokratian vastaista vaan Rosanvallon pitää sitä uudenaikaisena demokratiamuotona, jolla kansalaisten toimintaa voidaan tulkita aivan uudesta näkökulmasta, täydentämällä edustuksellista ja institutionalisoitunutta näkemystä demokratiasta. Siinä kansalaiset eivät halua järjestelmän ”sisään” vaan vaikuttavat järjestelmään sen ulkopuolelta. (Shoultz 2010, 96–97; Rosanvallon & Moyn 2006, 239, 246.)

John R. Hibbing ja Elizabeth Theiss-Morse, jotka ovat tutkineet amerikkalaisten asenteita hallitusta kohtaan, tulkitsevat kansalaisosallistumisessa tapahtunutta muutosta *häivedemokratian* käsitteen avulla. Heidän tutkimustulostensa mukaan häivedemokratiassa ihmiset eivät halua tehdä päätöksiä itse eivätkä vaikuttaa päätöksiin; valtionjohdon halutaan olevan sellainen, jonka tekemisiin ”tavallisen” kansalaisen ei tarvitse puuttua. Päätöksentekijöiden halutaan olevan neutraaleja ja riippumattomia kansalaisten jatkuvasta palautteenannosta. Hibbingin ja Theiss-Morsen mukaan amerikkalaiset antavat päätösvallan mielellään jollekin muulle, kunhan valtaa ei käytetä itsekkäästi hyväksi. (Hibbing & Theiss-Morse 2002, 7, 9.)

Edellä esitettyjen näkemysten valossa voidaan kysyä, johtuuko nuortenkin passiivisuus siitä, etteivät he edes halua tilaa ja vaikutuskeinoja perinteisen demokratian poliittisessa järjestelmässä — joko siksi, että vallanpitäjiin luotetaan riittävästi, tai koska halutaan vaikuttaa järjestelmän ulkopuolelta vastademokraattisin tai tekijäkansalaisuutta kuvaavin keinoin (Schoultz 2010, 97). Sen sijaan, että uskotaan individualismin ja materialismin sekä turhautumisen poliittisiin instituutioihin vähentäneen kansalaisaktiivisuutta, voidaan viimeisimpien tutkimusten mukaan nähdä viitteitä sille, että nuoret kyllä ovat kiinnostuneita osallistumaan yhteisiin asioihin, mutta traditionaalisten poliittisten instituutioiden ulkopuolella. Poliitiikan ja osallistumisen käsitteet vaikuttavat kaipaavan uudelleen määrittelyä. Osana määritelmien muutosta on keskeistä ottaa huomioon monipuolistuneen mediaympäristön ja online-kommunikoinnin tarjoamat mahdollisuudet. (Gerodimos & Ward 2007, 115–116.)

Analyysissäni tarkastelen edellä esitettyjen teoreettisten näkökulmien valossa nuorten itse kertomia syitä osallistumiselleen tai osallistumattomuudelleen ja lisäksi tarkastelen sitä, olivatko osallistumisen keinot enemmän perinteisiä edustuksellisen demokratian piiriin kuuluvia vai tuliko esiin enemmän uudenlaisia osallistumismuotoja. Lisäksi, kuten luvussa 2 todettiin, on tärkeää huomioida median rooli osana nuorten kansalaisuutta. Seuraavassa luvussa tarkastelen nuorten kansalaisuutta suhteessa mediaan kansalaisidentiteetin ja julkisen liittymisen käsitteiden avulla. Näistä käsitteistä muodostettu nelikenttä toimii myöhemmin työkaluna tutkimusaineistoni analyysissä muiden teoreettisten lähtökohtien lisäksi.

2.4.2. Nuorten kansalaisidentiteetit suhteessa mediaan

Peter Dahlgrenin mukaan raja poliittisten perspektiivien ja yksilön henkilökohtaisten arvomaailmojen välillä on nykyään häilyvä, sillä yhteiskunnallinen toiminta ei ole enää ainoastaan välineellistä toimintaa tietyn tavoitteen saavuttamiseksi vaan se voi myös olla performatiivista, tiettyjä ideoita tai arvoja ilmaisevaa identiteettityöhön kietoutuvaa toimintaa. Ilmiötä, jossa yksityinen elämämpiiri toimii yhteiskunnallisen toiminnan kasvualustana, on kuvattu esimerkiksi termeillä ”elämänpolitiikka”, ”elämäntyyli- tai elämäntapa-politiikka” tai ”uusi politiikka”. (Dahlgren 2007, 6.) Tällöin voi vaikuttaa esimerkiksi tekemällä periaatteellisia valintoja oman kulutuksen ja viiteryhmien suhteen tai liittymällä poliittisten puolueiden ja ammattiyhdistysten sijaan harrastus- ja elämäntapa- tai kansalaisliikkeisiin (Ahonen 2004, 101).

Dahlgren itse kirjoittaa ”kulttuurisesta käänteestä”, jonka mukaan kansalaisuus voidaan nähdä muutoinkin kuin vain pelkkien muodollisten poliittisten asioiden kautta; on huomioitava myös merkitykset, käytännöt, viestintä ja identiteetti, joista koostuu kansalaisosallistumisen kulttuurinen ulottuvuus. Hänen mukaansa kansalaisuudessa on siten kyse subjektin kokonaisvaltaisesta kasvusta kaikissa elämämpiireissä. (Dahlgren 2006, 267, 273.) Myös LANUKE:ssa kansalaisuuden todetaan merkitsevät muodollisten oikeuksien ja velvollisuuksien lisäksi myös yhteisöihin kuulumisen kokemuksia ja monenlaista kansalaistoimintaa. Mielipiteen ilmaisun ja vaikuttamisen epätavanomaisin keinoin todetaan yleistyneen. Näistä keinoista mainitaan toimintaryhmien, sosiaalisen median, kulttuurisen ilmaisun tai elämäntaparatkaisujen kautta vaikuttaminen. (OPM 2011, 7, 14.)

Mediaan kytkeytyvä nuorten kansalaisuus näyttäytyy usein juuri tällaisena kulttuurisena toimintana. Esimerkiksi sosiaaliset mediat antavat kansalaistoiminnalle uusia, poliittisen ja kulttuurisen osallistumisen sekoittamia mahdollisuuksia. Tällöin voidaan puhua kansalaisuuden sosiokulttuurisesta näkemyksestä: kansalaisuus nähdään toiminnallisuutena, joka ilmenee jäsenyytenä sekä muodollisissa että epämuodollisissa yhteisöissä. Tällöin myös kansalaisidentiteetti voi ilmetä monissa eri muodoissa. (Kotilainen & Rantala 2008, 7, 50; Dahlgren & Olsson 2007, 69.)

Kansalaisidentiteetistä, kuten muistakin kansalaisuuteen liittyvistä käsitteistä, löytyy erilaisia tulkintoja. IEA:n ICCS-tutkimuksessa kansalaisidentiteetti määritellään koostuvaksi kahdesta

osa-alueesta, kansalaisminäkuvasta (engl. *civic self-image*) ja kansalaisliittymisen kokemuksesta (engl. *civic connectedness*) (Schulz ym. 2010, 18). Myös Kotilaisen ja Rantalan (2008) näkemyksen mukaan kansalaisidentiteetti rakentuu edellä mainitun IEA:n määrittelyn mukaisesti siitä, miten nuoret määrittelevät itsensä toimijaksi sekä siitä, miten nuoret kokevat liittyvänsä yhteisiin asioihin ja yhteisöihin. Tätä Kotilainen ja Rantala kuvaavat kuitenkin ”kansalaisliittymisen” sijaan ”julkisella” tai ”mediavälitteisellä kansalaisliittymisellä” Couldrya, Livingstonea ja Markhamia (2006) lainaten. Sillä tarkoitetaan suhteita, joita nuori muodostaa medioiden välityksellä perheeseensä, vertaisryhmiinsä tai erilaisiin yhteisöihin. Tällöin sosiaalinen toiminta erilaisissa yhteisöissä, kuten internetissä, toimii yhteisön jäsenyyden perustana ja identiteettityön kenttänä. Kansalaisuus ei tällöin ole muodollinen poliittinen status vaan keskeisiä ovat yksilön uskomukset ja tunteet siitä, millaisena hän näkee oman roolinsa ja paikkansa omissa yhteisöissään. (Kotilainen & Rantala 2008, 54–55.) Itse käytän käsitettä *julkinen liittyminen*, koska tarvittaessa voi kyllä tarkentaa liittymisen olevan mediavälitteistä, ja koska kyseinen käsite ei ole niin poliittisesti latautunut kuin IEA:n määrittely.

Kiinnostus nuorten mediaosallistumista ja mediaan suhteessa olevia kansalaisidentiteettejä kohtaan tuntuu heränneen vasta 2000-luvun alussa. Sonia Livingstonen, Magdalena Boberin ja Ellen Helsperin (2004) tutkimus ”UK Children go Online” on ensimmäisiä eurooppalaisten nuorten internetin vuorovaikutteiseen ja osallistavaan käyttöön keskittyviä tutkimuksia. Heidän mukaansa nuoria ei voi jakaa internetin käytön suhteen vain niihin, jotka käyttävät sitä enemmän ja niihin, jotka käyttävät vähemmän. Projektiin liittyvässä raportissa *Active participation or just more information?* he erottelevat kolme osallistujatyyppeä: viestijät (*the interactors*), yhteiskunnallisesti tietoiset (*the civic-minded*) sekä osallistumattomat (*the disengaged*). *Viestijät* käyttävät internetiä lähinnä vuorovaikutuksen ja tiedonvälittämisen kanavana, kun taas *yhteiskunnallisesti tietoiset* ovat kiinnostuneet osallistumaan yhteisiin, ensisijaisesti yhteiskunnallisiin asioihin. *Osallistumattomien* internetin käyttö sen sijaan on jäänyt etäiseksi toiminnaksi joko kiinnostuksen puutteen vuoksi tai siksi, että pääsy verkkoon on vaikeaa tai ei ole mahdollista lainkaan. (Livingstone ym. 2004, 14–15.; Kotilainen 2010, 66–67.)

Kotilainen ja Rantala (2008) ovat teoksessa *Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus* jatkaneet Livingstonen, Boberin ja Helsperin jalanjäljillä kehittämällä kansalaisidentiteettien

luokittelua edelleen. He pureutuvat nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen erityisesti mediaosallistumisen ja -vaikuttamisen näkökulmasta. Teoksessa on tutkittu nuorten kansalaisidentiteettejä suhteessa mediaan nuorilta kerättyjen mediapäiväkirjojen sekä pääkaupunkiseudun Nuorten Ääni -toimituksen⁶ haastattelujen ja Vaikuttamo-nettisivustoa koskevien kyselyiden pohjalta. Kotilainen ja Rantala toteavat aineistonsa pohjalta, että sekä kansalaisminäkuva että julkinen liittyminen voi olla joko vahvaa (+) tai ohutta (-)⁷ sen mukaan kokeeko nuori olevansa aktiivisen toimijan roolissa vähintään omassa elämässään tai olevansa median kautta kiinnittynyt yhteisiin asioihin. Tämän perusteella nuoret on jaettu neljään eri kansalaisidentiteettiin: etsijöihin, lähipiiriläisiin, viestijöihin ja aktivisteihin. (Mt.)

Taulukko 1. Nuorten kansalaisidentiteettejä suhteessa mediaan (Kotilainen & Rantala 2008)

	Kansalaisminäkuva -	Kansalaisminäkuva +
Julkinen liittyminen -	Etsijät	Lähipiiriläiset
Julkinen liittyminen +	Viestijät	Aktivistit

Etsijät ovat nuoria, jotka eivät näe itseään aktiivisina toimijoina omassa elämänpiirissään, eivätkä ole löytäneet julkisia tiloja tai yhteisöjä, joissa toimia tärkeiden asioiden vuoksi. Nämä nuoret saattavat kuitenkin heikosta kansalaisminäkuvastaan huolimatta pohtia omia vaikuttamisen piirejään tai löytää vaihtoehtoisia vaikuttamisen areenoita, joissa he saavat toimia omilla ehdoillaan. *Lähipiiriläisen* identiteettityyppi on ehkäpä lähimpänä perinteistä suomalaisnuorta: hän on tyytyväinen vaikuttamiseen lähipiirissään, kuten vertais- tai harrastusryhmissä, eikä koe tärkeäksi vaikuttamista laajemmilla kentillä. Mediavälitteinen julkinen liittyminen on lähipiiriläisillä ohutta ja suhde mediaan nähdäänkin lähinnä yksiulotteisena vaikutuksena mediasta itseän. Vaikka nämä nuoret eivät näe itseään vahvoina

⁶ Nuorten ääni -toimitus on syntynyt Hesun Nuorten Ääni -kampanjan vuoden 2005 Avoimien Foorumien jatkumona. Avoimissa Foorumeissa 13–17-vuotiaat nuoret pohtivat suhdettaan mediaan ja median suhdetta heihin. Nuoret päättivät yrittää muuttaa valtamediassa annettua kuvaa nuorista ja perustivat nuorisotyöntekijöiden avulla Nuorten ääni -toimituksen, jonka tarkoituksena on toimia mediavaikuttajana nuorten äänen puolesta. (Kotilainen & Rantala 2008, 105.)

⁷ Omassa analyysissäni käytän ”ohuen” sijaan termiä ”heikko”, joka on mielestäni selkeämpi vastakohta termille ”vahva”. Lisäksi näen, että sekä kansalaisminäkuva että julkinen liittyminen voi puuttua täysin (vrt. Couldry ym. 2006, 74). Näin ollen miinusmerkki kuvaa tutkimukseni sekä heikkoa että olematonta kansalaisminäkuvaa ja julkista liittymistä.

toimijoina mediassa, saattavat he kuitenkin kokea voivansa vaikuttaa lähiyhteisössään. *Viestijät* taas käyttävät paljon verkon vuorovaikutteisia palveluita, mutta eivät ajattele toiminnan olevan poliittista, eivätkä pidä itseään poliittisina vaikuttajina. He rakentavat toimijaidentiteettiään erityisesti median kuluttamisen kautta ja ovat kiinnostuneita mediatyöskentelystä sinänsä. Sekä vahvaa julkista liittymistä että kansalaisidentiteettiä osoittavat *aktivistit*. He osoittavat kriittisyyttä niin verkon osallistumismahdollisuuksia kuin yleisestikin mediaa kohtaan. Aktivistit haluavat toimia julkisilla kentillä yhteisten asioiden puolesta ja he myös kokevat voivansa vaikuttaa. Heillä tuntuu olevan halua, tietoa, keinoja ja rohkeutta toimia julkisesti. (Kotilainen & Rantala 2008, 56–58.)

Nuorten kansalaisidentiteettityyppien rajat ovat liukuvia ja voivat kehittyä sekä vaihdella kontekstin mukaan. Identiteettejä voidaan tulkita tilannekohtaisesti ja myös erityyppisinä diskursiivisina asemina, joita nuoret voivat ottaa tai joita heille tarjotaan suhteessa mediaan ja eri elämänpiireihin liittyen. (Kotilainen & Rantala 2008, 60 – 61.) Hyödynnän oman haastatteluaineistoni analyysissä Kotilaisen ja Rantalan typologiaa. Tarkastelen nuorten kansalaisidentiteettejä kokonaisuutena sen perusteella, miten nuoret kokivat olevansa aktiivisia toimijoita ja liittyvänsä yhteisiin asioihin, ei vain median välityksellä vaan koko elämänpiirissään.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1. Metodologiset lähtökohdat

Tutkijan epistemologiset (Mikä on tiedon hankkijan ja tiedetyn välinen suhde?), ontologiset (Mikä on todellisuuden luonne?) ja metodologiset (Mitä tiedämme todellisuudesta ja miten voimme hankkia sitä koskevaa tietoa?) valinnat rakentavat tutkijaa ohjaavan uskomusjärjestelmän tai maailmankuvan, jonka pohjalta hän tekee tutkimustaan koskevat valinnat. Tätä kokonaisuutta kutsutaan paradigmaksi. (Denzin & Lincoln 2005, 22.) Nuorisotutkija Vesa Puurosen (2006) mukaan paradigmalla viitataan tutkimussuuntaukseen tai koulukuntaan, jolla on tietyt jaetut teoreettiset ja metodologiset perususkomukset. Tärkeimpinä yhteiskuntatieteellisinä paradigmoina hän mainitsee positivistisen, realistisen ja konstruktionistisen paradigman. Hänen mukaansa kukin paradigmaattinen lähestymistapa jakaantuu kuitenkin useisiin eri suuntauksiin (mt., 254).

Tieteen kehittyessä paradigmat ovat kohdanneet ristiriitoja, joiden seurauksena kulloinkin vallalla olleen paradigman perususkomuksia on jouduttu muuttamaan. Taustalla on Thomas Kuhnin (1970) ajatus tieteen kehityksestä. Kuhnin mukaan tieteelliset paradigmat kohtaavat anomaliaita eli ristiriitoja, joiden vuoksi kyseessä oleva tieteenala tai ammattikunta joutuu muuttamaan perususkomuksensa, metodinsa ja tavoitteensa. Kriisin seurauksena syntyy uudistunut paradigma. (Kuhn 1970, 84–85.)

Yhteiskuntatieteellisen positivismin⁸ valta-asema alkoi murtua Suomessa 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Tuolloin tutkijat alkoivat kritisoida positivististen tutkimusten ajatusta siitä, että standardisoiduilla, kvantitatiivisilla menetelmillä voisi saada tietoa tutkimushenkilön käyttäytymisen kulusta, merkityksistä ja motiiveista. Tämä kritiikki ilmeni myös nuorisotutkimuksen piirissä: nähtiin, että merkittäviä osia ihmisen toiminnasta jää tiedostamatta ja verbalisoimatta, minkä vuoksi muut kuin standardoidut menetelmät ovat välttämättömiä. Kriittiset puheenvuorot ennustivat paradigman muutosta ja tutkijoiden alettua

⁸ Ensimmäiset, 1950-luvulla syntyneet suomalaiset nuorisotutkimukset edustavat kyseistä paradigmaa. Yhteiskuntatieteellinen positivismi perustuu käsitykseen siitä, että on olemassa vain yksi tieteellinen metodi, jota kokeellinen tutkimus edustaa parhaiten. Epistemologisena lähtökohtana on, että objektivistinen, todellisuutta koskeva tieto perustuu havaintoihin. Yhteiskuntatieteellinen positivismi on kuitenkin erotettava ”puhtaasta” positivistiseen tai uuspositivistiseen filosofiaan liittyvästä paradigmasta (Puuronen 2006, 204, 233, 256.)

etsimään uusia teoreettisia ja metodisia lähestymistapoja tutkimuksilleen, syntyivät realistinen ja konstruktionistinen paradigma. (Puuronen 2006, 226–230, 256–258.)

Nykyisin yhteiskuntatutkimus, ja sen osana nuorisotutkimus, on moniparadigmaattisessa vaiheessa, mikä merkitsee sitä, että eri paradigmat voivat elää rinnan myös yksittäisissä tutkimuksissa. Monimetodisten, paradigmojen rajat ylittävien tutkimusten määrä on lisääntynyt 1990-luvusta alkaen. (Puuronen 2006, 253.)

Omassa tutkimuksessani voidaan havaita kriittiseen realistiseen paradigmaan liittyviä piirteitä. Realismi, erityisesti juuri kriittinen realismi, voimistui nuorisotutkimuksessa 1970-luvun lopulta lähtien ja viimeistään 1980-luvulla se nousi suosioon alakulttuuri- ja tyttö tutkimuksen myötä. Sen epistemologisenä oletuksena on, että todellisuudesta on mahdollista saada tutkijasta riippumatonta tietoa, vaikkakaan lopullista totuutta ei voida saavuttaa, sillä esimerkiksi kunakin ajankohtana vallalla olevat arvot vaikuttavat siihen. Näissä tutkimuksissa on käytetty metodeja, jotka mahdollistivat vuorovaikutuksellisen ja mahdollisimman avoimen suhteen tutkittaviin. Kriittis-realistisen nuorisotutkimuksen, kuten myös oman tutkimukseni nuorisokuvan mukaan nuoret nähdään osittain ulkoisten ja sisäisten tekijöiden määrittäminä, mutta myös tietävinä ja luovia toimijoina. Näin ollen heillä on ainakin periaatteessa mahdollisuus toimia toisin kuin rakenteelliset seikat määrittävät. (Mt., 253–260.) Keskeistä on pyrkiä ymmärtämään tutkimuksen empiiristä kohdetta, tässä nuoria, heiltä itseltään saadun informaation avulla.

Tutkimuksestani löytyy viitteitä myös konstruktionistiseen paradigmaan, joka nousi suureen suosioon 1990-luvulla. Konstruktionististen tutkimusten kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti nuorisoa koskevat diskurssit ja representaatiot. Tällöin myös nuoret ryhmänä nähdään kielellisesti tuotettuna sosiaalisena konstruktiona. (Puuronen 2006, 254–257.) Puurosen tavoin koen kuitenkin, ettei radikaalin konstruktionistista lähestymistapaa voida perustella, sillä todellisuus ei muodostu vain kielellisen konstruoinnin yhteydessä vaan sen muodostumiseen vaikuttavat lisäksi yksilöiden sosiaalisiin suhteisiin liittyvät tarinat ja kulttuurit, kuten myös laajemmat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät sekä rakenteet, kuten sukupuolijärjestelmä. (Vrt. mt., 254–258.)

Vaikka tutkimuksessani tarkastelun kohteena ovat ensisijaisesti nuorten reaaliset kokemukset, kiinnostaa minua myös se, millaisia puhetapoja nuoret rakentavat koskien kansalaisuuttaan ja

suhdettaan mediaan. Kertoessaan näkemyksiään vanhempiensa, opettajiensa tai muiden aikuisten suhtautumisesta nuorison toimintapyrkimyksiin, voidaan pohtia, vahvistavatko vai pyrkivätkö nuoret muuttamaan diskursseja, joita heistä tuotetaan.

3.2. Laadullisesta tutkimuksesta

Realistisen paradigman suosion kasvun jälkeen nousi nuorisotutkimuksessa eri menetelmien yhdistäminen ja laadullisten aineistojen hyödyntäminen määrällisiä menetelmiä suosittumiksi. Laadullisten menetelmien suosion taustalla on nähty niin sanottujen ”kovien” menetelmien saama kritiikki sekä laadullisia aineistoja painottavan kulttuurintutkimuksen, niin sanotun Birminghamin koulukunnan⁹ nousu 1980-luvulla. Kyseinen suuntaus ei halunnut ”funktionalisoida” tai ”laskea” nuoria osaksi yhteiskuntapolitiikkaa, vaan tavoitteena oli korostaa nuorten alakulttuureja ja nuorten omia näkemyksiä. (Määttä & Tolonen 2011, 12; Puuronen 2010, 256–257.)

Koska myös oma tavoitteeni on tuoda esiin nuorten omia näkemyksiä suhteestaan mediaan sekä osallistumiseen ja vaikuttamiseen, toteutuu tämä tavoite parhaiten kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusotteella. Kun tutkimuksessa halutaan päästä käsiksi tutkimushenkilön eri asioille antamiin näkemyksiin ja merkityksiin, on kyseinen tutkimusote sopivin valinta (Corbin & Strauss 1996, 16). Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa tavoitteena on kuvata ”todellista elämää” luonnollisissa tilanteissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161).

Norman Denzinin ja Yvonna S. Lincolnin (1998, 47) mukaan laadullisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista eli aineistolähtöistä analyysia: kategoriat, teemat ja kaavat nousevat aineistosta, eikä niitä määritetä ennen aineiston keruuta. Myös Sirkka Hirsjärvi ja kumppanit (2010) pitävät induktiivista analyysia laadulliselle tutkimukselle tyypillisenä. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja; lähtökohtana ei tällöin ole teorian tai hypoteesin testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu (mt, 160).

⁹ Birminghamin koulukuntaa pidetään nykynuorisotutkimuksen kannalta merkittävimpänä alakulttuuritutkimuksen koulukuntana. Tämä *brittiläinen kulturalismi* tai *birminghamilaisuus* kehitettiin 1970-luvulla Birminghamin yliopiston nykykulttuurin tutkimusyksikössä (Centre for Contemporary Cultural Studies). Teorian keskeinen tavoite oli käsitteellistää kulttuuristen suhteiden ja hegemonian uusintamisprosessia ottamalla nuorten tutkimuskohteiksi, sillä nuorten ajateltiin olevan tärkeitä toimijoita tässä uusintamisessa. (ks. esim. Puuronen 2010; Brake 1985.)

Puhtaasti aineistolähtöinen tutkimus on kuitenkin erittäin vaikea toteuttaa, sillä ei ole olemassa objektiivisia havaintoja sinällään; käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat siten aina havaintoihin. Oma tutkimusotteeni on osittain teoriasidonnaista tai teoriaohjaavaa, sillä tutkimukseni nojaa tiettyihin teoreettisiin kytkentöihin, joita pyrin aineistoni pohjalta todentamaan. Teoreettinen viitekehys toimii apuna analyysin etenemisessä ja aikaisemman tiedon vaikutus on analyysissa tunnistettavissa, mutta sen merkitys ei ole niinkään teoriaa testaava vaan pikemminkin näkökulmaa täydentävä ja avaava. Teoriasidonnaisen päättelyn logiikka on usein abduktiivista: tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit. Lähtöaineiston luokittelu alustaviin teemoihin kuitenkin toteutetaan aineistolähtöisesti, mutta myöhemmin sitä tuetaan teoriaohjaavasti. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 98–99.)

Sekä käyttämäni aineistonkeruu- että analyysimenetelmä edustavat laadullista tutkimusta. Aineistoni koostuu 12 teemahaastattelusta, joita analysoin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Omaa empiiristä aineistoani tukemaan käytän tutkimusaiheittani koskevaa tutkimuskirjallisuutta ja YMP-projektiin liittyviä julkaisuja. Kyseistä projektia varten kerättyjen ”Yksi päivä mediaa” -mediapäiväkirjojen pohjalta on tutkittu sitä, miten mediankäyttö sulautuu nuorten arkeen eri kulttuureissa (ks. Kotilainen ym. 2011). YMP-haastattelujen pohjalta on tähän mennessä tehty muun muassa vertailevaa analyysia suomalaisten ja egyptiläisten nuorten median käytöstä. Kustakin maasta, jossa haastatteluja kerättiin (Egypti, Intia, Suomi) on tuloillaan syväanalyysia, jossa perehdytään median käyttöön liittyviin merkityksenantoprosesseihin, identiteettityöhön ja osallistuvaan kulttuuriin. (Hirsjärvi & Tayie 2011, 107.) Alun perin tarkoitukseni oli hyödyntää muiden Suomessa tehtyjen YMP-projektin haastattelujen perusteella saatuja tuloksia oman aineistoni luokittelun ja analysoinnin tukena. Suomen haastatteluista, jotka ovat oman tutkimukseni kannalta relevantteja, ei kuitenkaan ole julkaistu tähän mennessä kuin muutama artikkeli, joten keskityn pääosin omien haastattelujeni analysointiin.

Määrällisellä tutkimuksella voi olla laadullisessa tutkimuksessa täydentävä eli komplementaarinen asema (Hirsjärvi & Hurme 2008, 32). YMP-projektin toteuttamassa kyselyssä, ”Kysely median käytöstä ja mediaosallistumisesta”, analysoitiin mediaosallistumista ainakin iän, sukupuolen, sosiaaliryhmän, median saatavuuden sekä asuinpaikan (kaupunki/maaseutu) pohjalta. Ajatukseni oli hyödyntää kyselyä

komplementaarisesti laadullisen aineiston rinnalla, mutta projektin viivästymisen vuoksi, ja siten myös tilastollisten julkaisujen viivästymisen vuoksi jää kyseisen aineiston käyttö tutkimuksessani valitettavasti aiottua vähäisemmäksi.

Käytän koko tilastollisesta aineistosta poimittua otosta lähinnä aineiston kuvailun tukena analyysini ensimmäisessä yläluvussa. Otoksessa on mukana tutkimuksen vanhimman ikäluokan (lukiolaiset ja ammattikoululaiset) vastaukset. Vastaaajista 82,4 prosenttia on 17–18-vuotiaita, 13,1 prosenttia on 16-vuotiaita ja 4,5 prosenttia muun ikäisiä eli 15- tai 20-vuotiaita. Painotus on tehty alkuperäiseen otantaan, ei siis esimerkiksi kokonaisväestöön. Tutkimuksessani vertailen vastauksia vain sukupuolen mukaan, sillä ammattiluokitukset, joihin olisin mielelläni vastauksia vertaillut, eivät vielä olleet valmiit omia tutkimustuloksiani kirjoittaessani. Tilastollisia tutkimustuloksia tullaan julkaisemaan teoksessa ”Youth Participation on Media: Growing up Global” (Kotilainen, Suoninen, Shelat, Hirsjärvi, Tayie, 2012). Viittaan jatkossa tilastollisesta aineistosta puhuessani kyseiseen teokseen YMP-tutkijoiden pyynnöstä.

3.3. Empiirisen aineiston kuvaus, rajausta ja hankintaprosessi

Ensisijainen aineistoni koostuu 17–18-vuotiailta nuorilta kerätyistä teemahaastatteluista (6 kpl tytöiltä ja 6 kpl pojilta), joiden kesto vaihteli puolesta tunnista hieman yli tuntiin. Kuten Klaus Mäkelä (1990, 52) toteaa, ei laadullisen aineiston riittävydelle ole tarjolla samankaltaisia mittalukuja kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan kuitenkin puhua aineiston saturaatiosta eli kylläntymisestä: kun uudet tapaukset eivät enää tuo esiin uusia piirteitä tai kun samat asiat alkavat toistua, voidaan aineiston kerääminen lopettaa. (Mäkelä 1990, 52; Hirsjärvi ym. 2010, 169.) Tämän tutkimuksen kannalta 12 haastattelua on riittävä aineisto. Jos aineistoa olisi ollut enemmän, olisi pelkona ollut, ettei analyysistä olisi tullut riittävän kattava. Mäkelän (1990, 53) mukaan ”kvalitatiivisten tutkimusten turistikaisuus ja vaikutelmanvaraisuus liittyy usein siihen, että aineistot ovat laajoja ja vaikeasti hallittavissa”. Tämänlaajuisen aineiston pystyin hallitsemaan hyvin; sain haluamani tiedon ja pystyin tarkastelemaan aineistoa kattavasti. Analyysistä tuli monipuolinen, sillä haastattelemani nuoret toivat esiin hyvin monenlaisia näkemyksiä.

Haastattelurunko (ks. liite 1) sisältää kysymyksiä koskien mediaosallistumisen perusteemoja, kuten mahdollisuuksia eri teknologioiden saatavuudelle, niiden käyttötapoja, hankittuja ja tarvittuja mediataitoja sekä sosiaalisia ja henkilökohtaisia merkityksenantoprosesseja. Käyttämäni haastattelurunko on sama kuin YMP-projektilla, sillä edellytys yhteistyöllemme oli, että käytän sitä omissa haastatteluissani. Sain kuitenkin täydentää ja painottaa eri teemoja haluamallani tavalla sen mukaan, mikä oman tutkimukseni kannalta oli olennaista. Ennen haastattelujen aloittamista kävin teemarungon sisältöä läpi YMP-projektin tutkijoiden, Sirkku Kotilaisen ja Irma Hirsjärven kanssa, jotta eri teemojen sisällöt selkenivät itselleni. Lisäksi testasin sitä haastatteleamalla erästä ystävääni ja yhtä nuorta eräällä nuorisotalolla.

Haastateltavien ikärajausta lähdin pohtimaan sen avulla, miten ”nuoret” eri säädöksissä määritellään. Nuorisolaissa (72/2006) nuoriksi määritellään alle 29-vuotiaat. Haastattelujen suorittamisen ajankohtana voimassa olevassa Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa (2007–2011) taas kaikki alle 18-vuotiaat määritellään pääsääntöisesti lapsiksi ja 18–28-vuotiaat nuoriksi, mutta lapsuuden ja nuoruuden nivelvaiheessa olevien 13–17-vuotiaiden kohdalla määrittelyt menevät osittain päällekkäin (OPM 2007, 10). Halusin saada tietoa nimenomaan tällaisessa nivelvaiheessa olevilta nuorilta, sillä tällöin nuori joutuu kohtaamaan elämässään monenlaisia muutoksia ja paineita: ”Opiskelun ja mahdollisten opiskelupaineiden lisäksi tilanteeseen saattavat liittyä muutto vanhempien luota uudelle opiskelupaikkakunnalle, uusi asumismuoto, uudet kaverit, uudet harrastukset sekä taloudelliset huolet” (mt., 17).

Aluksi tarkoitukseni oli haastatella sekä yhdeksäsluokkalaisia nuoria että tänä vuonna 18 vuotta täyttäviä nuoria. Lopulta valitsin haastateltavaksi kuitenkin vain viimeksi mainitun ikäryhmän, sillä tehtyäni testihaastattelun yhdeksäsluokkalaiselle nuorelle, totesin, että täysi-ikäisyyden kynnyksellä olevat nuoret saattaisivat osata antaa laajemmin tietoa tutkimukseni teemoihin liittyen. Tämän ikäisiin nuoriin kohdistuu nuorempia ikäryhmiä enemmän paineita ottaa vastuu itsestään ja omasta elämästään, sillä aikuisuuden kynnyksellä olevilta nuorilta odotetaan itsensä kehittämistä ja tulevaisuudessa tarvittavien valmiuksien hankkimista (OPM 2007, 17). Uskoin, että he pystyvät myöskin pohtimaan muutosta omassa kiinnostuksessaan ja mahdollisuuksissaan osallistua verrattuna esimerkiksi yläkouluikänsä. Lisäksi keskittymällä yhteen ikäryhmään saan laajemman kuvan tämän ikäisten nuorten näkemyksistä.

Haastattelut suoritettiin aikavälillä 7.4.–11.5.2011. Viisi haastatteluista kerättiin eri linjojen ammattikoululaisilta ja puolet haastatteluista erään lukion medialinjan opiskelijoilta. Yksi

haastateltavista oli haastatteluhetkellä ilman opiskelupaikkaa. Lukiolaiset, jotka valittiin haastatteluun mediailmaisun opettajan toimesta, haastattelin heidän koulussaan. Ennen kuin otin yhteyttä opettajiin, varmistin luvan haastattelujen suorittamiselle koulun rehtorilta. Hänen suostumuksensa jälkeen hoidin käytännön järjestelyt apulaisrehtorin kautta. Loput haastattelut toteutettiin kahdella Turun nuorisotalolla (4 kpl) ja nuorten taide- ja toimintatalo Vimmassa (2 kpl). Myös Vimmassa tehtyjen haastattelujen nuoret löytyivät nuorisotalojen kautta, mutta kyseinen haastattelupaikka soveltui haastateltaville paremmin, joten halusin noudattaa heidän toivettaan. Vietin Vimmassa kevään 2010 aikana muutoinkin aikaa, sillä tein tuolloin nuorisotyötä Turun nuorisoasiainkeskuksessa. Täten minun oli mahdollista käyttää Vimman tiloja haastattelujani keruuta varten.

Osan nuorisotalojen kautta löydettyistä haastateltavista tunsin ainakin nimeltä jo ennen haastattelujen keruuta, sillä olin käynyt kyseisillä nuorisotaloilla muutamaan otteeseen silloisen työni merkeissä. Koen, että tästä oli minulle enemmän hyötyä kuin haittaa, sillä nuorten suhtautuminen nuorisotyöntekijöitä ja siten myös minua kohtaan, on kokemukseni perusteella melko varauksetonta. Nuorisotyö saakin perimmäisen oikeutuksena nuorilta, koska se perustuu vapauden ja vapaaehtoisuuden periaatteisiin. Nuorisotyöntekijän ja nuoren suhde on molemminpuoliseen vuorovaikutukseen perustuva vastuullinen ja luottamuksellinen ihmissuhde. (Rauas 2010, 19.) Näin ollen nuoret luottivat siihen, että heidän antamansa tiedot pysyvät minulla. Se, että olen tottunut työskentelemään nuorten kanssa, varmasti osaltaan vaikutti positiivisesti haastattelutilanteeseen riippumatta siitä, missä haastattelun toteutin tai millainen tausta haastateltavalla oli esimerkiksi opintojensa suhteen.

Nuorisotaloilla toteutetuille haastateluille varmistin nuorten lisäksi luvan silloiselta esimieheltäni sekä nuorisotalojen ohjaajilta. He eivät nähneet haastattelujen olevan millään tavalla työnkuvani vastaisia vaan näkivät haastattelujen olevan hyödyksi nuorille, sillä niiden kautta nuoret sai hyvällä syyllä keskittymään kahdenkeskiseen keskusteluun aikuisen kanssa. Haastatteluissa minun piti jättää ohjaajan roolini sivuun; pääasia oli kuulla nuorten mielipiteitä ja näkemyksiä.

Saadakseni mahdollisimman monipuolisen kuvan nuorten mediaosallistumisesta, oli tärkeää, että haastattelemi nuoret ovat kiinnostuksen kohteiltaan ja taustoiltaan hieman erilaisia. Laadullisessa tutkimuksessa erilaisuuden etsiminen onkin keskeistä (Mäkelä 1990, 45).

Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina (Hirsjärvi ym. 2010, 160), jolloin analyysistä saadaan rikkaampi. Tämän vuoksi on hyvä, että haastattelemissani nuorissa on sekä lukiolaisia että ammattikoululaisia ja myös opiskelijan ulkopuolella oleva nuori. Lisäksi valitsemani nuorisotalot sijaitsevat erityyppisillä alueilla: toinen sijaitsee suuressa lähiössä, toinen harvaanasutummalla ja maaseutumaisemmalla alueella kauempana keskustasta. Aineistoni tuo esiin sellaisten nuorten näkemyksiä, jotka ovat erityisen kiinnostuneita mediasta opintojensa vuoksi, mutta myös sellaisten, joita media ei kiinnosta juuri lainkaan. Näiden kahden ääripään välillä oli lisäksi löydettävissä monenlaisia välimuotoja.

3.4. Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmisiä tiedon keruun instrumentteina ja tavoitteena on tuoda esiin tutkittavien ääni (Kvale & Brinkmann 2009, xvii). Puurosen (2006, 260) mukaan myös suomalaisessa nuorisotutkimuksessa käytetään nykyään erityisesti metodeja, jotka perustuvat tutkijan ja nuoren välittömään vuorovaikutukseen. Perusteluna on käytetty sitä, että näin voidaan välttää tutkimuskohteen esineellistäminen ja epätasa-arvoinen valtasuhde tutkittavan ja tutkijan välillä (mt.). Koska oman tutkimukseni tarkoitus on tuoda esiin nuorten ajatuksia, oli luonnollista valita aineistonkeruutavaksi haastattelu: keskustelemalla nuorten kanssa voin saada tietoa heidän kokemuksistaan, asenteistaan, tunteistaan ja jokapäiväisestä arjesta. Herbert ja Irene Rubin (2005) näkevät haastateltavat tutkijan keskustelukumppaneina, joilla on tutkijan tavoin mahdollisuus vaikuttaa keskustelun suuntaan ja sen sisältöön. Jokainen haastattelu on ainutlaatuinen, sillä haastattelijan tehtävä on seurata tarkasti kysymyksillään haastateltavan antamia vastauksia. Hänen on myös osattava huomioida haastateltavan tiedot ja se, kuinka paljon haastateltava on valmis jakamaan näkemyksiään ja kokemuksiaan. (Mt., 4)

Se, kuinka vapaasti tutkittava voi vaikuttaa haastattelun suuntaan, riippuu kuitenkin tutkimushaastattelun strukturointiasteesta. Haastattelu voi olla täysin strukturoimaton, avoin haastattelu, tai se voi edetä strukturoidun lomakkeen mukaan. Näiden väliin jäävät puolistrukturoidut haastattelut, joiden yksi muoto on teemahaastattelu. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä siksi, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat kaikille samat, mutta haastateltava voi kuitenkin esittää vastauksensa hyvin avoimesti. Muissa

puolistrukturoiduissa haastatteluissa ollaan tarkempia siitä, että kaikki kysymykset tai jopa kysymysten muodot ovat jokaiselle haastateltavalle samat. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Teemahaastattelu pohjautuu Robert Mertonin, Marjorie Fisksen ja Patricia L. Kendallin alun perin 1956 julkaisemaan kirjaan *The Focused Interview*. He kuvaavat menetelmää seuraavalla tavalla:

1. Haastattelut henkilöt ovat tietävästi kokeneet tietyn tilanteen.
2. Tutkija on selvittänyt kyseisen tilanteen tai ilmiön tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Tämän analyysin avulla tutkija on päätenyt tiettyihin oletuksiin kokemuksen seurauksista haastateltavalle.
3. Analyysin pohjalta tutkija kehittää haastattelurungon
4. Haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin ilmiöistä tai tilanteista, jotka tutkija on ennalta analysoinut. (Merton, Fiske & Kendall 1990, 4.; Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.)

Vaikka teemahaastattelun esikuvana onkin edellä mainittu Mertonin, Fisksen ja Kendallin fokuoitu haastattelu, se ei kuitenkaan edellytä edeltäjänsä tavoin tiettyä yhteistä kokemusta vaan oletuksena on, että kaikki yksilön kokemukset, ajatukset ja uskomukset voidaan tutkia tällä menetelmällä. Yhteinen piirre näiden kahden haastattelumuodon välillä on se, että haastateltavien elämysmaailma ja heidän määritelmänsä tilanteista ovat keskiössä. Teemahaastattelu soveltuu oman tutkimukseni haastattelumuodoksi parhaiten, koska se sallii avoimen keskustelun ennalta suunniteltujen teemojen lisäksi ja mahdollistaa näin joustavan tutkimusasetelman. Teemahaastattelu vapauttaa haastattelun siten pelkästä tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen hyvin kuuluviin. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.)

Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009) kuvaavat haastattelua yleisesti joustavana tutkimusmenetelmänä: haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä ja selventää tarvittaessa sanamuotoja. Tämä pätee myös teemahaastatteluihin. Etuna on myös se, että kysymykset voi esittää siinä järjestyksessä kuin tutkija katsoo aiheelliseksi: on makukysymys pitääkö kaikille tiedonantajille esittää kaikki suunnitellut kysymykset ja pitääkö ne esittää joka haastattelussa samassa järjestyksessä. Yhdenmukaisuuden vaateen aste vaihtelee teemahaastattelulla toteutetusta tutkimuksesta

toiseen. (Mt., 75, 77.) Itse pyrin seuraamaan kysymyksilläni nuorten esiin tuomia näkökulmia sen sijaan, että olisin seurannut orjallisesti haastattelurungon järjestystä. Näin keskustelu eteni luonnollisemmin teemasta toiseen ja nuoret saivat vapaammin nostaa esiin itselleen merkittäviä asioita. Antaessaan haastateltavan johdatella keskustelua tärkeänä pitämiinsä asioihin, voi tutkija päästä käsiksi asioihin, joista hänellä ei välttämättä ollut tietoa ennen tutkimuksen aloittamista (Puuronen 2006, 260).

Haastattelu tiedonkeruumuotona sisältää kuitenkin myös haasteita. Haastatteluun voi sisältyä monia virhelähteitä aiheutuen niin haastattelijasta kuin haastateltavastakin tai haastattelutilanteesta kokonaisuutena. Haastattelussa haastattelijan kyvyt ovat ratkaisevat, jotta saadaan mahdollisimman luotettavia vastauksia: hänen on osattava esittää oikeat kysymykset, mutta myös saatava haastateltavat rentoutumaan. Jos haastateltava kokee tilanteen pelottavaksi, ei vastauksia välttämättä irtoa. Haastateltavat saattavat muutoinkin puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossakin muussa tilanteessa. Haasteena on myös se, että haastateltava saattaa esittää sosiaalisesti suotavia vastauksia, jolloin tieto ei ole luotettavaa. Haastateltava saattaa pyrkiä esiintymään esimerkiksi ”hyvänä”, aktiivisena kansalaisena, joka täyttää moraaliset ja sosiaaliset velvollisuutensa. (Hirsjärvi ym. 2010, 206–207.) Analyysivaiheessa haastattelijan onkin tärkeää huomioida haastatteluissa ilmenneet seikat, jotka ovat saattaneet vaikuttaa haastateltavan antamiin vastauksiin.

3.4.1. Nuorten haastattelemisesta

Kunkin haastattelun alussa kerroin niiden olevan osa pro gradu -työtäni, jonka tarkoitus on tutkia nuorten median käyttöä ja mediaan liittyviä osallistumismahdollisuuksia. Jotta nuoret uskaltaisivat vastata mahdollisimman avoimesti ja vapaasti, painotin myös sitä, ettei kysymyksiin ollut oikeita tai väriä vastauksia, vaan että minua kiinnosti heidän henkilökohtaiset kokemuksensa ja mielipiteensä. Hirsjärven ja Hurmen (2008) mukaan nuorten ollessa haastateltavina on heidät saatava haastattelun onnistumiseksi tutkimuksen ”puolelle”. Se voi olla haastavaa, sillä länsimaisissa kulttuureissa nuoruuteen kuuluu etäännyminen aikuisten maailmasta; nuorista haastattelu voikin joskus tuntua siltä, että heidän asioitaan udellaan. Siten on tärkeää saada välitetyksi tunne siitä, että haastateltavasta nuoresta ja hänen mielipiteistään todella ollaan kiinnostuneita (mt., 132). Itse koen onnistuneeni tässä

tavoitteessa, sillä sain hyvin monelta nuorelta haastattelun päätyttyä positiivista palautetta siitä, että heidän mielipiteitään ja ajatuksiaan haluttiin kuulla.

Se, että nuoret luottavat tutkijaan, vaikuttaa suuresti siihen, miten tarkkaan ja miten rehellisesti nuoret kysymyksiin vastaavat (Helve 2005, 62). Saavuttaakseni nuorten luottamuksen ja saadakseni heidät rentoutumaan, en halunnut esiintyä haastattelussa tietävänä, virallisena asiantuntijana tai tutkijana, vaan ennemminkin Rubinin & Rubinin näkemysten mukaisesti (ks. luku 3.4.) haastateltavien keskustelukumppanina. Yleisesti ottaen koinkin nuorten vastanneen kysymyksiini hyvin avoimesti ja mielestäni vuorovaikutus oli haastattelutilanteissa sujuvaa. Muutama nuorista vaikutti haastattelun alussa hermostuneelta, mutta haastattelun edetessä jännittyneisyys useimmiten väheni huomattavasti. Omalta osaltani voin todeta, että ensimmäisissä haastatteluissa myös itseäni hieman jännitti, mikä osaltaan saattoi lisätä nuorekin jännitystä. Haastattelujen edetessä oma varmuuteni haastattelijana kasvoi ja samalla pystyin panostamaan enemmän siihen, että haastateltavana oleva nuori rentoutuisi. Pikkuhiljaa haastattelut alkoivat olla vastavuoroisempia, kun alussa ne toisinaan etenivät melko jäykästi kysymys–vastaus -kaavaa noudattaen.

Tarkastellessani haastattelujen sujumista kokonaisuudessaan, huomaan reagoitini haastateltavan kommentteihin olleen sitä luontevampaa, mitä enemmän olin haastatteluja tehnyt. Myöhemmissä haastatteluissa uskalsin vapaammin tuoda omia ajatuksiani esiin ja osasin myös paremmin esittää syventäviä kysymyksiä nuorten kommenttien pohjalta. Kun Rubin ja Rubin (2005) kirjoittaa kannustavista ja jatkokysymyksistä, puhutaan Hirsjärven ja Hurmeen (2008) teoksessa taas *syventämisestä* ja *jatko-* tai *lisäkysymyksistä*. Heidän mukaansa haastattelija etenee näitä käyttämällä ns. suppilotekniikkaa noudattaen laajoista kysymyksistä täsmällisempiin ja rajatumpiin. Syventäessään haastattelija muotoilee seuraavan kysymyksensä edellisen vastauksen perusteella, jos jokin asia tulee esiin vain ohimennen tai jää muuten epäselväksi. Lisäkysymyksiä käytetään selventämään näitä epäselviä kohtia. Johdattelu voidaan tehdä suorilla lisäkysymyksillä, mutta myös äännähdyksillä tai hiljaisuudella voi osoittaa haastateltavalle kaipaavansa lisää tietoa kyseisestä asiasta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 109–110.) Ensimmäisissä haastatteluissa tyydyin liian helposti muutaman sanan vastauksiin, vaikka varmasti olisin saanut asiasta enemmänkin tietoa, jos olisin sinnikkäästi osannut esittää sopivia syventäviä kysymyksiä.

Toisinaan koin nuoren kommentteista johtuen haasteellisena sen, etten voinut itse ottaa kommentteihin kantaa, sillä haastattelijan kommenttien on oltava neutraaleja eivätkä ne saa olla tuomitsevia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 109). Eräs nuorista toi esiin hyvin rasistisia näkemyksiä, ja koin vaikeaksi sivuuttaa nämä kommentit tuomatta esiin omaa mielipidettäni asiasta. Näissä tilanteissa myös nuorisohjaajan roolini oli nousta pintaan: nuorisotyöntekijöiden tulisi suhtautua rasistisiin kommentteihin ”nollatoleranssilla” ja puuttua niihin välittömästi keskustelemalla asiasta nuoren kanssa, mutta haastattelijana tämänkaltainen ohjaus ei kuulunut asiaan. Tosin jotkut tutkijat vetoavat rasisminvastaisesti sitoutuneen tutkijan eettiseen velvollisuuteen olla antamatta tilaa rasismille hiljaiselle hyväksynnälle. Esimerkiksi rasistitutkija Anna Rastas (2007) argumentoi väitöskirjassaan *Rasismi lasten ja nuorten arjessa: transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi* oman antirasistiseksi kutsumansa tutkimusasetelman valossa haastattelijan aktiivisen keskusteluun puuttumisen puolesta. Koska omassa tutkimuksessani oli tärkeintä antaa nuorille tilaisuus puhua mahdollisimman avoimesti omista näkemyksistään, en kokenut tarpeelliseksi puuttua haastattelutilanteessa rasistisiin kommentteihin. En halunnut nuorelle syntyvän tunnetta siitä, että hän on vastannut ”väärin” tai mielestäni asiattomalla tavalla, jotta hän uskaltaisi loppu haastattelunkin ajan tuoda esiin näkemyksensä esiin mahdollisimman totuudenmukaisella tavalla.

Vaikka haastattelut paranivatkin loppua kohden jo sen vuoksi, että teemarunko sekä itse haastattelutilanne tulivat tutummiksi, olisi kunkin haastattelun arviointi kannattanut tehdä heti haastattelun jälkeen. Oma virheeni oli se, että aloitin litteroinnin vasta tehtyäni kaikki haastattelut. Litteroinnit olisi pitänyt aloittaa mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, jotta olisin saanut paremmin kartoitettua, olenko osannut käydä koko teemarungon tarpeeksi syvällisesti läpi ja onko sen antaman tiedon välityksellä mahdollista löytää vastaukset tutkimuskysymyksiin. Vaikka kirjoitin jokaisen haastattelun jälkeen ylös tärkeimpiä huomioita, joita minulle haastattelun aikana heräsi, olisi litterointien kautta saanut tarkempaa tietoa siitä, mitä seuraavissa haastatteluissa tulisi huomioida. Yksi näistä asioista on nuoren perhetausta: kirjoittaessani tutkimustuloksia en voinut vertailla nuorten välisiä eroja suhteessa esimerkiksi vanhempien ammattiin, sillä näitä asioita en nuorten kanssa käsitellyt.

Vaikka perhetaustan selvittäminen jäi liian vähälle huomiolle, tarjoaa aineistoni kuitenkin kokonaisuudessaan monipuolista tietoa analyysiani varten. Mahdollista tulevaa tutkimustyötä

ajatellen opin kuitenkin, että litteroinnit on parasta hoitaa mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, ja että litteroitua aineistoa tulee prosessoida koko tutkimuksen ajan suhteessa teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimuksen eri osa-alueiden välisestä yhteydestä tulisi muistutella itseään läpi tutkimusprosessin. Huomasin myös harjoitushaastattelujen tärkeyden, ja niitä olisi ollut hyvä tehdä muutama enemmän. Haastattelujen onnistumisessa haastattelijan käytännön kokemuksella on suuri merkitys — pelkkien metodisten ohjeiden lukeminen ei vielä takaa onnistunutta haastattelua (Kvale & Brinkmann 2009, 17).

3.4.2. Haastattelujen analysoinnin kulku

Aineiston analysoinnissa käytän kvalitatiivista eli laadullista sisällönanalyysia. Eräät tutkijat pitävät sisällönanalyysia erillisenä koulukuntana, toiset analyysimuotona (Hirsjärvi & Hurme 2008, 153.) Tuomen ja Sarajärven (2006, 93) mukaan useimmat eri nimillä kulkevat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat tavalla tai toisella sisällönanalyysiin, ”jos sisällönanalyysillä tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia tarkoitetaan väljänä teoreettisena kehyksenä.” Mielestäni sisällönanalyysi ei ole kuitenkaan teoreettinen vaan — jo nimensäkin perusteella — *analyyttinen* kehys. Eri tutkijat kuitenkin voivat määritellä sen joko *kvantitatiivisista lähtökohdista*, jolloin se toimii objektiivisena, systemaattisena ja määrällisenä analyysin kuvailutekniikkana tai *kvalitatiivisista lähtökohdista*, jolloin sitä hyödynnetään sisällön tulkittamisessa ja aineistolle ominaisten piirteiden etsimisessä (Gerodimos & Ward 2007, 114).

Sisällönanalyysi voidaan määritellä yläkategoriaksi sen hyödyntämille analyysikeinoille, kuten luokittelulle, teemoittelulle ja tyypittelylle. Tuomen ja Sarajärven mukaan luokittelu tarkoittaa alkeellisimmillaan aineistosta etsittyjen luokkien laskemista. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme puhuvatkin tällöin luokittelun sijaan laskemisesta. Teemoittelu on luokittelun kaltaista, mutta siinä painottuu enemmän teemoista sanottu sisältö. Lähtökohtateemojen lisäksi analyysissa voi nousta esiin lukuisia uusia teemoja. Tyypittelyssä aineisto ryhmitellään eri teemojen pohjalta. Tyypittely on toisin sanoen yhteyksien tarkastelua: sillä pyritään määrittelemään, miten eri tapaukset voitaisiin ryhmitellä yhteisten piirteiden perusteella. Tyypittelyn avulla voidaan etsiä myös ääriryhmiä ja poikkeavia tapauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 95; Hirsjärvi & Hurme 2008 172–176.)

Mäkelän mukaan (1990, 45) luokittelun, päättelyn ja tulkinnan prosessit eivät ole laadullisessa tutkimuksessa yhtä yksiselitteisiä kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, eivätkä analyysin eri vaiheet erotu yhtä selkeästi. Lisäksi aineiston keruu ja käsittely kietoutuvat tiiviimmin toisiinsa kvalitatiivisessa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa (mt.). Myös omassa tutkimuksessani analyysi oli moninainen prosessi luokittelun, tyypittelyn ja teemoittelun välillä.

Kun kyseessä on teemahaastatteluaineisto, on analyysin ensimmäinen vaihe aineiston järjestäminen teemoittain. Tämä tapahtuu poimimalla jokaisen teeman alle siihen liittyvät kohdat. Vastauksia ja kommentteja kysymyksiin voi löytyä eri puolilta yksittäistä haastattelua, joten haastattelut on käytävä huolellisesti läpi. Tässä vaiheessa aineistoa ei juurikaan karsita, vaan tavoitteena on järjestää aineisto uudelleen. (Eskola 2010, 189–190.) Oman aineistoni luokittelin aluksi seuraaviin teemoihin:

- 1) Median käyttö & saatavuus kotona/vapaa-ajalla
- 2) Median käyttö & saatavuus koulussa
- 3) Median käyttöön liittyvät taidot + kiinnostus
- 4) Media- / demokratiakasvatus (kotona, koulussa)
- 5) Tärkeimmät toiminnot median välityksellä
- 6) Itse koetut median hyödyt & haitat/riskit
- 7) Asennoituminen mediaan → avoimuus, kriittisyys?
- 8) Identiteetti
- 9) Osallistuminen vs. passiivisuus (kiinnostus, toiminta, mahdollisuudet)
- 10) Parannus-/kehitysehdotuksia nuorten asioihin, ”nuorten ääni”
- 11) Sukupolvet

Tiivistin tässä vaiheessa jonkin verran varsinaista haastattelurunkoa ja muutin joidenkin teemojen nimikkeitä. Kahteen ensimmäistä teemaa sisällytin tiedot nuorten median käytöstä, kuten siitä, mitä mediavälineitä he käyttivät ja omistivat tai mitä he käyttivät mieluiten ja eniten. Kolmanteen teemaan laskin kuuluvaksi kommentit koskien nuorten median käyttötaitoja ja sitä, halusivatko he oppia jotakin lisää. Media- ja demokratiakasvatuksen teemaan keräsin nuorten näkemyksiä niiden ilmenemisestä kotona ja koulussa sekä nuorten ajatuksia siitä, koettiinko niille olevan tarvetta. Viidenteen teemaan valitsin laajemmin

nuorten median käytön konteksteja, sisältöjä ja merkityksiä koskevat seikat. Kahteen seuraavaan teemaan liitin kommentit koskien hyviä ja huonoja kokemuksia suhteessa mediaan sekä nuorten yleistä asennoitumista mediaa kohtaan. Identiteetti-teemaan poimin nuorten itsetunnon ja minäkuvan ilmaukset. Yhteiskunnallista osallistumista ja osallisuuden kokemuksia kuvaavia kommentteja etsin ”osallistuminen vs. passiivisuus” teeman alle. Kahteen viimeiseen teemaan sisältyi nuorten mielipiteet siitä, miten nuorten asioita voisi edistää haastatteluissa käsiteltyihin teemoihin liittyen. Kyseiset teemat ovat osittain päällekkäisiä, sillä sukupolvet nousivat usein esiin juuri siksi, että nuoret toivoivat aikuisten tekävän jotakin toisin tai muuttavan suhtautumistaan nuorten asioihin. Sukupolvi-teeman alle laitoin myös nuorten ilmaukset vanhempiansa tai muiden aikuisten median käytöstä tai suhtautumisesta yhteiskunnallisiin asioihin. Analyysiosion ensimmäisessä yläluvussa tarkastelun kohteena ovat teemat 1–5 ja toisessa yläluvussa teemat 6–11.

Esitetettyjen karkeiden teemojen pohjalta tein yksityiskohtaisempia teemoitteluja yksittäisiä aihepiirejä koskien. Tarkastelin esimerkiksi nuorten median käyttöä mediaosallistumisen ja -vaikuttamisen kannalta, jolloin etsin tätä aihealuetta koskevat ilmaukset. Lisäksi tarkastelin nuorten ”aktiivista kansalaisuutta” kokonaisuutena tyypittelemällä kunkin nuoren osallistumisen- ja vaikuttamisen kokemukset sekä osallistumista ja vaikuttamista koskevaan asennoitumiseen (asenne omaa os./vaik. kohtaan + yleinen asennoituminen nuorten os./vaik. kohtaan) liittyvät ilmaukset.

Kokonaiskuvan pohjalta tein tyypittelyn (ks. s.101) sen mukaan

- a) miten kukin nuori koki saavansa tietoa osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyen
- b) oliko nuorella halua osallistua tai vaikuttaa
- c) millaiset mahdollisuudet hän koki itsellään tai nuorilla ylipäänsä olevan toimia aktiivisena kansalaisena
- d) miten hän itse toteutti aktiivista kansalaisuuttaan konkreettisesti osallistumalla tai vaikuttamalla

Lopuksi pyrin muodostamaan kuvan nuorten kansalaisidentiteeteistä ja -osallistumisesta sekä median roolista suhteessa näihin. Tyypittelen haastateltavat eri ryhmiin käyttämällä Kotilaisen ja Rantalan typologiaa nuorten kansalaisidentiteeteistä suhteessa mediaan.

4. NUORTEN MEDIAYMPÄRISTÖT

Mediaympäristöllä tarkoitetaan laajaa tulkintakehystä, joka muodostuu käytettyjen mediavälineiden sekä niiden käyttötapojen ja -tarkoitusten pohjalta. Näitä asioita tarkastelemalla voidaan saada kuva siitä, miten media asettuu yksilön kokemuksiin ja elämään kokonaisuutena. Mediaympäristön tarkasteluun sisältyy myös kysymys nuorten mediataidoista sekä mediakasvatuksesta ja sen tarpeesta. (Uusitalo ym. 2011, 12.)

Seuraavissa luvuissa esittelen alkuun mediavälineitä, joita haastattelemi nuoret kertoivat käyttävänsä niin vapaa-ajallaan kuin koulussa. Tuon esiin myös median saatavuuteen ja rajoituksiin liittyviä seikkoja. Lopuksi tarkastelen nuorten itsensä sekä heidän opettajiensa ja vanhempiensa asennoitumista mediakasvatukseen sekä sitä, miten se on kotona ja koulussa toteutunut.

Jotta tekstiä olisi helpompi seurata ja hahmottaa eri haastateltavien näkemykset, olen nimennyt kunkin haastateltavan keksityllä nimellä, koska haastateltavat kulkevat mukana läpi koko analyysin.

4.1. Mediaa vapaa-ajalla: netti ja kännykät yli muiden

Kaikilla haastattelemillani nuorilla oli vapaa-ajallaan mahdollisuus käyttää haluamiaan mediavälineitä. Vain kahdessa kommentissa tuli ilmi, että jokin jätettiin ostamatta taloudellisista syistä: yksi pojista kertoi, ettei hänellä ollut varaa lehtien tilaamiseen muutettuaan asumaan itsekseen ja yksi tytöistä piti internetin hankkimista kännykkään liian kalliina. Osa nuorista toi esiin, että vanhemmat maksoivat esimerkiksi puhelinlaskut ja internetin käytön, kunnes nuori täyttäisi 18 vuotta. Omilleen muuttanut poika, Kalle, kertoi kuitenkin maksaneensa itse uusimman puhelimensa, vaikka vanhemmat huolehtivatkin vielä laskuista. Myös YMP-projektin tilastollisen aineiston mukaan noin 40 prosenttia 15–20-vuotiaista nuorista oli samaa tai täysin samaa mieltä väitteestä ”Minun täytyy aina pitää mielessä se, miten paljon median käyttö maksaa” (Kotilainen ym. 2012). Muiden YMP-hankkeen puitteissa tehtyjen haastattelujen mukaan eri mediavälineiden omistajuuden ja saatavuuden voidaan kuitenkin sanoa olevan Suomessa yllättävän tasavertaista; taloudellinen epätasa-arvo nousi haastatteluissa esiin ainoastaan verrattaessa maahanmuuttajataustaisia

nuoria muihin nuoriin. (Hirsjärvi & Tayie 2011, 104.) Omassa aineistossani oli vain yksi maahanmuuttajataustainen nuori (Elena), ja hän koki, ettei ollut jäänyt paitsi mistään tarvitsemastaan. Edellisellä sivulla esitetty väite saatettiin kyselyssä ehkä tulkita siten, että nuoret haluavat olla vastuuntuntoisia sen suhteen, miten paljon median käyttöön kuluu rahaa, ei niinkään siten, että rahasta välttämättä koettaisi olevan puute.

Kaikki haastattelemi nuoret kertoivat saaneensa kaiken tarvitsevansa, mutta toisaalta korostivat myös tietävänsä, mitä vanhemmilta ”kehtaa” pyytää. Elena piti hyvänä keinona pyytää suurempia hankintoja esimerkiksi syntymäpäivä- tai joululahjaksi. Nuorten kommentista nousi esiin, että he kokivat, etteivät pyytäneet paljoa ja tiesivät, mikä on ylimääräistä luksusta, johon ei ole varaa:

Sinänsä mulla on kyllä mediavälineitä, mut jostain syystä en pyytele mitään kauheen kalliita. Et jos mä nyt tiedän, et joku kamera maksaa viishunttii, ni en mä sellasta lähde kinuumaankaan. Mun mielestä mä oon kyllä saanut kaiken mitä mä pyydän ihan tarpeeksi hyvin, mutta et tiedän kyllä missä menee sen pyytämisen rajat, omalla tavallaan. (Juho)

Osa nuorista painotti sitä, että periaatteessa vanhemmilta sai pyydettyä tarvitsemansa, mutta se myös edellytti nuorelta esimerkiksi hyvää käytöstä tai jonkinlaista työtä haluamansa eteen. Anni kertoi saaneensa esimerkiksi oman television, kannettavan tietokoneen, kännykän sekä Ipodin, mutta ”--ei tietenkään mitenkään ihan helposti. Just et aluks mä sain äidin vanhan läppärin et sitä ennen pärjäs sit yhteisel koneel. Mut et tietenki jotain töitä täytyy tehdä sen eteen et saa just jonku kivan kännykän mitä käyttää--”. Sami taas kommentoi asiaa näin:

Kyl mä jos mä pyydän et saanks mä uuden kännykän ni kyl mä sen saan. Mut tietenki siihen edellytetään jotain vastuuta taas lisää. Tai et jos mä nyt oon himas jotain kämmäilly jonku viimeisen kuukauden ni ei ne nyt tietty tuo sitä puhelinta, et tottakai sit täytyy olla fiksu.

Eri medioiden suosiota tarkasteltaessa nousi internet selkeästi yli muiden. Suomessa nuorten median käytössä on tapahtunut selkeä painopisteen muutos radion kuuntelemisesta ja television katselusta internetin käyttöön. Sen voidaan sanoa olevan nuorille erottamaton osa jokapäiväistä arkea – nuoret elävät ”online” läpi päivän. (Hirsjärvi & Tayie 2011, 103.) Suomessa asuvista 16–24-vuotiaista käytännössä kaikki, 99 prosenttia, käyttävät internetiä. Yhä useampi käyttää sitä päivittäin tai useita kertoja päivässä (Tilastokeskus 2011, 9). Käyttämässäni YMP-aineistossa luku oli noin 10 prosenttia pienempi, mutta internet oli kuitenkin selkeästi suosituin media kännyköiden ohella (Kotilainen ym. 2012). Nykyään netti

ja kännykät kulkevatkin useimmiten rinnan, koska kännykän internet-yhteys alkaa olla arkipäivää.

Myös perinteistä mediaa seurataan tutkimusten mukaan edelleen paljon (ks. esim. Kangas ym. 2008; Bucht 2010). YMP-hankkeen tutkimustulosten mukaan lähes kaikki tutkimuksessa mukana olleet suomalaisnuoret sukupuolesta ja asuinpaikasta riippumatta seurasivat tv-ohjelmia ja katsoivat elokuvia, monet lukivat useampia eri lehtiä ja suuri osa kuunteli radiota (Hirsjärvi & Tayie 2011, 104). Tilastollisen aineiston mukaan esimerkiksi kirjoja luki viikoittain noin neljäsosa, televisiota katsoi viikoittain jopa 90 prosenttia ja radiota kuunteli lähes 70 prosenttia 15–20-vuotiaista nuorista (Kotilainen ym. 2012). Perinteiset mediat, kuten sanomalehdet ja televisio ovat kuitenkin ottaneet internetin käyttöönsä yhtenä uutisten ja artikkeleiden jakelukanavana. Esimerkiksi verkkolehtien suosio on jo lähes samalla viivalla painettujen sanomalehtien kanssa. Kaikissa ikäryhmissä internet on jonkin verran vähentänyt sekä television katselua että lukemista internetin ulkopuolella, mutta nuorten keskuudessa vaikutus on ollut merkittävämpi. (Tilastokeskus 2011, 12.) YMP-projektin tilastollisessa aineistossa lähes 70 prosenttia 15–20-vuotiaista kertoi lukevansa nettilehtiä viikoittain ja 5–7 päivänä viikossa reilu kolmasosa. Myös painettua lehteä luettiin edelleen ahkerasti: viikoittain sanomalehtiä sanoi lukevansa yli 70 prosenttia nuorista. Pojat lukivat hieman tyttöjä enemmän sanomalehtiä, kun taas tytöt suosivat poikia enemmän muita lehtiä. (Kotilainen ym. 2012.)

Muiden YMP-hankkeen haastattelujen mukaan kännykkä oli sekä tytöille että pojille tärkein yksittäinen mediaväline netin lisäksi (Hirsjärvi & Tayie 2011, 106). YMP-kyselyn perusteella 15–20-vuotiaista kännykkää käyttää lähes päivittäin 96 prosenttia (Kotilainen ym. 2012). Omassa aineistossani kännykän merkitys korostui tyttöjen kertomuksissa jonkin verran poikia enemmän: kolme tytöistä mainitsi kännykän itselleen erityisen tärkeänä mediavälineenä ja Elena totesi kännykän olevan itselleen internetiäkin tärkeämpi. Hän kertoi puhelimestaan näin: ”No tä on mun elämä, mä oon niin riippuvainen mun puhelimest et sen pitää koko ajan olla mun vieres”. Myös Tiina koki, ettei voisi enää elää ilman kännykkäänsä. Pääosin kännykkä toimi kaikille kommunikointivälineenä, mutta moni käytti sitä myös musiikin kuunteluun. Tilastokeskuksen tekemän selvityksen mukaan jo lähes puolet 16–24-vuotiaista käyttää internetiä kännykkänsä välityksellä (Tilastokeskus 2011, 33). Haastattelemistani nuorista kuitenkin vain kolme nuorta toi esiin käyttävänsä kännykän välityksellä internetiä.

Sitä ei myöskään pidetty kännykässä kovin merkittävänä toimintona – lähinnä sitä käytettiin, jos esimerkiksi koulussa oli tylsää.

Lehtien lukemisen suhteen olisi ollut tärkeää tiedustella kaikilta nuorilta, mitä lehtiä kotiin on tilattu ja mitä lehtiä vanhemmat lukivat, mutta asia tuli puheeksi vain kuuden nuoren (Kalle, Joni, Elena, Anni, Heidi, Juho) kanssa. Heistä kaikki muut, paitsi Elena mainitsivat Turun Sanomat — Elena ei tiennyt, mitä lehtiä vanhemmat lukivat, koska ei ollut itse kiinnostunut lukemaan kotiin tulevia lehtiä. Kalle kertoi, että kotona oli kyllä luettu lehtiä, muttei ”koskaan” kirjoja. Joni totesi itse olevansa kiinnostunut lähinnä urheilusivusta, mutta kertoi muuten lehtiä luettavan kotona ”koko ajan”. Annin mukaan Turun Sanomien lukeminen oli hänen vanhemmillaan päivittäinen rutiini, mutta hän itse ei omien sanojensa mukaan ehtinyt juurikaan lukemaan lehteä. Lukiolaiset Heidi ja Juho sen sijaan näkivät sanomalehtien lukemisen tärkeänä arkirutiinina paitsi vanhemmilleen, myös itselleen.

Tarkasteltaessa sitä, miten kukin nuori itse luki ja halusi lukea lehtiä nousee esiin eroja lukiolaisten ja muiden nuorten välillä. Kaikki kuusi lukiolaista piti lehtiä tärkeänä median ja niitä kerrottiin luettavan niin paperi- kuin verkkoversioina. Kuten jo edellä tuli esiin, piti osa lukiolaisista sanomalehden lukemista osana arjen rutiineja. Verkkolehtien suosimista sen sijaan perusteltiin muun muassa sillä, että ”netist pystyy kattoo eri lähteiden uutiset paljon paremmin, esimerkiks mitä joku brittimedia kirjottaa, mitä kirjottaa joku Iltalehti ja sillee, että pystyy vertailemaan paremmin, ni sit saa ehkä sellasen todellisemman näkökulman ku pelkän yhen sanomalehden kautta.”(Kati)

Muita perusteluja valinnalle oli muun muassa se, ettei aamulla ollut aikaa lukea perinteistä sanomalehteä tai se, että netistä oli helpompi etsiä sellaisia uutisia ja artikkeleja, jotka itseä kiinnostivat. Lukiolaiset kertoivat olevansa kiinnostuneita sekä kotimaan että ulkomaan uutisista ja lisäksi esiin tuotiin politiikan ja mielipideosastojen seuraaminen. Haastattelujen aikana eduskuntavaalit olivat ajankohtainen aihe ja lehdistä – ja muistakin medioista, kuten televisiosta – oli seurattu niihin liittyvää keskustelua. Useimmiten nuoret kertoivat lukevansa Helsingin ja Turun Sanomia, mutta myös Iltasanomia ja Iltalehteä luettiin. Juho kuitenkin totesi, että ” ne nyt on vähän semmosii ne uutiset siellä, et sellasii viihdeuutisii enemmänki”. Verkossa seurattiin edellä mainittujen lisäksi kansainvälisiä uutismedioita.

Kaikki lukiolaisnuoret olivat kiinnostuneita lukemaan yhteiskunnallisista tai poliittisista asioista. Kuten Couldryn ja kumppaneiden tutkimuksessa todettiin, vaikutti myös lukiolaisnuorten kohdalla poliittinen kiinnostus korreloivan positiivisesti sanomalehtien kulutuksen ja uutisten seuraamisen kanssa. Uutisten seuraamisella on löydetty yhteys myös mediataitoihin: ne, jotka seuraavat uutisia aktiivisesti, etsivät muita useammin useita eri lähteitä, jotta uutisten totuudenperäisyyttä tai aiheen käsittelyä yleisesti voi vertailla. Tämä tuli esiin myös Katin edellisen sivun sitaatissa. Kaiken kaikkiaan uutisten seuraaminen näyttää korreloivan positiivisesti henkilön sosiaalisen pääoman, poliittisen vaikuttavuuden ja muilta tulevien sosiaalisten odotusten (”Tärkeää tietää, mitä maailmassa tapahtuu”) kanssa. (Couldry ym. 160.)

Nuorisotalojen kautta haastatteluun tulleet nuoret sen sijaan olivat paljon harvemmin kiinnostuneita yhteiskunnallisista, puhumattakaan poliittisista aiheista. Opiskelupaikkaa vaille oleva Sami kertoi, ettei ollut kiinnostunut lukemaan lehtiä missään muodossa. Hän totesi, ettei jaksanut lukea tai etsiä tietoa netistäkään: ”mitä nyt Facebookist löytyy ni se on siin se tieto mihin se sit jää”. Loput näistä nuorista luki nimenomaan verkkolehtiä, joista suosituimmat olivat ylivoimaisesti Iltasanomat ja Iltalehti. Netissä lukemista pidettiin helpompana vaihtoehtona kuin se, että lehti pitäisi erikseen tilata tai ostaa jostakin. Myös lehtien ilmaisuus koettiin etuna. Joni kertoi lukevansa joskus lehtiä paperiversiona, jolloin hän keskittyi vain urheilusivuihin. Anni ja Tiina kertoivat verkkolehtien lisäksi lukevansa lehtiä joskus perinteisessä muodossa. Suurin osa nuorista totesi itseä kiinnostavista uutisista kysyttäessä, että ”kaikki käy”, mutta Elena ja Kalle mainitsivat erikseen, etteivät olleet lainkaan kiinnostuneet politiikkaa koskevista uutisista. Kukaan ei myöskään erityisemmin ollut seurannut vaalikeskustelua: Anni ja Tiina kertoivat seuranneensa niitä ”vähäsen” ja loput nuoret totesivat, etteivät kyseiset asiat kiinnostaneet lainkaan. Näin nuoret kommentoivat lehtien lukemistaan:

No urheilut mä katon ja sit mä selaan sen etusivun joka päivä läpi aina -- Emmä niist välitä mitä muual tapahtuu. (Kalle)

Haastattelija: Joo. No tota, seuraaksä paljon jotain tämmösii globaleeita uutisii netistä?

Anni: No en kovastikaan. Tietty nyt välil johonki eksyy

Haastattelija: No onks iltalehti se niinku lähinnä mitä sä---

Anni: No se on semmonen et sit ku tuntuu olevan vähän semmost liikaa aikaa, ni sit sinne lähtee selailee niit uutisii. Et sielt.

Sukupuolten välillä ei aineistossani erityisemmin noussut esiin eroja median käytössä tai eri mediavälineiden suosiossa. Myös YMP-kyselyn perusteella eri medioiden käyttö jakaantui sukupuolten välillä hyvin tasaisesti ja ainut, missä ero nousi 15–20-vuotiaiden välillä vahvemmin esiin, oli kysyttäessä digitaalisten pelien pelaamista. Kuten olettaa saattoi, pelasivat pojat pelejä yli kaksi kertaa useammin kuin tytöt. (Kotilainen ym. 2012.) Kuten muissakin tutkimuksissa (ks. esim. Livingstone ym. 2004, 4; Hagen 2010, 35) on raportoitu, nousi myös omassa aineistossani erilainen pelaaminen – niin kännyköiden, pelikonsolien kuin internetinkin välityksellä – enemmän esiin poikien puheessa. Lukuun ottamatta yhtä lukiolaispoikaa, Sakaria, joka oli erityisen aktiivinen roolipelien pelaaja erilaisissa internetyhteisöissä, kertoivat pojat kuitenkin, että pelaaminen oli iän myötä vähentynyt. Pelaaminen onkin molemmilla sukupuolilla suosituempaa nuoremmissa ikäluokissa (Hirsjärvi & Tayie 2011, 104). Sami oli sanojensa mukaan ”heittänyt pleikkarinsa menemään” muutama vuosi sitten ja Juho kertoi internetajan menneen X-boxissaan umpeen, eikä hän ollut enää jaksanut ostaa lisää aikaa. Hän kertoi myös aiemmin pelanneensa netissä roolipelejä, kuten World of Warcraftia, mutta lopetti pelaamisen vastaavanlaisten pelien yleistyttyä; uudet pelaajat eivät hänen mukaansa ymmärtäneet, että kyseessä on ryhmäpeli, jossa pitää vetää yhtä köyttä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Eri mediavälineiden suosio vaihteli yleisesti ottaen yksilöllisesti eri nuorten välillä, eikä esimerkiksi nuoren sukupuolen tai koulutuksen perusteella voi haastattelujeni pohjalta tehdä johtopäätöstä siitä, että mainitut tekijät korreloisivat automaattisesti sen suhteen, mikä mediaväline koettiin tärkeimmäksi tai mitä käytettiin eniten. Myöskään se, että jokin media on saatavilla, ei sinänsä tarkoita, että sitä käytettäisiin erityisen ahkerasti, sillä jokin vaihtoehtoinen media saattaa kiinnostaa nuorta enemmän riippumatta sen saatavuudesta. Nuori saattaa ajatella, että esimerkiksi kirjat ovat kyllä tärkeä media, mutta eivät henkilökohtaisesti kiinnosta. (Suoninen 2004, 43.) Tämä tukee muista YMP-hankkeen haastatteluista saatuja tuloksia siitä, että erot median käytössä ovat ensisijaisesti suhteessa nuoren henkilökohtaisiin kiinnostuksenkohteisiin. Ne vaikuttivat siihen, *mitä* mediavälineitä käytettiin, ja ennen kaikkea siihen, *miten* niitä käytettiin (Hirsjärvi & Tayie 2011, 104, 106).

Vaikkei nuoren koulutuksella tai perhetaustalla näyttänyt olevan suurta merkitystä median saatavuudessa tai eri mediavälineiden suosiossa, nousevat erot nuorten välillä esiin, kun pohditaan yksityiskohtaisemmin nuoren mediankäytön ilmenemismuotoja ja median käytön

motiiveja. Niitä tarkastelen luvussa ”Nuorten kansalaiskulttuurit ja mediat”. Sen sijaan seuraavaksi tarkastelen sitä, millainen merkitys opiskelupaikalla oli median käytössä ja saatavuudessa.

4.2. Mediaa koulussa: kerran viikossa tietokoneella vai mediaprojekteja laidasta laitaan?

Koulussa nuorten median käyttö on kaksijakoista: se voi olla ”viralliseen kouluun” (*curriculum-based media practices*) liittyvää, jolloin se sitoutuu koulutyöhön tai ”epäviralliseen kouluun” (*school community-based media practices*) liittyvää, eli esimerkiksi välitunneilla tapahtuvaa median käyttöä (Kupiainen 2010). Jälkimmäinen ei aineistoni perusteella vaihdellut opiskelupaikan suhteen, mutta siinä, millaista nuorten koulutyöhön sitoutuva median käyttö oli, ilmeni suurta vaihtelua. Ammattikoulua käyvät nuoret ja peruskoulun käynyt Sami kertoivat, että koulussa median käyttö liittyi koulukirjojen ohella lähinnä tietokoneisiin. Tietokoneita ja internetiä kerrottiin käytettävän koulukirjojen rinnalla erilaisissa koulutehtävissä entistä enemmän. Nuoret kertoivat kokemuksistaan näin:

Aika harvoin oltiin median kans missään tekemisis. Ala-asteel varmaan jotain kerran viikos käytiin tietokoneel. Tai sillon ku piti joku äikän juttu kirjottaa puhtaaks ni sillon. Sillon oli atk valinnaisena ni pari tuntii viikos. (Sami)

On [atk-tunteja], siel käydää jotain excelei läpi. (Joni)

Joo oon ollu atk-tunneil. -- No opetellaa käyttää näit erilaisii ohjelmii, wordii ja exceli ja näit. -- Ei oo mitää nettii [nettiin liittyvää mediakasvatusta] ollu, et kaikki perus windowssin ohjelmat. (Kalle)

Kaksi nuorista kertoi olleensa mukana projektissa, jossa mediaa oli hyödynnetty: Anni kertoi luokan järjestämästä Hollywood Glamour -teemakahvilasta, johon liittyen oli etsitty internetistä tietoa ja Joni oli luokkatovereidensa kanssa ottanut osaa — tosin vastentahtoisesti — kilpailuun, jota varten oli pitänyt kuvata valistusvideo nuorten ajokäyttäytymisen parantamiseksi. Muutoin kysyttäessä median käytöstä koulussa toivat nuoret esiin lähinnä henkilökohtaista, viihteellistä median käyttöään. Kännyköiden välityksellä soiteltiin tai tekstailtiin kavereille, kuunneltiin musiikkia ja vietettiin aikaa internetissä, esimerkiksi pelaten tai käymällä Facebookissa.

Jotta olisin saanut laajempaa tietoa kyseisten nuorten median käytöstä koulussa, minun olisi pitänyt tiedustella tarkemmin myös muiden mediavälineiden kuin internetin ja kännyköiden käyttöä. Nuoret eivät ehkä tulleet ajatelleeksi esimerkiksi sanomalehtiä tai televisiota osana koulussa tapahtuvaa median käyttöä, vaikka olisivatkin niitä joskus osana opintojaan käyttäneet. Tosin se, ettei kukaan niitä nostanut esiin, kertoo osaltaan siitä, ettei medioiden käyttö ilmeisesti ollut kovin keskeinen osa koulujen arkea lukuun ottamatta koulutehtäviä koskevaa tiedonhakuja.

Myös lukiolaiset käyttivät mediaa muiden nuorten tavoin ”epäviralliseen kouluun” liittyen, mutta ”viralliseen kouluun” liittyvä median käyttö oli muita nuoria huomattavasti monipuolisempaa, mikä ei sinänsä ole yllättävää heidän opintojensa mediapainotteisuuden vuoksi. Mediaprojekteja oli ollut laidasta laitaan ja kiinnostavimpina mainittiin muun muassa musiikkivideoiden ja lyhytelokuvien teko, erilaiset mainoskampanjat, valokuvausprojektit sekä katugallupit. Nuorilla oli käytössään monenlaisia mediavälineitä erilaisista kameroista ja videokameroista editointi- ja äänentoistolaitteisiin. Koulussa oli jopa tavallisen atk-luokan lisäksi erikseen ”Mac-luokka” mediaprojekteja varten. Sakari totesi, että sinänsä tietotekniikkaa ei kuitenkaan koulussa juuri käytetty, lähinnä ajoittain tiedonhakuun. Kati toi esiin, ettei edes tiennyt, oliko koulussa erillisiä atk-tunteja, ja että Wordia yms. ohjelmia hän oli joutunut opettelemaan vain ala-asteella. Esimerkiksi Alekski kertoi median opetuksesta näin:

Haastattelija: No minkälaisii kaikkii kurssei sul on ollu tääl mediaan liittyen?

Alekski: No valokuvaust nyt on ollu, sit on ollu videokuvausta ja sit on käyty tätä mediaa ihan yleisesti läpi, niinku noit median vaikutuksii, sit jotain kuviksen sommittelukurssei ja tommosta.

Haastattelija: No mikä sun mielest on ollu kaikkein mielenkiintoinen kurssi?

Alekski: No varmaan toi valokuvauskurssi, mis tehään oma näyttely tai sellanen työ, ni se on ollu ihan mielenkiintoinen

Nuorten median käyttö on saumattomasti yhteydessä jokapäiväiseen elämään niin vapaa-ajalla kuin koulussa. Kun nuoret YMP-hanketta varten kerätyissä mediapäiväkirjoissa joutuivat reflektoimaan omaa median käyttöönsä, ilmaisivat monet yllättyneensä siitä, kuinka paljon he olivat päivittäin median kanssa tekemisissä. (Kotilainen ym. 2011, 216.) Myös haastattelujeni perusteella minulle syntyi kuva, että nuorille median käyttö oli niin itsestäänselvyys, ettei sitä sen enempää edes ollut pysähdytty pohtimaan. Joidenkin kysymysten kohdalla, kuten tiedustellessani musiikin hankinnan tapoja Samilta, oli vastaus hämmentynyt — hänelle oli

päivänselvää, että musiikkia hankittiin internetistä lataamalla. Haastattelemani ikäiset nuoret ovat oppineet pitämään ”uutta mediaa”, kuten kännyköitä ja internetiä luonnollisena osana ympäristöään, eikä niissä heille ole siten mitään uutta (Suoninen 2004, 35, 39.). Osa nuorista ilmaisikin käyttäneensä esimerkiksi internetiä ja kännyköitä niin kauan kuin muistaa.

Vaikka kaikki nuoret käyttivätkin samoja mediavälineitä kouluajallaan, oli lukiolaisilla koulussa huomattavasti monipuolisemmat mahdollisuudet median käyttöön. Tarkasteltaessa nuorten vanhempien ja opettajien asenteita nousevat erot vielä selkeämmin esiin. Miten nuoria on kasvatettu median käyttöön ja kokevatko he itse mediakasvatukselle olleen/olevan tarvetta?

4.3. Mediakasvatusta ja mediakontrollia

Mediakasvatuksen suunta muotoutuu sen perusteella, millaisena nuorten ja median suhde nähdään. Mediakasvatuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi voidaan näin ollen asettaa joko mediasuhteiden rajoittaminen ja säätely tai vaihtoehtoisesti mediataitojen kehittämiseen kannustaminen. Näitä kahta suuntausta voidaan kutsua *säätelväksi* ja *mediataitoihin keskittyväksi mediakasvatukseksi*. Säätelyllä tarkoitetaan tässä sekä suojelullisia että mediasuhteiden hallintaan tähtäviä toimenpiteitä, kuten mediavalintojen, -tulkintojen ja -kokemusten ohjaamista, rajojen asettamista ja median käytön tarkkailua. (Kupiainen 2009, 167, 175–176.) Vanhempien ja opettajien suhtautuminen haastattelemieni nuorten median käyttöön oli ollut vaihtelevaa. Mediakasvatuksen erot nousivat esiin erityisesti suhteessa sukupuoleen ja opiskelupaikkaan. Sukupuoleen liittyvät erot ilmenivät kuitenkin vain nuorten kotien mediakasvatuksessa.

4.3.1. Kotona valistuspuheita ja rajoituksia sukupuolen mukaan

YMP-projektin tilastollisen aineiston mukaan 15–20-vuotiaiden nuorten median käyttöä ei kotona juurikaan rajoiteta. Sekä pojista että tytöistä lähes 90 prosenttia vastasi, ettei perhe rajoita median käyttöä mitenkään. Esimerkiksi väitteeseen ”Perheessäni on tiukat säännöt siitä, millaisia TV-ohjelmia saan katsoa” vastasi olevansa samaa tai täysin samaa mieltä alle 10 prosenttia nuorista. Väitteeseen ”Saen käyttää medioita (esim. televisio, tietokone,

internet) niin paljon kuin haluan” vastasi olevansa samaa tai täysin samaa mieltä jopa 90 prosenttia nuorista. Esimerkiksi internetin käyttöä rajoitettiin seitsemässä prosentissa perheistä ja television katselua vain viidessä prosentissa perheistä. Sukupuolten välillä ei juurikaan ollut eroja. (Kotilainen ym. 2012.)

Omassa aineistossani sen sijaan suurella osalla nuorista oli kokemuksia säätelevästä mediakasvatuksesta. Nuorten mukaan aikuiset olivat esittäneet niin asenteellisia ilmaisuja kuin konkreettisia rajoituksia nuorten median käyttöä koskien. Aikarajoja vanhemmat olivat nuorten mukaan asettaneet siksi, että liian istumisen tietokoneen tai television ääressä ajateltiin passivoivan nuoria liikaa. Osa haastateltujen vanhemmista oli ollut huolissaan television, elokuvien tai konsoli- ja tietokonepelien sekä internetin sisällöistä. Internetiin itsessään on liitetty monenlaisia uhkia, kuten haittaohjelmat, virtuaalinen kiusaaminen, seksuaalinen häirintä ja lapsille sopimattomat sisällöt, kuten väkivalta- tai pornoaineistot. (Kupiainen 2009, 168.) Nämä aiheet nousivat esiin myös haastattelemini nuorten puheessa. Vaikka rajoitukset olivatkin valtaosin kohdistuneet haastateltavien lapsuuteen, oli osalla nuorista edelleen joitakin rajoituksia.

Haastattelemillani pojilla oli ollut huomattavasti vähemmän rajoituksia kuin tyttöillä. Pojilla rajoitukset koskivat lähinnä ajankäyttöä. Esimerkiksi Juho totesi, ”-- että kyl nyt jos mä istun koneella koko päivän, ni kyl sitte tullaan sanomaan, että kyl jotain muutakin vois tehdä, mutta ei sinänsä mitään rajoituksia.”. Pojat kertoivat myös saaneensa vapaasti katsoa haluamiaan tv-ohjelmia ja elokuvia myös nuorempana:

Joo ollaan me saatu, et sit on tullu äitilt kommenttii, et tä on vaan elokuvaa, et ei tä nyt oo totta, et kattokaa nyt tota toimintaa. Et kyl sen on jo aika nuorena oppinu, et ei kannata sit uskoo kaikkee, mitä siel televisios näkee. (Aleksi)

Ainoastaan Sami kertoi hänelle asetetuista mediasisältöihin liittyvistä rajoituksista ja siitä, miksi hänelle niitä oli asetettu:

Sami: Pelasin kaikkee mitä netistä vaan löysin. Ja tuli kauheesti kaikkii ongelmii sitä kautta sit.

Haastattelija: No mitä kaikkii ongelmii?

Sami: No kirjauduin kaikkiin paikkoihin ja sielt tuli sit laskukirje kotiin et se on sit 15e tämä kuukausi ku kaiken maailman vääril sivuil menny pelaamaan.

Haastattelija: Okei. No ootko oppinut nyt siitä sitten vanhempana?

Sami: Joo ku se oli silloin ku ei ymmärtäny viel mitään, klikkaili vaan eteenpäin ihan huumas.

Haastattelija: No miten sun vanhemmat sit siihen suhtautu?

Sami: No ei ne sit ku mä olin silloin viel niin pieni. Kyl ne sen sit... Et vähän vissiin juteltiin siit jotain ja sit otettiin jotkut tietyt sivut mil sai käydä.

Pojat eivät myöskään olleet tyttöjen tavoin keskustelleet vanhempiensa kanssa median käyttöön liittyvistä riskeistä tai huolenaiheista, joita edellä mainittiin. Osaa vanhemmista ei vaikuttanut huolestuttavan poikiensa median käyttö lainkaan ja esimerkiksi Sakari kertoi saaneensa pelata reippaasti alle kouluikäisenä K-18 peliä, koska hänen vanhempansa luottivat häneen ja hän tiesi voivansa kysyä heiltä, jos jokin peleissä jäi askarruttamaan. Hän oli tyytyväinen omien vanhempiensa suhtautumiseen, mutta kritisoi muiden aikuisten asenteita pelaamista kohtaan:

Siis mua ärsyttää, ku usein pelejäkin haukutaan, että ne on ihan hirveitä lapsille ja aiheuttaa kauheita painajaisia ja mitä lie, ni jos sen lapsen vanhemmat ostaa sen pelin, ni se ei oo minkään yhtiön tai ulkopuolisen tahon tehtävä huolehtia siitä, mitä se lapsi tekee. Se on sun tehtävä huolehtia, et sun lapsi tietää, mitä tehdä ja mitä ei tule tehdä.

Samalla poika kuitenkin totesi, että hänen vanhempiensa ikäluokkaan kuuluvat ihmiset eivät hänen mielestään tienneet näistä asioista samassa määrin kuin heidän lapsensa, joten itseäni jäi mietityttämään, olivatko hänenkään vanhempansa Sakarin ollessa pieni todella perehtyneet siihen, mitä heidän poikansa pelaamat pelit sisälsivät. Myös Juho ajatteli, että aikuisten oli turha kommentoida pelejä, jolleivät niistä mitään tienneet. Hän oli sitä mieltä, että asiasta puhuttiin ”väärällä tavalla” ja että aikuisten pitäisi tutustua aiheeseen paremmin keskustelemalla asiasta nuorten kanssa:

[O]n aikuisia, jotka ei tiedä niistä, mut on esim. lukenut jotain artikkeleja, missä pelejä on haukuttu ties miksi saatanan välineiksi, ja ihan niinkun käsittämättömiä, että pelaa tätä ja susta tulee psykopaattitappaja, kun asian on kertonu joku 70-vuotias tohtori, joka ei tyyliin koko elämässään oo pelannu mitään pelejä. Et siinä mielessä sitä näkökulmaa ja suhtautumista siihen pitäis jotenki parantaa ja keskusteluu pitää aina olla.

Vain yksi haastattelemistani pojista, Aleks, oli kertomansa mukaan keskustellut median käyttöön liittyvistä riskeistä vanhempiensa kanssa. Hänen vanhempansa olivat todenneet internetin käytön suhteen, että ”ei sit kannata antaa mitään omaa puhelinnumeroo tai jakaa omii tietoja. Ja on ne sit sanonu et siel on jotain sellasii tyyypei, ettei kannata kauheesti kaveerata niitten kanssa.” Tiedon jakamiseen liittyvät neuvot kuuluvatkin yleisimpiin internetin käyttöä koskeviin ohjeisiin, joita nuoret vanhemmiltaan saavat (Dunkels 2010,

189). *EU Kids Online II* -tutkimuksen¹⁰ mukaan 88 prosenttia vanhemmista ohjaa lapsiaan rajoittamaan henkilökohtaisen informaation jakamista (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson 2011a, 34).

Sen sijaan suurimmalla osalla tytöistä oli nuorempana ollut jonkinlaisia rajoituksia median käyttöä koskien. Monella oli ollut aikaraja sekä television että internetin käytössä. Sillä pyrittiin aktivoimaan nuoria tekemään jotain muutakin kuin vain istumaan passiivisena tv:n tai tietokoneen ääressä. Aikarajalla oli myös pyritty jakamaan tietokoneen ajankäyttöä tasaisemmin eri perheenjäsenten kesken. Mediasisältöjä koskevissa rajoituksissa tytöt toivat esiin lähinnä internetin, mutta yksi tytöistä kertoi myös, ettei ollut nuorempana saanut katsoa kauhuelokuvia. Vanhemmat olivat myös antaneet tyttärelleen monenlaisia ohjeita median, erityisesti internetin käytön turvallisuuteen liittyen. Tämä tukee tutkimuksissa (ks. esim. Cassell & Cramer 2008; Willett 2008; Regan Shade 2007) esiin tuotua oletusta siitä, että vanhemmat pelkäävät erityisesti tyttöjen joutuvan helposti internetissä vaanivien vaarojen, varsinkin seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Internetin käyttöä koskien vanhempien neuvot liittyivät itseä koskevaan tiedon tai kuvien jakamiseen, sosiaalisiin kontakteihin tai yleiseen kriittisyyteen internetin sisältöjä kohtaan:

[J]ust kaikkee ettei kannata siel tuntemattomil ihmisil alkaa juttelee eikä saa kertoa omaa nimee eikä puhelinnumeroo tai osotetta eikä mitään siel kenellekään. (Tiina)

[E]t mul ainaki vanhemmat sanoki aika suoraan jo aika nuorena ne tietyt säännöt ettei kannata laittaa tietynlaisii kuvii itestään ja sitä ettei netistä saa koskaan periaattees mitään pois. (Kati)

[K]yl on just netistä sanottu, et ei saa koskaan kertoa, et jos siel on, ni et ketä oikeesti on, kenellekään tuntemattomal eikä mitään puhelinnumeroita eikä mitään muuta. Ja sit jos tekee jotain sähköpostitilii, ni et kattoo et se on oikeesti joku luotettava sivusto, ettei minne vaan laita. (Oona)

Heidi ja Elena toivat esiin sen, että vanhemmat olivat kokeneet, ettei suuremmalle valistuspuheelle ollut tarvetta. Vanhemmat olivat kyllä saattaneet asiasta mainita, mutta uskoivat nuoren itsekin tietävän miten internetissä kannattaa toimia:

¹⁰*EU Kids Online I* (06–09) ja *II* (09–11) on kansainvälinen tutkimushanke, jossa on selvitetty lasten kokemuksia internetistä keskittyen sen käyttöön, aktiviteetteihin, riskeihin ja turvallisuuteen. Lisää hankkeesta osoitteessa: <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>

Isält ja äidiltä on aina tullu tä et älä koskaan puhu kenenkään tuntemattoman kans, mut ei sit varmaan enempää. Et kyl ne minuun luottaa sen verran et mä osaan kattoo mitä siel tapahtuu. (Heidi)

Tyttöjen esiin tuomat vanhempien kanssa käydyt keskustelut turvallisesta median käytöstä antavat viitteitä sille, että vanhemmat ovat kantaneet huolta nimenomaan siitä, että heidän lapsensa kohtaisivat internetissä vaanivia ”hulluja”, kuten Tiina asian ilmaisi. Nuorista naisista ja tytöistä onkin usein annettu kuva ikään kuin passiivisina toimijoina, jotka haavoittuvina ja vaaroista tietämättöminä saattavat joutua verkossa vaanivien häirikköjen uhreiksi (Casell & Cramer 2008, 70).

Tosin *EU Kids Online I* -tutkimuksen tulokset paljastavat, että vanhemmat seuraavat ja rajoittavat poikien nettikäyttäytymistä tarkemmin kuin tyttöjen. Poikien kohdalla riskien ajatellaan kuitenkin olevan enemmän suhteessa poikien omaan aktiiviseen toimintaan: pojat hakeutuvat oma-aloitteisesti tyttöjä useammin esimerkiksi pornografista tai väkivaltaista materiaalia sisältäville sivustoille, tapaavat todennäköisemmin nettituttujaan ja jakavat helpommin henkilökohtaista informaatiota. Tytöt sen sijaan kohtaavat internetissä helpommin tahtomattaan heitä itseään huolestuttavia tai järkyttäviä sisältöjä. (Uusitalo ym. 2011, 126; Livingstone & Haddon 2009, 16.) Myös haastattelemiani tytöt kertoivat ikävistä sivustoista, joille he joskus nuorempana olivat vahingossa eksyneet. Esimerkiksi Anni totesi ”et semmosiiki vois vähän rajottaa et ku mä oon iteki ollu vissiin joku semmonen 12-vuotias ku mä näin ne, et vieläki muistan hyvin mitä siel on ollu.”

Myös haastattelemieni nuorten vanhemmat olivat toimineet siten, että tyttöjä oli enemmän varoiteltu ja ohjattu toimimaan niin, että he kohtaisivat mahdollisimman vähän riskejä, kun taas poikien median käyttöön oli puututtu lähinnä konkreettisin toimin, esimerkiksi aikarajoituksilla. YMP-projektin tilastollisen aineiston perusteella vanhemmilla ei kuitenkaan näytä olevan aihetta kovin suureen huoleen, jos tarkastellaan 15–20-vuotiaiden nuorten mediataitoja. Vaikka valtaosa nuorista koki — joskin tytöt hieman poikia useammin (samaa tai täysin samaa mieltä tytöt 77, pojat 62 prosenttia) — että merkittävä osa median sisällöstä voi olla haitallista lapsille ja nuorille, uskoi lähes jokainen osaavansa arvioida ja valita itselleen sopivat mediasisällöt (samaa tai täysin samaa mieltä tytöt 96, pojat 97 prosenttia). (Kotilainen ym. 2012.)

Myös tekniset mediataidot näyttivät tulosten perusteella olevan kunnossa: väitteeseen ”Autan usein kavereitani, kun heillä on ongelmia tietokoneohjelmien tai internetin käytön kanssa” vastasi olevansa samaa tai täysin samaa mieltä noin puolet tytöistä ja pojista vielä huomasti enemmän, lähes 70 prosenttia. (Kotilainen ym. 2012.) Kuten edellisen LANUKE:n arvioinnissa todettiin Digitaalinen sukupolvi –lukua koskien, vaikuttavat nuoret luottavan epäformaaliin oppimiseen: nuoret haluavat itse valita käyttämänsä mediasisällöt ja kokea sisällöntuotannon kautta verkon mahdollisuudet niin hyvässä kuin pahassa (vrt. Nuora 2011, 14). Jonin kommentti omasta oppimisestaan tiivistää oppimisen luonteen hyvin: ”Räpläilyä vaan konet läpi, siitä oppii.”

4.3.2. Koulujen mediakasvatus — äärilaidasta toiseen

On todettu, että korkeammassa sosioekonomisissa asemassa olevat perheet ohjaavat lapsiaan enemmän käyttämään mediaa turvallisesti kuin matalammassa sosioekonomisissa asemassa olevat (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson 2011b, 105). Täten koulut ovat avainasemassa luovien, kriittisten ja turvallisten mediataitojen opettamisessa, sillä kouluissa mediakasvatus saavuttaa kaikki nuoret sosioekonomisista taustoista tai muista mahdollisista epätasa-arvoistavista tekijöistä riippumatta (Livingstone & Haddon 2009, 23).

Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, koulut tarjoavat lisääntyvässä määrin mediakasvatusta, mutta kansallisella tasolla tilanne eri koulujen välillä on kuitenkin epätasainen (Kotilainen 2010, 70). Myös oma aineistoni toi esiin eroja koulujen välillä. Reijo Kupiaisen johtamassa lasten ja nuorten mediaympäristön muutoksia kartoittavassa tutkimuksessa¹¹ tehtyjen lasten ja nuorten haastattelujen perusteella mediakasvatus kouluissa vaikuttaa edelleen vähäiseltä. Käytännössä mediaa hyödynnetään tutkimustulosten mukaan lähinnä teknisenä välineenä ja tiedon välittäjänä esimerkiksi etsittäessä internetistä tietoa koulutehtäviä varten, katsottaessa elokuvia tai pelattaessa pelejä virtuaalisten opetusohjelmien avulla. Sen sijaan mediaa kriittisen arvioinnin kohteena käsitellään vähän. (Uusitalo ym. 2011, 134–135.) Vaikka haastateltavani olivatkin vanhempia kuin edellä mainitussa tutkimuksessa haastatellut lapset ja nuoret, löytyi aineistostani samantyyppisiä kuvauksia

¹¹ *Lasten mediaympäristö muutoksessa* –tutkimus on vuonna 2007 aloitettu pitkittäistutkimus, joka toistetaan suunnilleen saman osallistujaryhmän parissa yhteensä neljä kertaa. Tutkimukseen on osallistunut lapsia neljästä ikäryhmästä: 5-, 8-, 11- ja 14-vuotiaat. (Uusitalo ym. 2011, 13–14.)

koulun mediakasvatuksen tilasta. Nuoret kertoivat kokemuksistaan ennen kaikkea tämänhetkisessä opiskelupaikassaan, mutta muistelivat myös peruskouluajojaan. Se, että haastattelemieni nuorten ja Kupiaisen tutkimusryhmän hankkeen nuorten kokemusten välillä löytyy yhtäläisyyksiä, kertoo siitä, että mediakasvatuksessa on edelleen kehitettävää niin peruskoulussa kuin toisenkin asteen koulutuksessa.

Puhuttaessa aikuisten asenteista ja mediakasvatuksesta koulussa, tuli haastatteluissani esiin opettajien mediakriittisyys, mutta se, ilmenikö kriittisyys mediataitojen kehittämisenä vai median käytön rajoittamisena, vaihteli koulukohtaisesti. Lukiossa median käytöstä oli keskusteltu monipuolisemmin kuin ammatti- tai peruskoulussa: lukiota käyvät nuoret kertoivat, että sekä äidinkielen, terveystiedon että median kursseilla oli käsitelty aihetta. Puheena oli ollut esimerkiksi se, miten mainokset valehtelevat ja miten ne vaikuttavat ihmisten käytökseen sekä se, että mediasisältöihin pitäisi opetella suhtautumaan kriittisesti. Tunneilla oli myös pohdittu sitä, miten mediaa voisi itse hyödyntää eri asioissa. Tässä esimerkkejä lukiolaisten mediakasvatuksesta:

Joo no varsinki just noil mejän mediakursseil käydään, et meil on "median maailma" -kurssi, et mis käydään et mitä kaikkee mediast voi saada irti ja millon sä jätät niinku johonki median koukuun ja tälläsii juttuja. (Heidi)

No tietenki sellast mediakritiikkiä [opetetaan], esimerkiks poimimaan mainoksista sellasii erilasii vaikuttamisjuttuja, tavallaan sitä miten ihmisii kusetetaan. (Kati)

Joo, no heti ku sä meet mille tahansa mediakurssille, ni [median opettajan nimi] lyö sua sillä päähän, et jos se on verkossa, ni pitää olla kriittinen sille. -- Mut että kyllä äidinkieliki saa osansa ja välillä terveystiedon tunnillakin puhutaan ulkonäöstä ja tälläsestä, ni puhutaan verkon ja median vaikutuksesta henkilön käyttäytymiseen. (Sakari)

Kyseisessä lukiossa mediakasvatus vaikutti keskittyvän säätelyn sijaan selkeästi mediataitojen kehittämiseen. Nuoret kokivatkin, että mediakasvatus oli heidän lukiossaan hoidettu hyvin, mutta uskoivat, ettei tilanne kaikissa kouluissa ollut yhtä hyvä. Tältä kieltämättä vaikutti, kun muut nuoret kertoivat kokemuksiaan. Verrattaessa lukiolaisiin tuntui muilla nuorilla olevan enemmän kokemuksia säätelevästä mediakasvatuksesta. Näistä nuorista ne, jotka muistelivat koulussa olleen jonkinlaista mediakasvatusta tai ylipäänsä keskustelua mediasta, sanoivat sen painottuneen enemmän aikaan, jolloin kävivät vielä peruskoulua. Muistikuvat siitä, mitä mediakasvatus tuolloin oli sisältänyt esimerkiksi internetin käytön rajoittamisen lisäksi, olivat kuitenkin vähäiset. Käsitys mediakasvatuksen mahdollisesta sisällöstä vaikutti ylipäänsä

olevan hatara, koska konkreettisia esimerkkejä tai kokemuksia sen suhteen ei nuorilta juurikaan löytynyt. Kysyessäni, oliko koulussa ollut joskus jonkinlaista mediakasvatusta, vastasi Sami näin:

No ei ku meil oli tietokoneet sillon ala-asteel siel luokas sillai et opettaja istu siin keskel tietokonees kans ja ne muitten tietokoneet oli ympäril sillai näytöt sitä opettajaa päin et se näki koko ajan mitä ihmiset teki siel.

Jonin koulussa internetin käyttö atk-tuntien aikana oli kielletty, vaikka hän totesikin sen olevan vain ”muotoseikka”. Vaikka YMP-kyselyn tulosten mukaan vain noin kahdeksan prosenttia nuorista kertoo koulussaan olevan median käyttöön liittyviä rajoituksia (Kotilainen ym. 2012), saattaa olla, että todellisuudessa rajoituksia on enemmänkin; niitä ei kuitenkaan välttämättä pidetä ”oikeina” sääntöinä vaan Jonin esittäminä muodollisuuksina, joita ei tarvitse noudattaa.

Tiina ja Elena kertoivat koulussa ilmenneestä nettikiusaamisesta, mutta vain Tiina kertoi, että asiasta oli todella keskusteltu:

Joo kyl meil oli itseasias joku sellanen oikeen, et koko koulu kutsuttiin sinne ja mentiin puhumaan täst näin -- just et jos näin käy ni miten tehään ja nii, et ei se oo mitenkään sopivaa, et ei sitä kuulu hyväksyy.

Kiusaamistapaus oli tapahtunut hänen yläasteaikanaan. Elenan luokalla hänen nykyisessä opiskelupaikassaan ainut seuraus oli ollut Facebookin käytön kieltäminen kouluaikana, koska kiusaaminen oli tapahtunut kyseisellä sivustolla:

Haastattelija: Mm. Ni tiedäksä niit tapauksii ku teil oli koulus et mitä siin sit oli tapahtunu?

Elena: Siis en tiedä...Opettaja sanos vaan sillai et on ollu jotain nettikiusaamist tääl koulus et enää ei saa käyttää facebookia.

Haastattelija: Eikä se mitenkään perustellu sitä?

Elena: Se ei perustellu yhtään.

Haastattelemini nuorten kokemusten perusteella mediakasvatuksen laadussa ja kattavuudessa vaikuttaisi olevan vielä parannettavaa. Kuten Kotilainen (2010, 70) toteaa, vaihtelee mediakasvatuksen taso eri kouluja vertailtaessa. Niiden nuorten huomioimiseen, jotka eivät kotoa saa tukea mediataitojensa kehittämiseen, tulisi erityisesti panostaa. Myöskään epäformaalia mediakulttuuria osana nuorten arkea ei nähtävästi vielä ole riittävästi ymmärretty kouluissa ja opettajien koulutuksessa. (Mt. 70–71.) Tämä aihe kaipaisi siis

syvempää tarkastelua ja vertailua eri oppilaitosten kesken, jotta löydettäisiin nuorten mediataitoja tukevia hyviä käytäntöjä.

4.3.3. Nuorten näkemyksiä mediakasvatuksen tarpeesta

Pääsääntöisesti haastattelemani nuoret kokivat itse osaavansa käyttää mediaa sekä teknisesti tarpeeksi hyvin että riittävän kriittisesti huomioiden erilaiset riskit. Tutkimusten mukaan suomalaisnuoret ovatkin varsin luottavaisia mediataitojensa suhteen. *Lasten mediaympäristö muutoksessa* -tutkimus kertoo, että korkeimmalla arvosanalla nuoret arvioivat tietojen hakemiseen sekä henkilötietojen ja salasanan salaamiseen liittyviä taitojaan (Uusitalo ym. 2011, 123). EU Kids Online II -tutkimuksen mukaan suomalaiset lapset ja nuoret olivat 25 maan vertailussa kaikkein luottavaisimpia arvioidessaan omia nettiturvallisuutta koskevia taitojaan (Livingstone ym. 2011b, 28). Vaikka haastattelemani nuoret olivat itsevarmoja omien taitojensa suhteen, he kuitenkin uskoivat, että yleisesti nuorten mediataidoissa olisi vielä parannettavaa ja siksi mediakasvatukselle nähtiin olevan tarvetta. Sitä toivottiin laajemmin kaikille nuorille:

Sitä pitäis saada monipuolisemmin ja kaikille, eikä vaan tietyn alan opiskelijoille. (Kati)

Ala-asteel vois ehkä olla ku internet on yleistyny niinku aika paljon tosi nuortenkin kesken et siel vois olla joku mediakasvatus tunti jossain vaihees. (Heidi)

Ainakin niinku ihan perusjuttuja, pitäis olla ainaki yläasteella. (Oona)

Lisäksi mediakasvatukseen kaivattiin käytännönläheisempää otetta ja enemmän vuorovaikutusta nuorten ja aikuisten välille pelkän ”paasaamisen” sijaan. Nuoret eivät halunneet ”holhousyhteiskuntaa”, joka sai osakseen kritiikkiä myös edellisen LANUKE:n pohjalta (vrt. Nuora 2011, 14):

[S]illä ettei se sit menis samal tasol ku joku terveystieto, et paasataan ja paasataan vaan sellast ihan järkevää. Ettei se oo mikään, et jos tekee virheen ni se on tosi paha asia, et vois opettaa silleen käytännönläheisesti, et ei se nyt oo väärin jos sä teet virheen, mut vois kattoo sit vähän, ettei tarvi olla niin tiukka koko ajan. (Aleksi)

Erityisesti internetin käyttö puhutti nuoria mediakasvatuksesta keskusteltaessa. Vaikka toisaalta internetin käytön uskottiin olevan useimmilla nuorilla hallussa, tiedettiin omasta kaveripiiristäkin sellaisia nuoria, jotka olisivat hyötäneet mediakasvatuksesta. Nuoret

kritisoivat ja ihmettelivät erityisesti sitä, miksi jotkut kertoivat omista henkilökohtaisista asioistaan niin avoimesti tai pitivät henkilötietojaan esillä kaikkien nähtävillä. Lisäksi esiin tuotiin se, että internetistä saatavaan tietoon suhtauduttiin monen nuoren tuttavapiirissä heidän mielestään liian naiivisti. Kati kiteytti asian seuraavalla tavalla:

Kyl siin on hirveesti eroo ihmisissä, millanen kritiikin, tai miten niinku pystyy tulkitsemaan mediaa -- No kyl tosi monil on, monel on sillai ettei oo ees miettiny yhtään, et laittelee sinne vaan jotain kännikuvia ja sit kaikki näkee ne, ni mun mielest se on vähän arveluttavaa.

Nuoret kokivat kaikkein riskialtteimmaksi toiminnaksi internetin käytössä nimenomaan henkilökohtaisten tietojen julkaisemisen, joten vanhempien opit tätä asiaa koskien vaikuttivat selkeästi menneen perille. Oman yksityisyyden huolehtimisesta puhuttaessa nuoret nostivat esiin lähinnä tietojen jakamisen omassa Facebook-profiilissa¹². Nuoret uskoivat, että osa ihmisistä halusi tarkoituksella olla esillä mahdollisimman avoimesti, kenties saadakseen huomiota muilta, mutta suurin osa kuitenkin piti ensisijaisena syynä sitä, etteivät ihmiset jaksaneet nähdä vaivaa yksityisyytensä rajaamisen eteen. Asiaa kommentoitiin esimerkiksi näin:

No ehkä se on sitä, et ei oo jaksanu tai ei oo ollu kiinnostunu laittaa sellasii asetuksii, et nähdä sitä vaivaa et laittaa ne sillai. Et ehkä sillai, et ei haluttais olla niin paljon kaikkien nähtävillä, mut ei vaan oo vaivauduttu tekemään sil asial mitään. (Oona)

Mä luulen, et ne ei vaan ajattele sitä asiaa, et se on se isoin. Et tottakai nyt joillaki voi olla tä näyttämisenhalu tai itsensä ilmaiseminen, mut luultavasti se, ettei oikeen vaan oo ajatellu asiaa. (Kati)

Haastattelemistani nuorista kaikilla muilla paitsi Sakarilla oli Facebook-profiili ja jokainen heistä korosti sitä, että oli itse huolehtinut tarkkaan esimerkiksi omista yksityisyysasetuksista niin, että profiili näkyi ainoastaan omille Facebook-kavereille. Sen sijaan moni kertoi tietävänsä ystävillään tai tutuillaan olevan avoimia profiileja, jotka näkyvät kenelle tahansa tai vähintään kavereiden kavereille. Suurin osa nuorista lukuun ottamatta muutamaa poikkeusta uskoi, että halutessaan kuka tahansa kyllä osaisi asettaa profiiliinsa rajatimmat yksityisasetukset:

¹² Facebook-profiilissa voi jakaa muun muassa kuvia, henkilökohtaisia kiinnostuksen kohteita, yhteystietoja sekä muuta henkilökohtaista informaatiota. Käyttäjät voivat esimerkiksi tehdä statuspäivityksiä, kommentoida muiden käyttäjien tuottamia sisältöjä, liittyä "fanisivustoihin" ja keskustella yksityisesti tai julkisesti muiden käyttäjien kanssa. Katso lisää esim. Ridell 2011.

Joo, siis kyl kaikki ketkä haluu et se on salanen ni kyl niil kaikil on se salasena, et ei sun tarvii ku varmaan pari kertaa klikata hiiren kans ni se on salasena. Et ei se mitään niinku ylitsepääsemättömii nettihakkereit tarvii. (Sami)

Kaikista EU Kids Online II -tutkimuksen kyselyyn vastanneista nuorista 43 prosenttia kertoi rajanneensa Facebookin tai muun yhteisöpalvelun profiilinsa niin, että se näkyy vain ystäville, 28 prosenttia sanoi profiilinsa olevan osittain rajattu niin, että ystävän ystävät tai omat verkostot voivat nähdä sen ja neljäsosa piti profiilinsa täysin avoimena. Yksityisasetuksissa nousi kuitenkin esiin eroja iän, sukupuolen ja perheen sosioekonomisen aseman mukaan: vanhemmissa ikäryhmissä, tytöillä ja korkeamman sosioekonomisen aseman perheissä täysin julkisia profiileja oli verrattaen vähemmän (Livingstone ym. 2011b, 38.) Haastattelujen jälkeen kävin mielenkiinnosta katsomassa, oliko kaikilla haastattelemillani nuorilla todella ”suljettu” profiili, kuten he itse minulle ilmoittivat. Näin asia ei kuitenkaan ollut: vain kahdella nuorella oli täysin rajattu profiili ja yhden nuoren profiilia en onnistunut löytämään lainkaan joko hänen yksityisyysasetustensa vuoksi tai siksi, ettei hänen profiilinsa ollut hänen omalla nimellään. Valtaosa oli rajannut profiilinsa ainakin osittain, mutta kaikilla ammattikoulua käyvillä pojilla kaikki seinän tapahtumat sekä kuvakansiot olivat tuolloin julkisia. Tosin Joni oli myöhemmin rajannut yksityisiksi kuvakansionsa sekä kommentit, joita hänen seinällään julkaistiin.

Se, että jokainen painotti pitävänsä tärkeänä omasta yksityisyydestään huolehtimista, vaikka olisikin todellisuudessa toiminut päinvastoin, saattoi johtua siitä, että nuoret halusivat antaa haastattelutilanteessa itsestään vaikutelman vastuullisina ja järkevinä internetin käyttäjinä. Sitä, että jotkut haastateltujen tutut ”päivittivät koko elämänsä nettiin” jakamalla kasoittain kuvia ja kertomalla hyvin yksityiskohtaisesti omista asioistaan pidettiin ”pelleilynä”, ”riskialttiina” ja ”arveluttavana”. Toisaalta nuoret kuitenkin ajattelivat, että oli jokaisen oma asia, miten internetissä halusi näyttäytyä ja toimia. Selväksi haluttiin kuitenkin tehdä, että oma käyttäytyminen internetissä ei ollut lainkaan tällaista. Myös muissa tutkimuksissa on saatu vastaavansuuntaisia tuloksia; omaa toimintaa kaunistellaan, mutta muiden toiminta esitetään usein juuri sellaisena, mistä itse halutaan irrottautua. Esimerkiksi Acquistin ja Grossin (2006, 48) toteuttaman survey-kyselyn mukaan omia Facebookin käytön syitä kysyttäessä seuranhaku ja itsensä julkituominen ilmoitettiin vähiten tärkeimmiksi syiksi, kun taas vertaisten toimintaa kysyttäessä juuri näiden syiden uskottiin olevan merkittävimpiä. Nuoret

saattavat kyselyissä ja haastatteluissa haluta antaa itsestään sosiaalisesti suotavan kuvan ja siten muiden toiminnasta annettu tieto voi olla lähempänä todellisuutta.

Se, että joidenkin nuorten toiminta oli hyvinkin paljon avoimempaa, kuin mitä haastattelussa annettiin ymmärtää, oli osalla mahdollisesti tietoinen valinta, mutta saattoi johtua myös yksityisasetusten rajaamisen hankaluudesta. Facebookin tietoturvaan ja yksityisyydensuojaan liittyvät ongelmat ovatkin puhuttaneet tutkijoita paljon (ks. esim. Debatin, Lovejoy, Horn & Hughes 2009; Hull, Richter Lipford & Latulipe 2010) ja nousseet uutisotsikoihin saakka. Aiheesta tehdyt raportit ovat dokumentoineet vakavia puutteita Facebookin käyttäjien tietoturvassa koskien esimerkiksi sitä, että ellei käyttäjä itse osaa rajata tiettyjä tietojaan yksityisiksi, on oletusarvona, että ne näkyvät kaikille. Kritiikkiä on esitetty myös sitä kohtaan, että ”kolmannet osapuolet”, kuten Facebookin sovellukset, esimerkiksi pelit ja testit, voivat kalastella käyttäjien jakamia tietoja. (Debatin ym. 2009, 84–86.) Myös sivuston käyttäjät ovat protestoineet yksityisasetuksissa tapahtuneita muutoksia vastaan muun muassa perustamalla sivustolle uudistuksia vastustavia ryhmiä (boyd 2008, 13).

Huolimatta siitä, että useimpien Facebookin käyttäjien tiedossa on varoittavia esimerkkejä muun muassa työllistymismahdollisuuksien vaarantumisesta, vakoilusta ja jopa identiteettivarkauksista, jaetaan sivustolla edelleen valtavia määriä tietoa (Hull ym. 2010, 294). Yksi syy on se, että Facebookissa ja muuallakin internetissä, kuten blogeissa tai Youtubeen lisättyjen videoiden suhteen, tulee helposti aliarvioineeksi sen, kuinka laaja yleisö sinne julkaistun tiedon voi todella saavuttaa. Yksityisyydestä ei välttämättä sen vuoksi kanneta kovin suurta huolta. Sami toi tämän kommentteillaan hyvin esiin:

Sami: Ja ne ei oo aina sit kauheen fiksui ne päivitykset.

Haastattelija: No mitä siel on sit esimerkiks ollu?

Sami: -- No siel on just kaikkee niinku et tulkaa kaikki tänne, jos me ollaan jossain jonku randomin luona, ni sit me käsketään vaan et tulkaa kaikki tänne, et osote on tämä ja tämä. Sit sielt tulee joku kysyy et miks sul on tollanen päivitys ni sit mä oon et emmä tiä, en joku on käyny laittamas, emmä oo ainakaa ite tehny mitää.

Haastattelija: No onks siin sit koskaan käyny mitään, jos sä oot vaik laittanu et tulkaa tänne ja tänne osotteeseen, et sit oiski tullu joku kauhee lössi jotain porukkaa?

Sami: Eii, ei siis ku kaikki tietää et niinku et, tai ei ketää jaks lähtee. Tai et sä voi luottaa siihen et jos joku känniääliö laittaa tuol et ”tulkaa [kadun nimi ja numero]”.

Samilla oli täysin avoin profiili, toisin kuin hän haastattelussa ilmoitti, joten tämänkaltaisissa tilanteissa on monia todellisia riskejä koskien tietoturvaa ja yksityisyydensuojaa – puhumattakaan muista ongelmista, joita holtittomat kotibileet saattaisivat aiheuttaa. Kaiken

lisäksi Sami riskeerasi tässä tapauksessa erityisesti henkilön, jonka luona hän ystävineen oli, ja tämän mahdollisten asuinkumppaniensa turvallisuuden. Kun Sami oli vielä pitänyt oman yksityisyyden suojaamista niin helppona, että kuka tahansa pystyisi sen tekemään, ihmetyttää miksei hän itse sitä ollut tehnyt. Tai jos oli, hän ei välttämättä pitänyt asiaa niin tärkeänä, että olisi tarkistanut asetuksensa uudemman kerran.

Nuorten arvioissa tuli esiin, että moni saattaa kokea Facebookin yksityisyysasetukset liian monimutkaisiksi, jotta niihin jaksettaisi todella perehtyä. Koska periaatteessa kaikki toiminnot näkyvät oletusarvoisesti kaikille, pitää käyttäjän erikseen miettiä, miten haluaa Facebook-profiilinsa eri osa-alueiden, kuten seinän, valokuvakansioiden ja info-sivun kenellekin näkyvän (Hull ym. 2010, 294). Jokainen voi halutessaan myös tehdä tarkempia rajoituksia näiden sisällä: esimerkiksi seinällä näkyvät tapahtumat voi rajata näkymään vain tietyille Facebook-kavereille tai niin, etteivät ne tule näkyviin lainkaan. Käyttäjät päättävät näin ollen sekä sen, mitä haluavat paljastaa, mutta ennen kaikkea sen, mitä haluavat piilottaa ja keneltä (boyd 2008, 16). Tiedon rajaaminen on kuitenkin melko heikko strategia yksityisyyden suojaamisessa, eikä poista tietoturvaan liittyviä riskejä kokonaan (Debatin ym. 2009, 103). Koska Facebookin yksityisyysasetuksia on ajan kuluessa päivitetty ja muutettu ylläpidon toimesta, on monelle varmasti vaikeaa pysyä uudistuksien perässä. Edellä mainitut syyt saattavat selittää myös sen, että osalla haastattelemistani nuorista oli avoimesti esillä enemmän tietoa kuin he itse ehkä edes tiesivät.

Vain muutama tytöistä toi esiin tarpeen internetin sisältöjen rajoittamiselle, kun taas suurin osa painotti sitä, että rajoittamisen sijaan nimenomaan opastusta turvalliseen internetin käyttöön kaivattaisiin enemmän. Kuulemani ja näkemieni Facebook-profiilien perusteella tämänkaltaiselle mediakasvatukselle todella olisi tarvetta, jopa täysi-ikäisyyden kynnyksellä oleville nuorille, vaikka YMP-kyselyn perusteella nuoret arvioivatkin mediataitonsa hyviksi. Vaikka kaikki haastattelemani nuoret suhtautuivatkin nettiturvallisuuteensa fiksusti ja pitivät siitä huolehtimista tärkeänä, on huolestuttavaa, että tosiasiallisessa käyttäytymisessä oli nuorten välillä niin suurta vaihtelua — olivatpa omat valinnat toimia tietyllä tavalla sitten tahallisia tai tahattomia. Riskialtis toiminta Facebookissa on vain yksi esimerkki siitä, miten nuoret voivat toimia tahtomattaan tai tietämättään omaa turvallisuuttaan vastaan, joten mielestäni on tärkeää, että keskustelua nettiturvallisuudesta jatketaan edelleen sekä kotona

että koulussa. Se, että nuoret luottavat omiin taitoihinsa toimia internetissä turvallisesti ja tietävät, miten kuuluisi toimia, ei vielä takaa sitä, että niin todella toimitaan.

Koska internetin käytön lisääntymisen myötä myös riskit lisääntyvät, päädytään helposti säätelevään mediakasvatukseen. Kuitenkin myös online-mahdollisuudet ja mediataidot lisääntyvät käytön ohessa, joten riskejä tulisi pyrkiä hallitsemaan rajoittamatta internetin tarjoamia mahdollisuuksia. Kuten netin käyttö, myös muut arkiset toiminnot voivat sisältää riskejä, mutta se ei vielä tarkoita, että siitä seuraisi jotakin konkreettista vahinkoa. Mitä paremmat mediataidot nuorilla on, sitä paremmin he pystyvät selviämään potentiaalisista riskeistä ja välttämään vahingon. (Livingstone ym. 2011a, 31.) Omassa aineistossani lukiolaiset tuntuivat luottavan omiin mediataitoihinsa hieman enemmän kuin muut nuoret ja olivat myös kiinnostuneempia kehittämään niitä edelleen. Nuorisotalojen kautta haastatteluun tulleista nuorista viisi koki, ettei itsellä ollut tarvetta oppia mitään uutta; se, että osasi käyttää internetiä ja Microsoft Officen ohjelmia, kuten Wordia, riitti useimmille. Anni kuitenkin ilmaisi kiinnostuksensa harjoitella lisää kuvan- ja videonmuokkausta, jota oli jo ennestään harrastanut paljon.

Mielenkiintoista on se, että vaikka lukiolaisten internetin käyttö oli kokonaisuudessaan monipuolisempaa ja mediakriittisempää kuin muilla nuorilla, korostivat he siitä huolimatta muita nuoria enemmän mediakasvatuksen tarvetta. He vaikuttivat hyvin tiedostavan internetin käytössä olevat riskit, mutta kokivat itse osaavansa toimia niin, että riskit oli omien mediataitojen avulla minimoitavissa. Laadullisen aineistoni pohjalta ei voida tehdä yleistyksiä, mutta se antaa kuitenkin viitteitä EU Kids Online -tutkimuksessa saaduille tuloksille siitä, että hyvät mediataidot johtavat sekä antoisampaan että turvallisempaan internetin, kuten muunkin median, käyttöön.

5. NUORTEN KANSALAIKULTTUURIT JA MEDIA

Seuraavissa luvuissa tarkastelen nuorten kansalaiskulttuureja kokonaisuutena. Koska medialla ja erityisesti internetillä on nuorten kansalaisuudessa keskeinen osa (vrt. Kotilainen & Rantala 2008), tarkastelen alkuun yksityiskohtaisesti nuorten suhteita internetiin. Miten ja miksi sitä käytettiin? Entä millaisena mediaosallistuminen tai -vaikuttaminen näyttäytyi suhteessa siihen? Koska mediasuhteet internetiin voivat olla hyvin moninaisia, toimii se hyvänä lähtökohtana nuorten erityyppisten toimijuuksien ilmentäjänä. Tarkastelen kunkin nuoren ilmaisemia toimijapositioneja suhteessa internetiin ja lisäksi erittelen mediaosallistumista ja -vaikuttamista Ridellin esittämien viestintäorientaatioiden mukaan (ks. luku 2.3.1.). Tarkoituksena ei ole tyhjentävästi selittää, mitä on mediaosallistuminen vaan luoda jonkinlainen kartoitus siitä, miten se voi ilmetä erilaisilla viestinnän tasoilla.

Lopuksi teen yhteenvetoa siitä, millaisena haastattelemieni nuorten aktiivinen kansalaisuus näyttäytyy suhteessa mediaan ja ”offline-elämään”. Tyypittelen nuorten kansalaisuutta sen pohjalta, miten heidän tietonsa ja halunsa vaikuttaa kohtasivat vaikutusmahdollisuudet, ja miten he konkreettisesti toimivat aktiivista kansalaisuutta edistääkseen. Viimeisenä typologisoin nuorten kansalaisidentiteettejä heidän julkisen liittymisensä ja kansalaisminäkuvansa muodostaman kokonaisuuden avulla. Sovellan tässä Kotilaisen ja Rantalan typologiaa nuorten kansalaisidentiteeteistä (ks. luku 2.4.2).

5.1. Suhteissa internetiin

Haastattelemanuoret olivat keskenään hyvin erilaisia median käyttäjiä ja parhaiten yksilölliset erot nousivat esiin internetin käyttötapoja ja -syytä tarkasteltaessa. Nuorten suhteet internetiin olivat siis hyvin moninaisia. Internet tarjoaa areenoita muun muassa tietoon, kommunikointiin, ostosten tekoon, viihteeseen, mielipiteen muodostamiseen ja luovuuteen. Sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuden aktiviteetteihin, joissa yhdistyvät teknologia, vuorovaikutus ja käyttäjien itse tuottamat sisällöt. (Carlsson 2010, 13.) Internetin käyttötilanteeseen liittyykin monesti samanaikaisesti useampia eri syitä. Voidaan sanoa, että netissä toteutetaan verkostoitunutta yksilöllisyyttä, jossa jokainen voi hakea tarvitsemaansa tietoa, tukea ja yhteenkuuluvuuden tunnetta (Uusitalo ym. 2011, 90).

Haastattelemieni nuorten internetin käyttö ilmensi hyvin monenlaisia toiminnallisia ja viestinnällisiä pyrkimyksiä (ks. liite 2). Verkkoa käytettiin erityisesti mediasisältöön (esim. tieto, viihde), käyttötilanteeseen (rituaalit/rutiinit, ajantappaminen/rentoutuminen, sosiaalisuus/eskapismi) ja sosiaaliseen yhteisöön liittyvistä syistä (esim. ryhmään kuuluvuuden tai dominanssin osoittaminen) (vrt. Suoninen 2004, 62). Ylivoimaisesti tärkeintä nuorille vaikutti netin käytössä olevan mahdollisuudet pitää yhteyttä omiin kavereihin. Haastattelemilleni nuorille tärkein kommunikointikanava oli Facebook. Se koettiin käteväksi yhteydenottokanavaksi ja sen välityksellä nuoret kokivat parhaiten pysyvänsä ajan tasalla sen suhteen, mitä kaveripiirissä tapahtui: ”siel nyt on kaikki kaverit ja sielt saa yhteyden niihin ja kans tiedon siit, et mitä ne tekee ja mis ne menee.” Myös YMP-kyselyn tulosten mukaan nettiä käytettiin selkeästi eniten kommunikointiin sosiaalisissa yhteisöpalveluissa: tytöistä 91 prosenttia ja pojista 82 prosenttia kertoi käyttävänsä kyseisiä sivustoja viikoittain ja heistä suurin osa lähes päivittäin.

Lisäksi Facebookista, kuten muiltakin käytetyiltä nettisivuilta etsittiin joko tietoa tai viihdettä. Tieto ja viihde nousivat vahvasti esiin myös YMP:n tilastollisessa aineistossa. Esimerkiksi tietoa käytännön asioista kertoi etsivänsä viikoittain 15–20-vuotiaista tytöistä 76 prosenttia ja pojista 72 prosenttia. Myös videoiden ja elokuvien katseleminen oli yksi suosituimmista internetin käyttötavoista: tytöistä hieman yli puolet kertoi katselevansa niitä netissä viikoittain ja pojista jopa 70 prosenttia. (Kotilainen ym. 2012)

Haastattelemani nuoret katsoivat, lukivat ja kuuntelivat erilaisia mediasisältöjä muun muassa Facebookissa, Youtubessa, uutismedioiden sivuilla tai nettifoorumeilla. Osa nuorista piti hyvin tärkeänä myös internetin tarjoamia mahdollisuuksia ottaa kantaa eri asioihin ja muutoinkin ilmaista itseään. Useimmilla oli toimintaa ohjaavia yksilöllisiä erityisintressejä koskien omia harrastuksia tai muita kiinnostuksen kohteita, kuten musiikkia, urheilua, taiteita tai kirjallisuutta. Toisaalta nuorisotalojen nuoret, Annia lukuun ottamatta, kertoivat käyttävänsä nettiä hyvin kapea-alaisesti eivätkä myöskään olleet kiinnostunut tutustumaan laajemmin sen tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Nuoren ja internetin välinen mediasuhde ilmenee melko yksipuolisena suhteena, jos mediasisältö valitaan pelkän viihdearvon perusteella tai siksi, että muutkin käyttävät sitä. Osa nuorista antoi esimerkiksi ymmärtää, että Facebook-profiili oli ”pakko olla”, koska sen avulla

pysyi perässä kavereiden kuulumisissa ja menemisissä. Esimerkiksi Kalle totesi, että ”lähinnä se nyt on ku kaikil muillaki on”. Kuvaukset netin käytöstä olivat tällöin seuraavankaltaisia:

No facebookis ollaan ja ei mitenkään ihmeellisesti silleen. Tiedonhakuun ja niin. (Tiina)

Illal mä aina katon sit leffan ja tollee ja katon facebookin ja iltalehden. Emmä nyt mitää erityist, tai sillee et mä oisin monta tuntii putkeen netis. (Kalle)

No facebook.com ja google.com vissiinki. Siin ne varmaan ne kaks. Ku emmä siis tee netis mitään muuta ku käyn facebookissa.-- Emmä niinku...Oon mä varmaan pari kertaa käyny jossain työkkärisivul ja näin. Mut muuten niinku aika heikosti mä mitään netist lueskelen. (Sami)

Nuoret toimivat täten passiivisina median kohteina, eivät niinkään aktiivisina — saati julkisesti liittyneinä — toimijoina suhteessa mediaan. Näin ollen heidän toimijaroolinsa voidaan ajatella sijoittuvan yleisö–julkiso -akselin alkupäähän, sillä mediasuhde ilmeni enimmäkseen yksisuuntaisena suhteena mediasta itseen. Ridellin (ks. s. 19) esittämiä toimijaroleja lainaten voidaan nuorten tässä todeta jättäytyvän lähinnä mediaa vastaanottavan kohteen tai tarpeitaan tyydyttävän käyttäjän rooliin.

Tarkasteltaessa sitä, millaisia mahdollisuuksia internetin koettiin tarjoavan ja millaisia hyötyjä siitä koettiin olevan omassa elämässä, näytti opiskelupaikalla olevan jonkin verran merkitystä. Nuorisotalojen nuoret näkivät netin käytön etuina erityisesti sen, että se oli helppo, nopea ja ”ilmainen” väline tiedonhaussa sekä yhteydenpidossa. He eivät ajatelleet internetliittymän sinällään maksavan mitään, sillä monen nuoren vanhemmat toimivat todennäköisesti vielä maksumiehinä. Täten he mainitsivat pitävänsä tärkeinä esimerkiksi kommunikoinnin, elokuvien tai musiikin lataamisen, nettilehtien lukemisen ja nettipelien pelaamisen ilmaisuutta. Joni ja Elena kertoivat hyötyvänsä taloudellisesti siitä, että netin välityksellä pystyi pitämään yhteyttä ulkomailla asuviin sukulaisiin ja ystäviin. Suurimmalle osalle netti oli väline, joka helpotti elämää ja netin keskeisimmät hyödyt olivat hyvin konkreettisia asioita:

No saa niinku ilmaseks lukee mitä lehdessäki on, ettei tarvii lehtee ostaa. Ja on sielt nopeet esim. tilata jos jotai vaatteitaki joskus tilaa.-- Koulujuttujaki voi tehdä etätehtävinä ja tommosii. (Kalle)

Pääsee kattoo lätkäsivustot. (Joni)

Sen lisäksi, että oma suhde internetiin kuvattiin näissä tapauksissa passiivisesta näkökulmasta, sillä keskeisintä oli omien tarpeiden tyydytys luovan tekemisen tai ilmaisun sijaan, ei internetin tarjoamia mahdollisuuksia tarkasteltu kovinkaan monipuolisesti. Vaikutti siltä, etteivät kyseiset nuoret juurikaan olleet pohtineet, missä muussa nettiä voisi hyödyntää kuin viihteellisissä tai vuorovaikutuksellisissa tarkoituksissa — useampi totesi asiaa kysyttäessä, ettei tiedä tai osaa sanoa. Elena totesi, ettei omassa kaveripiirissä kukaan ”tee siel mitään ihmeellist muuta ku juttelee kavereitten kans”. Suhtautumisessa nettiin heijastui myös säätelevän mediakasvatuksen tulokset sekä ”huolen diskurssi”: koska netin ajateltiin voivan aiheuttavaa riippuvuutta tai muuten passivoivan, korosti osa nuorista, kuten Kalle edeltävän sivun sitaatissa, tietävänsä jonkinlaiset rajat sille, kuinka paljon ja millä tavoin nettiä oli sopivaa käyttää. Joni tiivisti asian toteamalla, että ”laiska pitää olla jos ei pysty mitään muuta tekemään ku netin kautta”.

Se, että lukiolaiset olivat opintojensa puolesta perehtyneet mediaan paljon, näkyi heidän toiminnassaan: nettisivujen kirjo oli monipuolisempi kuin muilla nuorilla ja netin käytön hyötyjä pohdittiin laajemmalti. Heidän kaikkien voidaankin sanoa toimintansa ja kommenttiansa pohjalta asettuneen aktiivisen toimijan rooliin, vaikkakin aktiivisuuden aste ja ilmenemismuodot vaihtelivat nuorten välillä. He eivät jääneet passiivisiksi mediaesitysten vastaanottajiksi vaan tekivät mediaesityksistä tulkintoja, osallistuivat keskusteluun ja tiedostivat omat mahdollisuutensa toimia luovasti median välityksellä. Tällainen refleksiivisyys eli oman mediasuhteen peilaaminen suhteessa itseen ja myös muihin avaa mahdollisuuden yksilön ja yhteisön toiminnalle sekä osallisuudelle omissa mediasuhteissa (Kotilainen 2009b, 10). Nuoret kuvasivat näkemyksiään internetin tarjoamista mahdollisuuksista muun muassa seuraavin tavoin:

Netti sitten avaa sellatti, et pystyy tutustumaan esimerkiks eri maihin ja kulttuureihin. (Heidi)

Ku on internet ni me ollaan jatkuva osa, me saadaan tietää kaikesta ja kaikki saa tietää meistä tosi helposti. (Sakari)

[N]ettiin voi kirjottaa omii juttuja ja laittaa omii kirjoituksii. (Kati)

Sakarille netillä oli erityisen tärkeä merkitys. Hänen arjessaan internetin roolipelit olivat hyvin keskeisessä osassa ja peliyhteisön jäsenet olivat hänelle hyvin läheisiä — ”ku perhe tavallaan”, hän kertoi. Peliyhteisön jäsenten kanssa oltiin yhteydessä päivittäin, eikä poika sanojensa mukaan muistanut päivääkään, jolloin ei olisi vaihtanut heidän kanssaan

kuulumisia. Sosiaalisten tekijöiden onkin todettu pelaamisen tarjoamien haasteiden, jännityksen ja eskapismien ohella olevan pelaamisessa keskeisimpiä motiiveja (von Feilitzen 2010, 181). Pelikavereiden tärkeys ja pojan kokemus olla osa peliyhteisöä korostui siinä, että kertoessaan nettipelaamisestaan hän puhui enimmäkseen ”meistä”; ”Me ollaan enimmäkseen tuolla World of Warcraft ympäristössä ja me ollaan tunnettuja siitä, et me ollaan tosi vanha porukka”.

Hänen toimintansa netissä poikkesi muiden haastattemieni nuorten — ja myös muihin tutkimuksiin, kuten EU Kids Online II:een osallistuneiden nuorten — toiminnasta siten, että muille ensisijaisia olivat netin ulkopuolella syntyneet ystävyysuhteet, kun taas Sakari oli muodostanut ystävyysuhteensa ensin netissä, jonka jälkeen hän oli saattanut tavata nettiystävänsä myös ”offline” (vrt. Livingstone ym. 2011a, 26). Verkon ulkopuolella Sakari koki olevansa melko epäsosiaalinen: ”Mä otan verkossa enemmän yhteyttä ihmisiin, ketä mä en tunne, taas ku oikeassa elämässä mua ei oikeen ihmiset kiinnosta.” Hän kertoi nettipelaamisen kautta oppineensa sellaisia jokapäiväisessä elämässä tarvittavia taitoja, joita häneltä aiemmin puuttui:

Siis mä olin lapsena todella, todella huono sosiaalisissa taidoissa, mä olin sen takii erityiskoulussaki pitkään, ja sit mä löysin nettipelaamisen -- ni mä oppisin siellä anonymiteetin avulla tavallaan sen, mitä voi sanoa ja miten voi käyttäytyä.

Hän oli saanut harrastuksensa kautta useita läheisiä ystäviä, joita hän kertoi tavanneensa myös kasvotusten, yhden heistä jopa Englannissa saakka. Sakari pelasi nimenomaan kansainvälisillä sivustoilla, koska halusi kehittää englannin kielen taitoaan ja laajentaa maailmankuvaansa sekä tietämystään eri maista. Hirsjärven ja Tayien (2011, 104) mukaan tietyt harrastukset, kuten juuri nettipelaaminen, tukevatkin lasten ja nuorten netin käytön kansainvälisyyttä: kun kielitaito vahvistuu harrastuksen ohella, madaltuu samalla kynnyksellä osallistua kansainväliseen toimintaan eri sivustoilla. Sakari olikin muita haastattemieni nuoria enemmän osa globaalia mediaympäristöä. Hän loi ystävyysuhteita ja toimi aktiivisesti, omia sisältöjä luoden ja internetin maailmanlaajuutta hyödyntäen. Toimiminen peliyhteisöissä oli keskeinen osa hänen identiteettiään ja se oli tuonut hänelle monenlaisia onnistumisen ja oppimisen kokemuksia, jollaisia muiden haastattemieni nuorten puheessa ei tullut esiin yhtä voimakkaasti. Hän kuvaili pelaamisen tuomia tunteita esimerkiksi näin:

[S]e et joku luottaa mun päätösvaltaan, esimerkiks mä oon hirveesti oppinu, ku mä oon siinä peliporukassa siellä risk-gamingissä, mä oon monesti joutunu tekee päätöksiä -- Mut muhun on luotettu ja se on mukavaa. Sit sä huomaat et hei, mä päätinkin oikein ja asiat meni hyvin. Se on uskomatonta, ja se opettaa hirveesti.

Tällainen aktiivisuus ja refleksiivisyys on tutkimusten mukaan melko harvinaista suomalaisnuorten keskuudessa, sillä useimmille nuorille tärkeintä on netin tarjoamat viihteelliset sisällöt — nettiä käytetään, kun on tylsää. Myös kansainvälisellä tasolla nuorten on todettu olevan melko tietämättömiä internetin tarjoamista vaikutusmahdollisuuksista ja useilla nuorilla netin käyttötavat jäävät melko yksipuoliseksi. (Carlsson 2010, 14; Uusitalo ym. 2011, 91, 98.) EU Kids Online II -tutkimuksen tulosten mukaan vain noin kolmannes kaikenikäisistä nuorista ylittää online-aktiiviteettien ”ylimmälle portaalalle”, johon sisältyy luova toiminta ja omien sisältöjen tuottaminen, kuten blogin kirjoittaminen (Livingstone ym. 2011a, 14).

Internetiin on ladattu paljon toiveita erityisesti nuorten aktivoitumisen suhteen; sitä on pidetty teknologiana, joka tuo osallistuvan demokratian mahdollisuudet suoraan nuorison nenän eteen. Kuten osallistuminen yleensä, vaikuttaa kuitenkin myös online-aktiiviteettien hyödyntäminen kasaantuvan osalle nuorista. Jollei nuorelta itseltä löydy halua etsiä, valita ja arvioida saamaansa tietoa tai luoda omaehtoisia sisältöjä, ei aktiivisella osallistumisella internetissä(kään) ole pohjaa sen tarjoamista mahdollisuuksista huolimatta. (Livingstone ym. 2004; Wells 2010.) Myös omassa aineistossani tuli esiin se, että ne, jotka olivat ylipäänsä kiinnostuneet käyttämään monipuolisesti medioita ja halusivat oppia lisää, hyödynsivät internetin tarjoamia osallistumismahdollisuuksia laajemmin kuin ne, joiden mediasuhteet vaikuttivat jäävän yleisö–julkiso-akselin passiivisempaan päähän (vrt. Sassi 2009, 29). Asiaan voidaan perehtyä yksityiskohtaisemmin mediaosallistumisen ja -vaikuttamisen käsitteiden avulla.

5.2. Verkko mediaosallistumisen kenttänä

Esimerkiksi tv-ohjelmaformaatti, jossa katsojat voivat osallistua keskusteluun tekstiviestein tai ”twiittaamalla”, tai sosiaalisessa mediassa käytävä keskustelu aiheesta kuin aiheesta edustavat tietynlaista osallistumisen kulttuuria, josta eri tutkijat puhuvat hieman eri termein, jotka kaikki kuitenkin viittaavat perinteisen passiivisen yleisön katoamiseen ja ihmisten

aktiiviseen rooliin. (Matikainen 2011, 96.) Seuraavissa luvuissa tarkastelen osallistumisen kulttuuria sen pohjalta, millaisia eroja haastattelemieni nuorten välillä oli sen suhteen, miten kukin kertoi osallistuvansa netin avulla ja miten he osallistumiseen suhtautuivat. Pysin etsimään esimerkkejä mediaosallistumista sen mukaan oliko se viestintäorientaatioltaan ensisijaisesti yksilöllistä, yhteisöllistä vai julkista. Pohdin myös miten nämä eri tasot yhdistyvät toisiinsa ja miten julkinen liittyminen on suhteessa niihin. Tällöin voidaan tarkastella sitä, miten henkilökohtaiset tai yhteisöön liittyvät motiivit erilaisessa viestinnässä yhdistyvät osallistumiseen julkisesti ja julkisena toimimiseen.

5.2.1. Verkko-osallistumista yksilöllisesti: ”-- et pystyy tekeä sellasen sivun, joka antaa tietyn kuvan itsestään”

Tutkimuksissa puhutaan paljon siitä, miten verkko tarjoaa nuorille mahdollisuuden jatkaa reaali maailmassa alkanutta ”identiteettityötään” (ks. esim. Hirsjärvi & Tayie 2011; Rydin & Sjöberg 2010). Siihen liittyvä yksilöllinen viestintäorientaatio kiteytyy Annin kommentissa bloginsa kirjoittamisesta hyvin: ”jotenki se kertoi niinku musta ja yleensä se just perehtynyt noihin harrastuksiin, just tanssimiseen ja semmosta.”. Tärkeintä ei siis ollut tilan virittäminen julkiselle keskustelulle vaan itsensä ilmaisu. Toinen hyvä esimerkki tällaisesta yksilöllisestä, vahvasti ilmaisullisesta osallistumisesta on tilapäivitysten kirjoittaminen tai muu omia kiinnostuksen kohteita tai persoonaa esiintuova toiminta, kuten erilaisten linkkien jakaminen omassa Facebook-profiilissa. Koska Facebookin toiminta perustuu käyttäjien aktiiviseen sisällön tuotantoon, voidaan oman profiilin muokkaaminen ja tiedon jakaminen sen välityksellä tulkita aktiivisena läsnäolona verkossa (Uusitalo ym. 2011, 96).

Kuten aiemmin on todettu, kolmen nuoren profiilia en päässyt tarkastelemaan ja yhdellä ei profiilia ollut lainkaan, mutta jäljelle jäävistä kahdeksasta profiilista näin vähintään nuoren kiinnostuksen kohteet sekä ryhmät, joihin he olivat liittyneet. Kallen, Jonin ja Samin avoimet profiilit paljastivat tietysti eniten: kaikilla kolmella keskeisimmät profiilia määrittävät tekijät olivat urheilu, viihde ja huumori niin kuvissa, jaetuissa linkeissä, tilapäivityksissä kuin ilmoitetuissa kiinnostuksen kohteissakin. Pojat eivät kuitenkaan vaikuttaneet tietoisesti pohtineen profiilinsa sisältöä vaan ennemminkin sinne jaettiin tietoa hyvin sattumanvaraisesti:

[S]e nyt siis riippuu ihan mielialast mitä nappulaa siel painaa et joo joo, tä on hyvä ja tä on hyvä.
(Sami)

Mitä mä nyt itte, no yleensä mä ite jaan jotai uutisii sinne. -- Jotai semmosii tyhmii ku tulee tuol vastaan. (Kalle)

Jotta voitaisiin puhua mediaosallistumisesta, on edellytyksenä se, että kyseinen henkilö on tietoinen toimintansa tarkoituksesta ja osaa myös arvioida osallistumisensa motiiveja (vrt. Kotilainen & Rantala 2008, 33). Kyseessä on siis intentionaalinen toiminta. Kyseiset pojat eivät asettuneet aktiivisen toimijan rooleihin, sillä linkkejä klikkailtiin ja jaettiin sen mukaan, mitä vastaan tuli ja mikä omasta mielestä vaikutti hauskalta, omaa toimintaa sen enempää pohtimatta. Tällaisissa tapauksissa, joissa omaa toimintaa suhteessa mediaan ei reflektoida mitenkään, ei voida puhua varsinaisesti mediaosallistumisesta — eikä liiemmin identiteettityöstäkään — vaikka jonkinlaista yksilöllistä viestintää ilmenisikin.

Muut nuoret olivat pohtineet tarkemmin sitä, miten itseään haluavat netissä ilmaista ja miten he ylipäänsä suhtautuivat omiin ilmaisupyrkimyksiinsä. He vaikuttivat määrittelevän ”ilmaisijan” rooliin asettumisen suotuisaksi tai vähemmän suotuisaksi riippuen siitä, minkälaista asiaa haluttiin ilmaista:

Joo, että Facebookissahan siel tulee koko ajan jotain tilapäiviyksiä että ”kävin suihkussa” ja sit on sillai et ei...(Heidi)

Nykyään tuodaan hirveesti itteään esiin ja yritetään olla tosi kuuluisa ja semmonen, mitä enemmän kavereita ni sen parempi ihminen. Et se on tosi kummallist. (Aleksi)

Lukiolaispoikien kommenttien pohjalta voidaan todeta, että he suhtautuivat kriittisesti erityisesti Facebookissa ilmenevään itsensä esittämisen kulttuuriin, eivätkä kokeneet sivustoa luontevaksi kanavaksi tuoda omia näkemyksiä ja persoonaa esiin. Aleksi totesi, että keskusteli henkilökohtaisista asioistaan ja näkemyksistään mieluummin kavereidensa kanssa kasvotusten kuin Facebookissa, eikä myöskään Juho halunnut tuoda itseään siellä erityisemmin esiin. Sen sijaan Sakari halusi jättäytyä sivustolta kokonaan pois, koska hänen mielestään koko sivusto oli turha ja hakkeroinnin kannalta ”maailman alttein juttu”. Hän kommentoi Facebookia kärkkäästi:

Mä en oo ollu ikinä kiinnostunu mistään sellasta, koska niiden sisältö on 99% niin turhaa -- Mä oon yhen kerran ollu Facebookissa ja se oli aliaksen kanssa, jotta mä pystyisin äänestää yhdessä äänestyksessä. Sekään ei ollu minä vaan yks mun kolmesta internetpersoonasta. -- Et mitä kiinnostavaa siinä on, et sä saat tietää mitä Annika teki viime viikonloppuna Petskun kanssa, ku sä voit mennä heidän naamansa eteen ja kysyä asiaa.

Aktiivinen suhde mediaan voi ilmetä myös jonkin mediasisällön ja -välineen tietoisena valitsematta jättämisenä tai vastustamisena (Kotilainen & Rantala 2008, 34). Mielestäni kaikki kolme lukiolaispoikaa asettui tässä aktiiviseen tulkitsijan rooliin antaessaan merkityksiä niin omille kuin muidenkin ilmaisutavoille, minkä seurauksena he halusivat itse toimia tietyllä tavalla. Vaikka pojat eivät olleet innostuneita ilmaisemaan itseään Facebookissa, olivat he kiinnostuneet muunlaisesta yksilöllisestä mediaosallistumisesta. Esimerkiksi kaksi heistä oli jakanut luovia musiikkiesityksiään netissä, Sakari omia sävellyksiään, tosin ”aika suljetuissa piireissä”, ja Aleksi bändinsä musiikkia Myspacessa. Myös Juho oli kyllä periaatteessa kiinnostunut jakamaan omaa musisointiaan muille, muttei vielä kokenut olevansa riittävän hyvä: ”No voi kun kehtaisinkin -- toi mun kitaransoitto nyt on vielä sellasella tasolla, et en mä kehtaa sitä kellekään vielä julkasta missään netissä.”

Tytöt sen sijaan, Elena lukuun ottamatta, näkivät kyllä itseilmaisun mahdollisuuksien olevan verkossa hyvät, mutta Facebookissa itseä haluttiin ilmaista vain rajatulle yleisölle. Koska profiilit eivät olleet avoimia, en päässyt arvioimaan tyttöjen tilapäiviyksiä tai muita seinäkirjoituksia, mutta ne profiilit, joita pääsin tutkimaan osittain, antoivat laajasti ilmoitetut kiinnostuksen kohteet ja faniryhmät jonkinlaista osviittaa siitä, millaisena henkilönä he itsensä halusivat esittää. Ammattikoulua käyvien tyttöjen profiileissa painottui lähinnä viihde, urheilu ja muoti, kun taas lukiolaisten profiileissa tuli lisäksi esiin seksuaali-identiteetti, kulttuuri, politiikka ja erilaiset ideologiat. Heidillä oli lisäksi avoin kuvakansio ”parkkiruudun valtauksesta”, mikä oli osoitus hänen kiinnostuksestaan kansalaisosallistumista kohtaan.

Facebookiin tai muulle vastaavalle sivustolle luotu profiili ja kaiken sinne jaetun tiedon voidaankin ajatella olevan ”performatiivinen suoritus”, jossa muilta saatu palaute on keskeinen osa oman identiteetin rakentumista. Profiilin tekeminen voi olla ”elämäntyyli politiikkaa”, jossa yksilökohtainen arvomaailma tulee esiin valitsemalla sitä kuvaavia osa-alueita muille esitettäväksi (vrt. Dahlgren 2006 & 2007). Kati totesikin, että ”Facebookiin ja Irc-galleriaan, sinne on helppo laittaa jotain kommentteja ja kuvii itestään, et pystyy tekee sellasen sivun, joka antaa tietyn kuvan itestään. Et mä luulen et ihmiset halua antaa sellasen tietyn julkisen kuvan itestään”. Sen perusteella, mitä omassa profiilissaan tietoisesti muille jakaa — oli sitten kyseessä jokin kuva, tietty linkki, tilapäivitys tai liittyminen johonkin ryhmään — voi kontrolloida sitä, millaisena ihmisenä haluaa esittäytyä. Oma profiili toimii tällöin muiden julkisten arenoiden tavoin paikkana testata ja vahvistaa

omaa identiteettiä. Esittämällä yksityiskohtia omasta elämästä ja itsestä altistuu muiden kommentteille, joista voidaan ottaa vaikutteita sekä yksilöllisen identiteetin että erilaisten sosiaalisten tai kulttuuristen identiteettien rakentumiselle. (boyd 2007, 12–13.)

Vaikka tyttöjen profiilit näkevä yleisö oli rajattu heidän haluamallaan tavalla, tiedostivat tytöt hyvin, miten omaa näkyvyyttään tälle yleisölle pystyi hyödyntämään. Esimerkiksi Anni kertoi ”mainostavansa” omia tanssiesityksiään ja muita ”edustustehtäviään” Facebook-kavereilleen. Tyttöjen mielestä Facebookissa oli myös helppoa hakea tukea omille näkemyksilleen ja saada aikaan keskustelua. Facebookia mainostuksessa hyödyntävä Anni kommentoi asiaa näin:

[K]u kirjottaa jonku päivityksen, jostain vaik, ei nyt tuu mitään esimerkii mieleen, mut jostain vaik et ärsyttää joku, linkittää vaik jonkun uutisen tai jotain. Ni siihen tulee aika helposti niit tykkäjii tai niit kommentoijii puolesta tai vastaan.

Hänen kommenttinsa tuo hyvin esiin sen, että yksilöllinen ilmaisu esimerkiksi Facebookissa tai omassa blogissakin saa merkityksensä sosiaalisen yhteyden kautta (ks. s. 20); oli yleisömmekö minkä kokoinen tahansa, on luonnollista odottaa jonkinlaista palautetta siitä, mitä olemme sille ilmaisseet.

Verkosta voidaan sanoa muodostuneen eräänlainen nuorisokulttuurien näyttämö muiden julkisten foorumeiden, kuten harrastusfoorumeiden tai kadun lisäksi (Kotilainen & Rantala 2008, 23). Julkisen näkyvyyden lisäksi verkossa on tarjolla myös enemmän mahdollisuuksia julkiseen liittymiseen. Samalla tavallisten ihmisten on aiempaa helpompi vaikuttaa muihin ihmisiin. Kuten Tiina totesi, ”kyllähän noit Facebookiin laitetaan kaikennäköst ja sit ne voi olla yhtäkkii uutisis, ku kattoo, ni Facbookis luki näin”. Digitaalisuuden ansiosta haluamaansa viestiä on helppo levittää, muokata ja kommentoida. Digitaalinen muisti on hyvä, joten erilaiset sisällöt ja viestit löytyvät verkosta vielä pitkänkin ajan kuluttua. (Matikainen 2011, 93.) Mutta haluaako kukaan hyödyntää näitä mahdollisuuksia?

5.2.2. Julkisia mielenilmauksia ja muuta mediavaikuttamista — ketä kiinnostaa ja kuka uskaltaa?

Sen lisäksi, että voimme ilmaista verkossa itseämme haluamallamme tavalla, voimme myös vahvistaa tiettyyn ryhmään kuulumista vaikkapa julkaisemalla tietyn uutisen Facebook-profiilissamme, jolloin voidaan puhua yhteisöllisesti orientoituneesta viestinnästä. Jos tavoitteena on pyrkiä luomaan kyseisen uutisen yhteyteen tila, jossa erilaisia näkemyksiä edustavat henkilöt voivat keskustella avoimesti, voidaan puhua julkisesti orientoituneesta viestinnästä. (vrt. Ridell 2006, 246.) Keskustellessamme laajalti ihmisiä koskevista asioista osoitamme myös julkista liittymistä. Niin yksilöllisistä kuin yhteisöllisistä lähtökohdista tapahtuva viestintä, jonka halutaan saavuttavan ”julkinen yhteys”, kuvaa haluamme toimia julkisona: pyrimme paitsi ilmaisemaan itseämme tai osaamme tietyssä ryhmässä, myös keskustelemaan julkisesti muiden kanssa (vrt. luku 2.3.1.). Tämä edellyttää median tekijäksi ryhtymistä ja astumista yhteisöllisyydestä julkisen toiminnan puolelle (Kotilainen & Rantala 2008, 32).

Vaikka erilaisten sisältöjen jakaminen omassa Facebook-profiilissa voi olla paitsi yksilöllisesti, myös yhteisöllisesti tai julkisesti orientoitunutta, en tässä lähde erittelemään nuorten profiilien sisältöä sen tarkemmin. Se olisi edellyttänyt tarkempaa keskustelua toimimisesta Facebookissa sekä kunkin nuoren profiilin sisällön viestintäorientaatioiden yksityiskohtaisempaa tarkastelua, mikä oli mahdotonta, koska vain kolme profiilia tarjosi siihen mahdollisuuden. Kyseistenkään profiilien en usko olleen tarkoituksellisesti avoimia kaikille, koska näiden poikien toiminta verkossa ei vaikuttanut ylipäänsä olevan kovin tarkkaan harkittua — pojat tuskin siis pyrkivät profiiliensa avulla myöskään julkiseen keskusteluun.

Jos Facebook-profiilit jätetään tarkastelun ulkopuolelle, voidaan yhtenä esimerkkinä yhteisöllisesti tai julkisesti orientoituneesta mediaosallistumisesta pitää kirjoittelua erilaisissa Facebook-ryhmissä tai nettifoorumeilla. Muualla verkossa keskustelua käytiin uutismedioiden sivustoilla, musiikki- ja pelifoorumeilla sekä yleisillä nettifoorumeilla, joilla ei ollut mitään tiettyä kantavaa teemaa. Vertailtaessa sitä, kuinka moni nuori ylipäänsä halusi osallistua keskusteluun, millaisista asioista he kertoivat keskustelelevansa ja osoittiko keskustelu toimimista julkisona, oli nuorten välillä nähtävissä eroja sekä sukupuolen että opiskelupaikan suhteen.

YMP-kyselyn perusteella eroja sukupuolten välillä ei juuri ollut kysyttäessä mielipiteiden julkaisemisesta yhteisöpalveluissa: noin 80 prosenttia sekä 15–20-vuotiaista pojista että tytöistä vastasi kysymykseen myöntävästi. Sen sijaan kysyttäessä oliko nuori julkaissut mielipiteitään internetin keskusteluryhmissä tuli sukupuoliero selkeämmin esiin: pojista yli puolet vastasi tähän myöntävästi, mutta tytöistä vain kolmasosa. Jos huomioon otetaan mielipiteiden julkaiseminen kaikissa medioissa, olivat tytöt kuitenkin aavistuksen verran poikia aktiivisempia. (Kotilainen ym. 2012).

Haastattelemistani nuorisotalojen nuorista vain Joni ja Anni kertoivat ylipäänsä osallistuneensa verkkokeskusteluihin oman Facebook-profiilinsa ulkopuolella. Keskustelua seurattiin ja käytiin Facebookissa erilaisissa oman kaveriporukan sekä omia kiinnostuksen kohteita tai harrastuksia koskevissa ryhmissä. Tämänkaltainen keskustelu on ehkä enemmän esimerkki yhteisöllisestä kuin julkisesta viestintäorientaatiosta; keskustelu vaikkapa jääkiekon harrastamisesta ei vielä mielestäni täytä julkisen liittymisen kriteereitä (kyseessä ei ole laajalti yhteiskunnallisesti jaettu ongelma/huoli, johon pyritään etsimään ratkaisua), enkä usko, että näissä yhteisöissä tavoitteena oli muodostaa laajaa keskusteluavaruutta. Joni totesi olevansa kaveriensa perustamissa ryhmissä, koska ”siel on ihan pakko olla” ja Anni kertoi eräästä ylläpitämästään ryhmästä, että ”sinne sit tietenki päivitän jotain pientä ja vastaan kommentteihin, mut en yleensä mitään muuta.” Hän toi kuitenkin toisenlaisen esimerkin julkisesta liittymisestä puhuessamme siitä, miten omassa arjessaan on voinut vaikuttaa. Hän oli ”edustustehtäviensä” kautta päässyt toimimaan television mediajulkisuudessa: ”Mä olin just Turku-tv:ssä, siin...en muista mikä se ohjelma oli mut siin kyseltiin just nuorten asioist täl hetkel et sain siinäki sitä kautta tuoda mun mielipiteitä.” Hän oli tässä paitsi julkisesti liittynyt yhteisiin asioihin, myös omalla viestinnällään julkisesti orientoitunut.

Lukiolaisista kaikki lukuun ottamatta Juho kertoivat osallistuvansa jonkin tyyppiseen verkkokeskusteluun. Keskustelua käytiin hyvin monenlaisista ajankohtaisista aiheista eläinoikeuksista ympäristöasioihin ja politiikkaan. Juhokin seurasi kuitenkin aktiivisesti muiden käymää keskustelua esimerkiksi uutismedioiden sivustoilla ja eri foorumeilla, mikä tarjosi hänelle julkisen liittymisen mahdollisuuden: ”Sielt löytyy just politiikasta eri näkökulmia eri ihmisiltä ja muuten, niinku ruuasta, sielt löytyy vähän kaikesta keskustelua. Se on ihan kiva sillon tällön lueskella ihmisten mielipiteitä.”

Toisaalta lukiolaisnuorten kommentteista välittyy myös ajatus siitä, ettei sosiaalinen media aina rikasta keskustelua. Se voi toki avata pienillekin vähemmistöille aiempaa paremmat mahdollisuudet mielipiteidensä esiintuomiseen, mutta toisaalta samanmieliset kokoontuvat usein yhteen, jolloin kohdataan vain itselle mieluisia näkökulmia (Matikainen 2011, 96). Keskustelu myös polarisoituu helposti eri ääripäihin; netissä on helppoa hakeutua yhteisöihin, joissa näkemysten tietää vastaavan omiaan, mutta yhtä helppoa on etsiä ja provosoida niitä, joiden tietää ajattelevan eri tavoin kuin itse. Nuoret toivatkin esiin keskustelewansa itselleen tärkeistä asioista myös netin ulkopuolella, sillä he eivät kokeneet netin aina olevan paras tai riittävä areena tällaiselle keskustelulle:

Mun mielest se on vähän hukkaan heitetty keskustelu keskustella netis jonkun ihmisen kans, joka on sun kans täysin samaa mieltä asiasta, etkä sä tuu ikinä ees näkemään sitä henkilöö. Tai seki on vähän absurdi mielikuva, et sä juttelet netissä jonkun ihmisen kanssa, joka on täysin eri mieltä sun kanssa, ja sä yrität muuttaa sen mielipidettä, vaik sä et ees tiedä asuuks se välttämättä Suomessa. -- mä yleensä käyn tommosii asioit ihan kavereitten kaa, ihan naamatusten läpi. (Aleksi)

Et mun mielest se on ihan hienoo et keskustellaan, mut et välillä se menee vähän yli ja sitten et kauheesti juttuu tapahtuu netissä, mut se ois kiva, et tultais ihan oikeeseenki maailmaanki myös -- meil on kaveriporukas tullu vähän juttuu siitä, et ois kiva vaikuttaa vähän enemmän. (Heidi)

Kuten myös Couldry tutkimusryhmän tutkimuksessa tuli esiin, on media yksi, muttei ainut väylä julkisen liittymisen mahdollisuuteen; esimerkiksi urheiluyhdistys tai jokin järjestö, tai tässä nuorten oma ystäväpiiri, voi tarjota mahdollisuuden julkiseen yhteyteen. Tosin tällöin kyse ei ole mediaosallistumisesta, tai mediavälitteisestä julkisesta liittymisestä. Usein yhteiseen keskusteluun nousseet asiat ovat kuitenkin mediaan sidoksissa (vrt. Couldry 2006, 333.) Vaikka omassa ystäväpiirissä käyty keskustelu voi olla julkisesti liittynyttä, ei sitä mielestäni voida pitää osoituksena julkisesti orientoituneesta viestinnästä; vaikka keskusteluissa oltaisiinkin julkisesti liittyneitä tärkeisiin, jaettuihin asioihin, siitä puuttuu julkisen orientaation toinen edellytys eli julkinen tila, jossa ystäväpiirin ulkopuoliset toimijat voisivat ottaa osaa keskusteluun.

Siihen, miten nuori halusi osallistua, vaikutti moni asia. Kaksi pojista toi esiin osasyynä sille, ettei halunnut ottaa osaa keskusteluun lainkaan (Juho) tai kovinkaan usein (Aleksi) sen, että heidän mielestään asiallisen, vakavan keskustelun aikaan saaminen oli vaikeaa. Kaikki lukiolaispojat kritisoivat nettikeskustelujen ”tasoa”:

Netis nyt on vähän, et joku nyt saattaa heittää sinne ihan läpäl jotain ni pitää aina miettii onks se tosissaan vai onks se vitsi. (Aleksi)

Mut sitten, ku no radikaalisti sanottuna aika moni nuorista on tyhmiä, tai no ei nyt niin voi sanoo...mutta siel on niitä, ketkä on tyhmiä ja halua silti saada sen asiansa kuuluviin. (Juho)

Joskus, et sä saat aikaan vakavan keskustelun, vaatii hirveesti työtä. Et mäkin oon loppujen lopuks keskittyny sellasille sivuille, missä mä oon huomannu et voi saada vakavaa keskustelua aikaan. Et monesti monesti internetissä tällänen trollaaminen eli toisten tämmönen pakonomanen kiusaaminen ja provosointi aiheuttaa usein ongelman keskustelussa. (Sakari)

Myös Couldryn ja kumppaneiden (2006, 113) tutkimustuloksissa saatiin vastaavantyyppisiä tuloksia: erityisesti miehet ilmaisivat arvostelevia kommentteja muiden toimintaa kohtaan. Miehet kertoivat julkisiin keskusteluihin osallistumattomuuden johtuvan sellaisten sosiaalisten kontekstien puutteesta, joissa keskustelua olisi voinut käydä. Sitä, miten muut ihmiset eivät heidän mielestään välittäneet yhteisistä asioista, kommentoitiin melko tuomitsevaan sävyyn. Naisilla ei välttämättä ollut sen enempää tilanteita, joissa tällainen keskustelu olisi ollut mahdollista, mutta heidän kommenttinsa eivät olleet miesten tavoin negatiivisesti värittyneitä. (Couldry 2006, 330–331.) Haastatteleman lukiolaispojat olivat kyllä toisaalta sitä mieltä, että keskusteluihin osallistuminen tarjoaa nuorille mahdollisuuden tuoda näkemyksiään esille, mutta heillä oli selkeät näkemykset siitä, miten ja kenen mielipiteitä kuului esittää.

Muut pojat taas korostivat, ettei omien mielipiteiden kirjoittaminen nettiin yksinkertaisesti kiinnostanut, muttei myöskään tuntunut itselle luontevalta varsinkaan, jos asia koski politiikkaa tai muita yhteiskunnallisia asioita eli liittyivät julkiseen elämänpäiriin. Joni, joka kyllä kävi harrastuksiaan koskevissa ryhmissä keskustelua, totesi etteivät yhteiskunnalliset aiheet ”sopineet” hänelle. Hän myös ajatteli, että tällaisten asioiden kommentointi oli parempi jättää niille, ketkä asiaan ovat todella perehtyneet: ”Joo kyl sit jos tietää siit asiast jotai, ni kyl sit voi ottaa kantaa, mut sit jos ei tiedä ni...”. Samoilla linjoilla olivat muut pojat:

Mä oon huono kirjottaa ja emmä oikeen ymmärrä mistää...jos se vaik liittyyis johonki politiikkaan tai johonki tämmöseen ni emmä niistäkää ymmärrä mitää. (Kalle)

Joo emmä, emmä kehtaa käydä avaamas suutani siel. (Sami)

Mielenkiintoista on se, että Kalle ja Sami painottivat kovasti, etteivät halunneet tuoda näkemyksiään muille julki edes Facebook-ryhmissä, mutta toisaalta kuka tahansa olisi voinut

halutessaan katsoa ja kommentoida kaikkea, mitä he omissa profileissaan jakavat. Profilit nähtyäni niissä ei kovinkaan paljon tunnuttu mieltävän omaa julkikuvaa ja sen ”edustuksellisuutta”. Poikien suhteen mielenkiintoista on myös se, että lukiolaispojat kritisoivat ”muita”, jotka eivät heidän mielestään osanneet keskustella netissä tarpeeksi fiksusti tai tienneet tarpeeksi kommentoimistaan asioista, kun taas toiset pojat ajattelivat, etteivät voineet itse ottaa osaa tiettyihin keskusteluihin puutteellisiksi kokemiensa tietojen vuoksi. Sen lisäksi, että aikuiset tai median rakenteet saattavat asettaa nuorten osallistumiselle rajoja, asettavat nuoret näin ollen myös itse rajoja sille, kenen kannattaa osallistua ja kenen ei. Vahvistaessaan diskursseja, joissa osallistuminen kuuluu vain tietyille nuorille, näkyy tämä myös käytännössä aktiivisuuden tai vaihtoehtoisesti passiivisuuden kasaantumisenä kahteen eri päähän.

Tytöt sen sijaan suhtautuivat opiskelupaikasta riippumatta poikia positiivisemmin verkkokeskusteluihin ja niiden tarjoamiin mahdollisuuksiin:

Kyl tommonen keskustelu on ihan ok. Et keskustellaan aiheest ja valaistaan ihmisten mieltä, et tietää niinku et mikä täs on homman nimi. (Tiina)

[E]t netissä nyt kuka tahansa pystyy julkasemaan omia mielipiteitään ja keskustelemaan ja pyrkimään vaikuttamaan, on se sit positiivist tai negatiivista, et onhan siinä niit huonojaki puolii. Mut et ehkä se kompensoi sitä, et muuten nuoril on aika huonot vaikutusmahdollisuudet. (Kati)

Tiinan ja Annin positiivinen asenne ei kuitenkaan ilmennyt osallistumisena yhteiskunnallisiin keskusteluihin, eivätkä he myöskään olleet seuranneet tällaisia keskusteluja. Tiina kertoi menneensä ”sivusilmällä aina muitten mukaan” ja seuranneensa kavereidensa kanssa muotiblogeja ja poikaystävänsä kanssa ”autojuttuja”, mutta tällaista toimintaa ei voida pitää julkisesti liittyneenä. Tiina ei myöskään osoittanut aktiivista toimijuutta, sillä hänellä ei vaikuttanut olevan kovinkaan paljoa kiinnostusta hakeutua omaehtoisesti erilaisia keskusteluja seuraamaan, saati ottamaan niihin osaa. Anni sen sijaan tunnusti laiskuuden olevan osasy sille omalle passiivisuudelle, mutta totesi, että ”pitäis enemmän seurata tollasii [yhteiskunnallisia] asioit, koska kyl mua tavallaan kiinnostaaki”.

Elena oli tytöistä ainut, joka ei uskonut verkon tarjoamiin vaikutusmahdollisuuksiin lainkaan: ”ku siel on niin hirveesti ihmisii jotka ilmasee niitten omii mielipiteit ni jos mä tuun siihen sanoo jotain, niinku eri mielipiteen, mun oman, ni ei kukaan välttämät ees huomaa sitä siel”. Ammattikoulua käyvien poikien tavoin hän korosti lisäksi, ettei tietoa eikä kiinnostusta

ainakaan politiikan suhteen löytynyt. Hän ei halunnut osallistua keskusteluun myöskään siksi, ettei kokenut omassa elämänpiirissä olevan asioita, joita olisi verkossa halunnut muille tuoda esiin. Vaikutusmahdollisuuksien ja omien mielipiteiden puute nousivat myös tilastollisessa aineistossa esiin keskeisimpinä syinä sille, miksi 15–20-vuotiaat nuoret eivät julkaisseet mielipiteitään niin usein kuin ehkä olisivat halunneet (Kotilainen ym. 2012).

Niiden nuorten kohdalla, jotka halusivat ottaa osaa internetin välityksellä julkisesti yhteisiin asioihin eli toimia julkisena, voidaan puhua mediaosallistumisen sijaan mediavaikuttamisesta. Sillä tarkoitetaan Kotilaisen ja Rantalan (2008, 34) mukaan sisällöltään yhteiskunnallista vuorovaikutusta median kanssa tai sen avulla. Mediavaikuttamista — tai tässä verkkovaikuttamista — median *kanssa* syntyy silloin, jos mediaa kohtaan vallan instituutiona esitetään julkista kritiikkiä. Mediavaikuttamista median *avulla* taas on esimerkiksi yhteiskunnallinen keskustelu verkkoyhteisöissä; yhteisö toimii silloin alustana, jossa ihmiset yksilönä tai ryhmänä voivat ottaa kantaa haluamaansa asiaan. (mt.)

Kun puhutaan vaikuttamisesta nimenomaan netissä tai sen välityksellä, voidaan puhua verkko- tai e-demokratiasta¹³, jolla oikeusministeriön määritelmän (OM 2008, 20) mukaan tarkoitetaan ”kansanvaltaan liittyvien päätöksentekoprosessien, vaalien ja äänestysten, osallistumisen ja vaikuttamisen ja muiden demokratiakäytäntöjen hoitamista tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntämällä”. Osallistumalla aktiivisesti verkossa esimerkiksi allekirjoittamalla vetoamuksia, kirjoittamalla blogeja tai ottamalla osaa keskusteluun sähköisillä aloitekanavilla ja muilla foorumeilla voi kansalaisten ja hallinnon välille muodostua aiempaa vuorovaikutteisempi kumppanuus: verkon tarjoamat suoran osallistumisen mahdollisuudet vahvistavat edustuksellista demokratiaa ja lisäksi ne tarjoavat kansalaisille tilaisuuksia tuoda omia mielipiteitään ja ajatuksiaan esiin. (Pessala 2008, 8.)

Heidi, Kati ja Sakari toimivat julkison roolissa osallistumalla verkkokeskusteluihin. Heidi kertoi keskusteluistaan Facebookin eri ryhmissä näin:

¹³ Heli Pessala (2008) jakaa e-demokratian kolmeen osaan OECD:n demokratian määritelmän pohjalta: informaation vastaanottamiseen, kuulemiseen ja aktiiviseen osallistumiseen. Koska tässä keskeistä on nuoren **toimiminen aktiivisessa roolissa** suhteessa internetiin, ei mielestäni kaksi ensimmäistä ulottuvuutta vielä kerro varsinaisesti verkkovaikuttamisesta, joskin ne ovat edellytyksiä sille, että kansalaiset todella voivat osallistua ja vaikuttaa aktiivisesti.

Heidi: Siel on jotain, siel on yks sellanen Turun kulttuuriryhmä mihin mä oon liittyny ja sit siel on sellasii, se järjestää omii tapahtumii ja tälläsii. Ni niit tulee käytettyy aina välil

Haastattelija: Joo. No ooksä mihinkään tämmösiin jonku aatteen tai ideologian puolest, ooksä johonki semmosiin ryhmiin jotain kommentoinu?

Heidi: Joo kyl niihin tulee välillä, et joihinki ei sit taas voi kommentoida ilman et on liittyny ryhmään, mut kyl niit välil tulee, jos on joku aate, jota itse kannattaa ja sit menee sinne

Haastattelija: Mm,mm. Okei. No ooksä huomannu siel jotain tämmöst, no nyt on esimerkiks noista eläinoikeuksista käyty kauheesti keskusteluu?

Heidi: Joo, no minähän itse olen sellasessa yhdessä ryhmässä ni siel on käyty aika kiivastakin keskustelua

Kati sen sijaan kertoi, ettei halunnut keskustella Facebookin ryhmissä, mutta osallistui keskusteluun anonymisti erilaisilla foorumeilla ja uutismedioiden sivustoilla:

Kati: No joskus nuorempana, joskus ala- yläasteella, ni joillain lehtien palstoilla, ku on joidenki Demin, Suosikin ja näiden sivuil ni jossain sellasis Sit nykyään jossain ehkä uutismedioiden sivustoilla aika paljon keskustelujuttuja ja sit on aika paljon kaikkii kuvautoi ja sun muita. --

Haastattelija: Okei no millasii asioita sä ite sit käyt kommentoimassa ja minkä takii?

Kati: Nii, no ehkä siin on jonkilainen halu vaikuttaa ihmisiin tai asioihin. Emmä tiä, politiikasta on muutenki kiva keskustella et kyl mä netissäki keskustelen ja sit muutenki aiheesta ku aiheesta voi keskustella.

Nettipelejä aktiivisesti pelaava Sakari oli erityisen aktiivinen keskustelija. Hän osallistui hyvin monenlaisia asioita koskevaan julkiseen keskusteluun erilaisilla nettipeli-foorumeilla:

[N]ämä foorumit on erittäin laajat ja siellä käydään kovaa keskustelua millon filosofisista ja eettististä ja millon populäärikulttuurin asioista ja joskus tunteet kuumenee monilla. Siel oppii ja löytää ihmisistä paljon uutta -- Usein mä otan enimmäkseen sellasiin eettisiin ja filosofisiin asioihin kantaa.

Hän kuvasi mainituilla foorumeilla käytyä keskustelua hyvin värikkäästi ja toi sitä kautta esiin sen, miten hän koki olevansa sekä osa yhteisöä ja sen, miten keskusteluun osallistuminen toi hänelle mahdollisuuden myös julkisena toimimiseen. Yhteisöllinen ja julkinen viestintäorientaatio linkittyvät näin ollen toisiinsa; toisaalta keskustelua käydään kollektiivisen ”meidän” puitteissa, mutta samalla tiedostetaan ympärillä oleva julkinen keskusteluavaruus (vrt. Ridell 2006, 247). Yksi esimerkki oli foorumeilla käyty laaja

keskustelu anonymiteetista. Sakari piti erittäin tärkeänä mahdollisuutta ottaa osaa keskusteluihin nimimerkillä, joten hän oli tyytyväinen, siitä, että oli osallistunut kuvaamaansa ”taisteluun”:

Blizzard [=pelifirma] halusi muuttaa tän niin, että sulla on oikee nimi siinä aina esillä, ni sit siitä tuli hirve huuto ja parku, mutta sitä päätöstä ei sitte tullu, koska koko internet mölähti siitä, et he haluavat sen anonymiteettinsä, he haluavat tavallaan olla turvassa toisilta ihmisiltä ja he haluavat sanoa mitä haluavat. -- Ja tä oli siis sellanen suuri taistelu mikä käytiin, se levis kun kulovalkea.

Nuorten käymien verkkokeskustelujen lisäksi Aleks, joka jakoi Myspacessa bändinsä musiikkia, osoitti kyseisellä toiminnalla julkista viestintäorientaatiota ja mediavaikuttamisesta: hän kertoi musiikin olevan yhteiskunnallisesti kantaottavaa, joten bändin jäsenet asemoituivat julkisiksi luodessaan Myspace-sivulleen tilan kriittiselle keskustelulle koskien niin heidän musiikkiaan kuin asioita, joita heidän kappaleensa käsittelivät. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten politiikka ja viihde sekä muut populaarikulttuurin muodot voivat sekoittua uudenaikaisessa kansalaiskulttuurissa, mitä kuvaa englanninkielinen termi ”infotainment”: toisiinsa sekoittuvat yksityinen ja julkinen sekä henkilökohtainen ja poliittinen. (Dahlgren 2007, 276).

Globaalilla skaalalla nuorten mediavälitteistä osallistumista ja poliittista toimintaa tutkineen Rosanna Reguillon (2009, 33) viittausta feministiteoreetikoiden sanontaan ”henkilökohtainen on poliittista” (*personal is political*) voidaan soveltaa esimerkiksi blogien kirjoittamiseen; kirjoittaja voi itse valita blogissaan käsittelemänsä ongelmat tai aiheet ja irrottautua institutionalisoituneista poliittisen osallistumisen käytännöistä. Blogeissa subjektiiviset, henkilökohtaiset, emotionaaliset, jokapäiväiset sisällöt muokkaavat osaltaan politiikan kenttää (mt.).

Eräänä vaikuttamiskeinona nousi esiin erilaisiin kyselyihin vastaaminen tai adressien ja vetoamusten allekirjoittaminen, mitä pidettiin käteväenä keinona ottaa kantaa: ”niis on se, että se on niin helppoo, et se on niinku tosi nopee tapa osallistua ja myös helppo tapa saada ison ihmisjoukon mielipide johonkin.” Sakari kertoi myös lähettäneensä sähköpostia Turun kaupungin päättäjille. Tällainen toiminta osoittaa julkista liittymistä, muttei edusta julkista viestintäorientaatiota, ellei omaa kantaansa kyseiseen asiaan halua tuoda muille julki. Näin

ollen sen voitaisiin muotoilla olevan yksilölähtöistä, julkisesti liittynyttä viestintää tai mediavaikuttamista.

Jos tarkastellaan kokonaisuutena syitä, miksi ammattikoululaiset ja koulua käymätön Sami eivät halunneet osallistua verkossa julkisesti, voidaan todeta, ettei pelkkä kiinnostuksen puute aina selittänyt passiivisuutta; taustalta saattoi löytyä myös epäuskoa keskustelujen tarjoamiin vaikutusmahdollisuuksiin, arkuutta esittää omia näkemyksiä muille tai tunnetta siitä, ettei omassa elämänpiirissä koettu olevan asioita, joihin pitäisi vaikuttaa kyseisellä keinolla. Aineistoni pohjalta voidaan myös todeta, että digitaalinen verkko ehkä luo mahdollisuuksia uusien osallistumistapojen kehittymiselle, muttei yksistään lisää nuorten halua vaikuttaa. Jollei nuorta kiinnosta osallistuminen ja vaikuttaminen verkon ulkopuolella, ei se todennäköisesti kiinnosta verkossakaan. (vrt. Kotilainen & Rantala 2008, 47, 56.)

Nuoret saattavat kokea osallistumiseksi jo ajankohtaisista asioista tietämisen ja niistä keskustelemisen, ja ennemmin asioista puhutaan omassa ystäväpiirissä kuin tätä laajemmassa julkisuudessa (Kotilainen & Rantala 2008, 47). Myös Couldryn ja kumppaneiden tutkimuksessa tuli esiin, että media saattaa joillekin tarjota tärkeän väylän julkiseen liittymiseen, mutta se ei vielä välttämättä johda julkisena toimimiseen (Couldry 2006, 333). Sen suhteen, lisääkö internet osallistumista näyttää olevan olemassa selkeät mahdollisuuksien rakenteet: ne, joilla on paljon sosiaalista pääomaa eli toisin sanoen ihmisiä, joiden kanssa yhteisistä asioista voi keskustella ja ne, jotka tuntevat sosiaalista painetta ottaa asioista selvää, ovat aktiivisia. Nuorilla sekä sosiaalinen pääoma että sosiaalinen paine, kuten myös kiinnostus tutustua ajankohtaisiin aiheisiin näytti tutkimustulosten mukaan vanhempia ikäryhmiä heikommalta. (Livingstone ym. 2007, 25.)

Sosiodemografiset tekijät näyttävät vaikuttavan voimakkaasti osallistumiseen niin verkossa kuin sen ulkopuolellakin. Netin merkitystä poliittisessa sosialisatiossa ei siis tule liioitella. Ne asiat, jotka vaikuttavat poliittiseen käyttäytymiseen verkon ulkopuolella, heijastuvat yhtä lailla online-osallistumiseen. (Loader 2007, 16.) Verkko- ja muuta mediaosallistumista on siten vaikea tarkastella irrallaan muusta osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Jos halutaan rakentaa laajempaa kuvaa nuorten aktiivisesta kansalaisuudesta, on otettava huomioon internetin käytön lisäksi muu mediakulttuuri ja kokonaisvaltaisemmin koko nuoren elämänpiiri (Kotilainen & Rantala 2008, 61).

5.3. Nuorten aktiivinen kansalaisuus

Haastattelemieni nuorten vastausten perusteella heillä oli aktiivisesta kansalaisuudesta keskenään hyvin vaihtelevia näkemyksiä ja kokemuksia. Osa oli aktiivisia osallistumaan erityisesti internetin tai muun median välityksellä, toiset hyödynsivät mieluummin perinteisiä osallistumisen keinoja ja joitakin taas ei kiinnostanut minkäänlainen osallistuminen tai vaikuttaminen. Aktiivisimmat nuoret osallistuivat sekä median välityksellä että perinteisin keinoin, kuten äänestämällä. Heillä oli hyvin vaihtelevasti paitsi tietoa siitä, miten voi osallistua ja vaikuttaa, myös halua toimia omien päämääriensä hyväksi. Heidän vastauksissaan tuli esiin myös monenlaisia mielipiteitä siitä, millaiset mahdollisuudet nuorilla on toimia aktiivisina kansalaisina niin mediaympäristössä kuin yleisestikin yhteiskunnassa.

Seuraavassa luvussa tarkastelen kokonaisuutena sitä, miten nuorten tieto, halu ja mahdollisuudet kohtasivat haastattelemieni nuorten näkemyksissä. Lopuksi pyrin sijoittamaan kunkin haastatteleman nuoren heidän kertomansa perusteella Kotilaisen ja Rantalan typologiaan. Samalla pohdin, onko nuorten osallistuminen lähempänä perinteistä demokraattista osallistumista vai onko nähtävissä viitteitä ”uudenglaiselle” osallistumiselle.

5.3.1. Tieto, halu ja mahdollisuudet — miten ne saadaan kohtaamaan?

Erilaisten tutkimusten perusteella nuorten halusta osallistua aktiivisina kansalaisina on saatavilla hyvin ristiriitaista tietoa: tutkimustulokset vaikuttavat olevan erilaisia riippuen siitä, koskeeko kysymys politiikkaa, äänestyskäyttäytymistä vai yhteiskunnallisia asioita laajemmalti. Vaikka nuorten äänestysinnostus tai kiinnostus politiikkaa kohtaan näyttäytyisi tulosten valossa heikolta, ei sen perusteella vielä voida ajatella, ettei nuoria kiinnosta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa minkäänlaisissa asioissa. Myös haastatteleman nuoret vastasivat hyvin eri tavoin paitsi keskenään, myös omakohtaisesti, riippuen kysymyksen muotoilusta ja sisällöstä; erityisesti sana ”politiikka” nosti monella nuorella karvat pystyyn.

Nuorten kiinnostusta politiikkaa kohtaan on selvitetty Nuorisobarometreissä samalla asteikolla vuodesta 1996. Vuoden 2008 barometrissä esitetyn vertailun pohjalta voidaan todeta, että tuolloin niitä, jotka eivät olleet lainkaan kiinnostuneita tai olivat vain vähän kiinnostuneita, oli yhteensä enemmän kuin minään aikaisempana vuonna. (Myllyniemi 2008,

41–42.) Omista haastateltavistani neljä (Kalle, Joni, Sami ja Elena) korosti, ettei missään nimessä ollut kiinnostunut politiikasta. He kaikki totesivat, että kiinnostuksen puutteen lisäksi tiedon puute oli keskeinen syy sille, ettei politiikkaan, joksi lähinnä miellettiin äänestämisen, myöskään haluttu vaikuttaa:

Haastattelija: Joo, no entä politiikka sit, kiinnostaako?

Sami: Ei sit niinku...en tiä politiikast varmaan muuta ku perussuomalaiset

Elena ehti tuomaan näkemyksensä politiikasta esiin ennen kuin ehdin sitä edes varsinaisesti kysyä:

Elena: Et ei mua niinku joku tommonen niinku politiikka kiinnosta.

Haastattelija: Joo

Elena: Just nyt ku on noi vaalit ni ei mua yhtään noi jutut kiinnosta. --

Haastattelija: Okei. Joo mun pitiki sitä just kysyy sulta..ni sä et oo viel täyttäny 18?

Elena: En oo

Haastattelija: Okei, ni sä et vielä pääsee äänestää ,mut miten sit ku tulee seuraavat vaalit, ni meinaatko äänestää?

Elena: En.

Haastattelija: Ei kiinnosta?

Elena: Ei. Enkä mä ees tiedä niist mitään.

Kysyttäessä, miksi kiinnostus politiikkaan ja vaikuttamiseen oli niin vähäistä, totesi Kalle: ”--emmä oikeen tykkää siit vaan, et emmä haluu mitää uusiks.” Tästä huolimatta hän oli Jonin tavoin mukana koulunsa oppilaskunnassa, mutta toiminta oli hänelle lähinnä ajanviettoa kavereiden kanssa, eikä hänellä ollut suurempaa kiinnostusta vaikuttaa koulunsa asioihin: ”Mä oon ihan tyytyväinen tähän mitä nyt on niinku koulussaki.” Tulevaisuuden äänestysaikeita kysyttäessä kuittasi hän asian toteamalla ”kyl varmaan”. Jonin mielipiteet politiikasta ja äänestämisestä vastasivat hänen edellisessä luvussa esitettyjä näkemyksiään mediaosallistumisesta yhteiskunnallisissa asioissa: ”Mä jätän sen vanhemmil, jotka tietää siit”. Vaikka hänellä oli vahva mielipide siitä, että ”rahat menevät väärille ihmisille”, ei hän kuitenkaan kokenut olevansa tarpeeksi selvillä politiikan kuvioista, jotta olisi tiennyt, kenelle haluaa äänensä antaa. Myös Couldryn ja kumppaneiden julkista liittymistä koskevassa tutkimuksessa tuli esiin esimerkkejä henkilöistä, jotka kertoivat jättävänsä äänestämättä, koska pelkäsivät äänestävänsä ”väärin” (Couldry 2006, 333).

Myös Samilla vähäinen kiinnostus ja tieto sekä vähäinen osallistuminen kulkivat käsi kädessä. Vaikka Sami kertoi kiinnostuksen politiikkaa kohtaan olevan vähäistä, piti hän äänestämällä

vaikuttamista melko tärkeänä: ”Onhan se nyt ihan hyvä et ihmiset käy äänestämäs. Tulee ainaki reilumpi peli sit.” Hän kertoi aikovansa äänestää ”sitä yhtä mörskälettä” tai Aku Ankkaa, jos äänestää lainkaan. Kommenttiensa perusteella poika ei vaikuttanut ottavan äänestystä kovin vakavissaan. Toisaalta hän kuitenkin suhtautui kiivaasti maahanmuuttoa koskeviin asioihin ja uskoi Perussuomalaisen ajavan omia näkemyksiään. Koska Sami kertoi kyseisen puolueen edustavan kaikkea, mitä hän tiesi politiikasta (ks. sitaatti s.91), muttei ollut kiinnostunut itse aktiivisesti etsimään tietoa, voidaan todeta, että lähipiiri, kuten perhe ja/tai ystävät, oli mitä todennäköisimmin toiminut tärkeänä tietolähteenä ja mielipidevaikuttajana. Poika esitti hyvin rasistisia näkemyksiä täysin häpeilemättä, minkä perusteella tällaisen ilmaisun voidaan tulkita olevan ainakin pääosin sallittua hänen arkisissa toimintaympäristöissään. Jollei kotona ja kaveripiirissä näitä ajatuksia kyseenalaisteta, voidaan pohtia koulun ja vaikkapa nuorisotalon roolia ensinnäkin laajemman tiedon tarjoamisessa ja toiseksi suvaitsevuuskasvatuksessa.

Tarkasteltaessa äänestysaktiivisuutta, voidaan todeta, että nuorten äänestysaktiivisuus on eri tutkimusten ja vaaliluettelopohjaisten selvitysten perusteella laskenut nopeammin kuin muissa ikäryhmissä. Huolestuttavana voidaan pitää myös sitä, että koulutustasojen välillä äänestysinnossa on suuria eroja ja se, että nuoruuden äänestämättömyys ennakoii passiivista äänestyskäyttäytymistä myös aikuisena. (Myllyniemi 2008, 44; Shoultz 2010, 93). Myös omassa aineistossa opiskelupaikan vaikutus näkyi nuorten välillä siten, että kaikki lukiolaiset (lukuun ottamatta Sakaria, jolta unohdin asiaa kysyä) olivat täysin tai hyvin varmoja siitä, että täytettyään 18 vuotta he aikoisivat äänestää, kun taas muista nuorista kukaan ei ollut asiasta täysin varma. Lukiolaiset näkivät äänestämisen mahdollisuutena, joka kannattaa hyödyntää, vaikka nykyistä äänestysjärjestelmää ei välttämättä pidetty parhaana mahdollisena:

Se on niinku osa, mil voi ite vaikuttaa ettei sit, et jos ei omaa ääntä saa niinku esiin, ni sit ainaki se ehdokas, joka ajaa niitä samoja asioita. (Heidi)

[E]t sit ei ainakaan saisi kauheesti valitella, ku väärä puolue saa 39 paikkaa eduskunnas. (Aleksi)

Kyllähän poliittises järjestelmäs olis vähän parannettavaa ja muutettavaa, mut on se sinänsä ihan hyvä keino. Kyl ku sellanen mahdollisuus on ni kyl sitä kannattaa käyttää. Vaikka sinänsä, yks ääni muiden joukossa, mut kuitenkin. (Kati)

Vuoden 2008 Nuorisobarometrissä nuoret arvioivat, että mahdollisuus äänestää internetissä lisäisi äänestysaktiivisuutta; jopa yli puolet tutkimukseen osallistuneista nuorista uskoo näin

(Myllyniemi 2008, 48). Voidaan kuitenkin pohtia, tulisiko äänestämistä silloin liian helppoa — erityisesti niille, jotka oikeaa ehdokasta mieluummin äänestävät vaikkapa juuri Aku Ankkaa. Jos nuorella on motivaatiota ja halua vaikuttaa, uskon, ettei äänestyspaikalle kulkeminen ole ylivoimainen tehtävä. Näin ajattelivat myös haastattelemiini nuoret. Oona tiivistä asian seuraavanlaisesti:

No nuoril se on varmaan vähän kumpaaki, et on sellasii, et jaa mul tuli nyt äänioikeus, mut ei se liikuta mua mitenkään, tai ei se kuitenkaan vaikuta mihinkään, et mul on vähän semmonen käsitys. Mut on sit semmosii tosi poliittisesti aktiivisiiki nuorii, jotka äänestää ja ottaa kauheesti selvää kaikesta. Et kyl mä uskon, et kaikki pystyis menemään äänestämään ja osais sen, et ei siin oo niinku mitään, mut et ei vaan viitti.

Myös nuorten äänestysikärajan laskemisesta on keskusteltu paljon äänestysaktiivisuuden lisäämisen toivossa. Edellisen Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman (2007–2011) toteutumista arvioivassa raportissa on jopa esitetty tulevan hallituskauden tavoitteeksi laskea äänestysikäraja 16 ikävuoteen kaikissa vaaleissa (Nuora 2011, 5). Vuonna 2010 Allianssi ry ja Valtion Nuorisosiain neuvottelukunta Nuora järjestivät noin sadan nuoren Nuorisokonventin, jossa pohdittiin nuoria koskevaa päätöksentekoa. Konventin nuoret olivat sitä mieltä, että äänestysikäraja tulisi laskea 16 vuoteen ainakin kunnallisvaaleissa. (OPM 2011, 51.)

Tarkemmin asiaan tutustumalla voidaan kuitenkin todeta, että vaatimus tuli noin sadalta aktiivinuorelta. Edustaviin otoksiin perustuvien kyselytutkimusten tulokset antavat asiasta varsin erilaisen kuvan: niiden perusteella moni nuori näkee uudistuksen turhana. (Rapeli & Koskimaa 2011, 97; Paakkunainen & Suurpää 2011, 47.) Esimerkiksi ICCS:n Suomea koskevien tulosten perusteella voidaan todeta, etteivät nuoret vaikuta arvostavan perinteistä poliittista osallistumista. He eivät myöskään pidä politiikan kautta osallistumista tärkeänä hyvän aikuisen kansalaisen ominaisuutena. (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 150.) Jos vaatimus äänestysikärajan laskemisesta ei tule nuorilta itseltään, voidaan kysyä, onko kyseinen missio enemmän aikuisten oman edun tavoittelua (Paakkunainen & Suurpää 2011, 47). Myöskään oman aineistoni nuoret eivät nähneet äänestysikärajan laskemista välttämättömänä:

Emmä tiä, toisaalt vois ehkä laskee äänestysikää 16:n, mut sit taas toisaalt siel kävis just sellasii, ketkä piirtelis vaan aku ankkoii niihin. (Oona)

Kyllä mun mielestä nyt sillai, et äänen vois saada esiin, mut ei mun mielestä niin, et pitäs saada äänestää nuorempana. (Sakari)

Mut et tavallaan, ihmiset kehittyi niin eri aikaan, et monii kaksikymppisiä ei kiinnosta äänestää tai olla politiikas, mut jollain sit taas saattaa olla jo 14-vuotiaana olla sillai et olis mielipiteitä ja näin. Et ehkä se vois olla, et nuorilla vois olla joku parempi tapa vaikuttaa. Et emmä nyt sano et äänestysikärajaa pitäis laskee, mut ehkä sitä vois mieltii muuten et pitääks se 18 aina olla se raja. (Kati)

Ne nuoret, jotka tiesivät vanhempiensa käyvän äänestämässä tai joiden kotona käytiin keskusteluja politiikkaan tai muihin yhteiskunnallisiin asioihin liittyen, tuntuivat olevan sekä kiinnostuneempia kyseisistä asioista että aktiivisempia toimimaan näiden asioiden parissa myös käytännössä. Poliittista socialisaatiota perheissä tutkinut Tuukka Tomperi (2010) viittaa oman pilottiaineistonsa lisäksi useisiin eri tutkimuksiin, joiden mukaan kodin kasvuympäristöllä on selvä yhteys nuorten ilmaisevan politiikkakiinnostuksen ja äänestyshalukkuuden välillä. Hän nostaa esiin Jenningsin tutkimusryhmän (ks. esim. Jennings, Stoker & Bowers 2009) keräämän pitkittäisaineiston yhtenä kiinnostavimpana ja painavimpana aiheesta tehdyistä tarkasteluista. Jenningsin ym. tutkimustulosten mukaan poliittisten asenteiden periytyminen on yleistä etenkin puoluekannassa, äänestysvalinnassa, poliittisessa tietotasossa ja uskonnollisuudessa. Myös poliittisissa erityiskysymyksissä, joissa on vahva affektiivinen kytkentä tai moraalinen ulottuvuus, kuten esimerkiksi rotukysymyksissä tai koulurukoilussa, näyttävät poliittiset asenteet periytyvän helposti. (Tomperi 2010.) Esimerkiksi peruskoulun käyneen Samin näkemykset isänsä kiinnostuksesta politiikkaa kohtaan antoivat aiheita miettiä, miten vanhempien asenne voi vaikuttaa lapsiin:

No siis ku fajaa ei kiinnosta suoraan sanottuna siis paskan vertaa yhtään mikään politiikka. Sitä on niinku se, et hän käy töis, maksaa veroi, sit joku syö ne hänen verorahansa tai linnakundit istuu ne ja pelaa pleikkarii. Ni ei hän niinku...Se ei oo enää niinku mitenkää hänen asia enää, et mitä hänen verorahoil sit tehään. Et jos joku sit pyytää vähemmän veroi ni tottakai se on aina kotiinpäin sit. Muuten ei mitään välii.

Edellisen sitaatin tuodessa esiin negatiivisen puolen kodin kasvuympäristön vaikutuksesta aktiivisena kansalaisena toimimiseen, löytyi esimerkkejä myös siitä, miten vanhemmat voivat vaikuttaa positiivisesti lapsensa politiikkakiinnostukseen:

Haastattelija: No miten sul kotona, puhutaaks teil paljon tälläisist yhteiskunnallisist asioista?

Kati: No aika paljon silleen oikeestaan

Haastattelija: Uskoksä et sil on ollu vaikutusta siihen, et sä oot kiinnostunu näist asioista?

Kati: No varmasti, et kyl se varmaan on yks isoimmist yksittäisist vaikuttajist siihen

Kodin ympäristön, yhteiskunnallisten tietojen ja kiinnostuksen puutteen lisäksi voidaan miettiä, kuinka paljon nuorten kokemus konkreettisia vaikutusmahdollisuuksia koskevan tiedon puutteellisuus vaikutti haluun osallistua ja vaikuttaa. Kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että tietoa näistä asioista tulisi olla tarjolla nykyistä enemmän, riippumatta siitä, kokiko nuori itsellään olevan riittävästi tietoa vai ei. Nuoret ilmaisivat asian esimerkiksi näin:

Siit pitäis puhuu paljon enemmän mun mielest. Silleen niinku, et jos mä nyt haluisin tehdä jotain jonkun asian eteen, ni mitä siin sit tekis, lähettäis jonku sähköpostin jonneki vaa. Emmä tiä oikeen. (Tiina)

Mä veikkaisin et [tarvittais] enemmän tietoo, koska jos ne [passiiviset nuoret] sais enemmän tietoo, ni sit niist asioistaki varmaan tulis mielenkiintosempii. (Aleksi)

Lähes kaikki lukiolaisista uskoi tiedonpuutteen olevan yksi syy nuorison passiivisuudelle. Esimerkiksi Juho ja Kati kommentoivat asiaa näin:

Varmaan yks syy on just se, ettei kiinnosta, mut varmaan on kans se, ettei tiedä, miten vois olla aktiivisempi ja vaikuttaa, ni ei sitten siitä pääse jotenki lähtee. (Juho)

Mä luulen kans et se on ehkä isoimpia asioita, et ei oo välttämättä tietoo ja sit ei välttämättä itsenäisesti tuu lähteneeks hakee sitä tietoo. (Kati)

Kun Nuorisobarometrissä 2008 kysyttiin nuorten kokemusta paikalliseen vaikuttamiseen liittyvän tiedon riittävydestä, koki neljäsosa nuorista tiedon olevan enemmän tai vähemmän riittämätöntä (Myllyniemi 2008, 59). Pelkkä vaikutusmahdollisuuksien tarjontaan ja määrään panostaminen ei siis riitä vaan myös tiedonkulusta pitäisi huolehtia entistä paremmin.

Kallen, Jonin, Samin ja Elenan passiivisuuteen saattoi vaikuttaa myös se, että näkemys siitä, mitä yhteiskunnallinen osallistuminen voi olla, oli hyvin rajallinen; heille se vaikutti olevan yhtä kuin politiikka. Huomattuani tarkentaa asiaa alkoi Sami pohtia asiaa laajemmin:

Haastattelija: Mut eiks ne vois olla jotain ihan arkipäiväsi asioit, jos vaik on koulus...

Sami: Nii no mä rupesin miettii kans et varmaan joku...

Haastattelija:...et miten koulus on asiat ja silleen

Sami: Niin niin.No kyl varmaan jengi sit nostais aikamoisen metelin jos koulust poistettais välitunnit.

Haastattelija: Mm-m.

Sami: Et kyl sillon varmaan ois aika hyvin kättä ilmas, et hei hetkonen. Emmä sit tiedä.Varmaan kaikki mikä liittyy nuoriin. Jos meilt poistettais urheilumahdollisuudet sun muut ni tottakai siit nousis meteli.

Kallelta, Jonilta ja Elenalta kysyin asiaa myöhemmin Facebookin välityksellä, sillä halusin saada täydennystä heidän vastauksiinsa. Tiedustelin, oliko heidän arjessaan tai elämässään joitakin asioita, joihin he haluaisivat vaikuttaa ja tarkensin, ettei kyse tarvitse olla politiikasta. Tällöin vastaukset eivät enää olleet ”ei kiinnosta” -tyylisiä. Tällöin toivottiin mahdollisuuksia vaikuttaa sosiaalipalveluihin, oman koulun asioihin, bussien aikatauluihin ja nuorisotalojen aukioloaikoihin. Sen lisäksi, etten ehkä haastattelutilanteessa avannut yhteiskunnallisen osallistumisen eri mahdollisuuksia tarpeeksi hyvin, saattaa myös olla, etteivät nuoret kasvokkain uskaltaneet tuoda näitä asioita esiin. Koska nuoret kokivat, ettei tietoa ollut tarpeeksi, eivät nuoret ehkä uskaltaneet sanoa omaa mielipidettä uskallettu ääneen. Kati pohti nuorten passiivisuuden syitä kiteyttäen paitsi omat tulkintani, myös edellä mainittujen nuorten kertomat syyt omalle osallistumattomuudelle:

Siit on tehty niin sellanen aikuisten tai vanhojen partojen juttu, et politiikka on varmaan nuorten mielest tosi tylsä aihe, tai moni varmaan ajattelee et ite on liian tyhmä keskustelee siitä tai ajattelemaan niitä asioita. Mullaki on monii kavereita, ketkä sanoo ettei äänestä, koska jättää sen tavallaan fiksuimmille ihmisille. Et ehkä siin on jotain sellasta sitten.

Jos kysytään politiikan sijaan kiinnostusta yhteiskunnallisia kysymyksiä kohtaan, näyttää tilanne valoisammalta. Esimerkiksi Nuoret luupin alla -kyselytutkimuksen mukaan tutkimukseen osallistuneista 9-luokkalaisista nuorista noin 35 prosenttia oli kiinnostunut yhteiskunnallisista kysymyksistä, kun taas politiikasta kertoi olevansa kiinnostunut vain viidesosa. (Haanpää ym. 2009, 28–29). Eri tutkijoiden mukaan (ks. esim. Schoultz 2010; Turkia 2010) mukaan nuorten kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan on kasvanut 2000-luvulla äänestysaktiivisuuden laskusta huolimatta. Perinteiset osallistumisen areenat eivät tutkimusten mukaan kuitenkaan innosta nuoria ja kansalaisten, myös nuorten, perinteisen osallistumisen uskotaan olevan vaihtumassa yksilökeskeisempään, epämuodollisempaan ja uudella tavalla yhteisöllisempään osallisuuteen. (Turkia 2010, 51).

Nuorten Paneeli 2011 -kyselyssä, jossa opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Allianssi ry keräsivät yli 800 nuoren näkemyksiä uuden Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman valmistelua varten, ovat tulokset positiivisia nuorten osallistumis- ja vaikuttamishalukkuuden kannalta. Yhteiskunnallisissa asioissa haluttiin vaikuttaa muun muassa seuraaviin kokonaisuuksiin: työllisyys, heikkojen puolustaminen, terveydenhuollon parantaminen ja tasa-arvo. Vastauksista tulee esiin, että nuoret haluaisivat voida vaikuttaa myös muihin kuin niihin asioihin, jotka ovat yleisessä keskustelussa ”nuoriso-momentin” alla. (Nuorten Paneeli

2011, 10–12.) Myös haastattelemani nuoret toivat esiin sekä vain nuorisoa koskevia että laajemmin koko yhteiskuntaa koskevia asioita. Edellisellä sivulla mainittujen asioiden lisäksi nuoret halusivat vaikuttaa esimerkiksi eläinoikeuksiin, kulttuuritarjontaan, median rooliin yhteiskunnassa, nuorisotiloihin, kouluhyvinvointiin ja poliittiseen järjestelmään. Tässä joitakin kommentteja:

Et olis ihan kiva saada joku tila, mis vois pitää keikkoi ja olla vaan, mut niit tiloi vaan puretaan ja rakennetaan jotain yksityisii virastoi nitte vanhojen tilal. (Aleksi)

Ja oon mä paris mielenosotuksessakin ollu. Yks oli se, et ku toi Maskun kirjasto suljettiin, ni siellä olin pyörimässä. (Heidi)

Tietty kouluhyvinvointi on sellanen mihin vois vielä panostaa. Et nyt ku just aika monel on se käsitys et säästetään nuorilt sitä rahaa, et luokioita lopetetaan ja luokkakoot kasvaa. Et tämmönen. Et se opettajil hankalaa pitää isompaa luokkaa ja sit tietty nää, et mun mielest koulukiusaamiseenki vois enemmän niinku... (Anni)

Haastattelemini nuorten kokemukset osoittivat, etteivät halu ja mahdollisuudet aina kohdanneet: ”ei se oo siitä kiinni, ettei me haluttais vaikuttaa, mut ku kukaan ei vaan tunnu kuuntelevan meitä”, totesi Sakari. Nuoret kokivat, että alle 18-vuotiaana asioihin oli vaikea vaikuttaa:

Varmaan täysikäsenä sit on enemmän mahdollisuuksii ja sit pitäs hakee johonki kaupunginvaltuustoon tai johonki talo-osakeyhtiön kokouksiin. (Aleksi)

Ni tä kouluki nyt tosiaan suljetaan näiden säästöjuttujen takia, ja onhan ne tottakai sanonu, että jos mejän koululaiset nyt valittaiskin asiasta, ni ei oo kauheesti mitään valittamiskeinoja, ku me ollaan alaikäsiä. (Kati)

Nuoret kokivat myös, että usein vaikutusmahdollisuudet olivat näennäisiä:

Varmaan siin [koulun varjovaaleissa] koitettiin kalastella nuorii, et leikitään nyt tätä äänestysjuttua ni voitte sit isoina ihmisinä tätä sit käyttää oikeesti. (Kati)

Kyllähän siel on jotain sellasii, et ”nuori vastaa tähän kyselyyn” ja jotain et ”nuori, mitä mieltä sinä olet” ja sit siin on jotain semmosii, mut et nekin on yleensä sellasii ihan nimettömii, et tehään vaan joku tutkimus, et mitä mieltä nuoret on jostain asiasta. (Oona)

Nuorten Paneeliin vastanneet nuoret kyllä kokivat, että omaan henkilökohtaiseen elämään on mahdollista vaikuttaa melko sopivasti, mutta nuoret kaipaavat lisää mahdollisuuksia vaikuttaa myös lähielämänpiirinsä ulkopuolella oleviin asioihin. (Nuorten Paneeli 2011, 10–11.) Kuten jo aiemmin todettiin, tuntuvat valtautumisen eli vallan ja toimintamahdollisuuksien saamisen

rajat tulevan vastaan heti koulun ulkopuolella (Koskinen 2010, 49). Samaa sanoivat haastattelemani nuoret:

On varmaanki ihan hyvät semmosiin niinku helppoihin asioihin vaikuttaa, et ku meil löytyy just oppilaskunta ja nämä, ni niit kautta voi saada niit asioit esille. (Anni)

No oppilaskunnan hallitukset sit varmaan, mut seki on sit koulun sisäl. (Aleksi)

Kuten Katin sitaatti sivulla 87 toi esiin, koettiin median kuitenkin kompensoivan nuorten muuten huonoiksi koettuja vaikutusmahdollisuuksia. Median ansioista nuorten äänen uskottiin tulevan paremmin esiin:

No media on varmaan itseasiassa se, jolla nuoret saa sen äänensä esiin, et välillä sitä ei sit ehkä huomata, mut median avulla sit niinku ehkä onnistuu paremmin. Ehkä huomataan. (Heidi)

Reguillon (2009, 34) mukaan nuorten aktiivinen kansalaisuus näyttää vahvistuvan kommunikaatioteknologian välityksellä ja mediataitojen avulla, kun taas toiminnassa, joka ei ole mediavälitteistä tai jossa pitää olla fyysisesti läsnä (*calls for the body*), näyttää kansalaisuus heikentyvän. Kuten jo luvussa 5.2.2. tuli esiin, kokivat erityisesti tytöt median, varsinkin internetin, edistävän ja helpottavan nuorten vaikutusmahdollisuuksia. Kommentit tukivat Reguillon näkemystä:

Et ainaki mun mielest just se se et ku voi nimettömänä pysyä. Niin monet uskaltaa siin kohtaa tuoda esiin niit omii mielipiteitään ja sitten netin kautta se on varmaan helpompi ku saapuu jonneki tiettyyn paikkaan ja avata suunsa siel sitten. (Anni)

No on se mun mielest silleen hyvä, et ku on sellasii ihmisiä, jotka ei oikeesti uskalla tulla mielipiteensä kanssa, et jos se on niin eriävä, jos vertaa muihin. Et on se hyvä et sekin sit saa kumminki äänes kuuluville, silleen ees jollain tavalla. (Oona)

Toisaalta osa nuorista kritisoi varsinkin perinteisen median edelleen toimivan vallan instituutiona, jossa nuorten ääni jäi aikuisten ääntä heikommin kuuluviin:

Emmä tiedä, ehkä tietyllä tavalla [media lisää nuorten vaikutusmahdollisuuksia], mut ei välttämättä kauheen laajalle alalle ihmisiä, ja sit toisaalta medias korostuu ne tietyt asiat, mitkä sitte parhaiten saavuttaa suuren yleisön. Nii, vähän kakspiippunen juttu. (Kati)

Mut kyl sellatti ku kattoo lehtiä, ni siel on aika vähän nuorten tekstejä, koska ne tavallaan sensuroidaan pois, mikä on aika harmillista. Mut verkossahan se [nuorten ääni] on tullu hyvin esiin. (Sakari)

Omassa aineistossani ne, jotka halusivat osallistua ja vaikuttaa, kokivat kuitenkin kokonaisuudessaan monessa asiassa nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien suhteen olevan parantamisen varaa. Kirsi Lähdesmäki (2011) on tutkimuksessaan tarkastellut nuorten mielipiteitä ja käsityksiä yhteiskunnallisista eettisistä kysymyksistä, kuten kunnon kansalaisuudesta, yhteiskunnan vastuista, julkisten vallankäyttäjien hyveistä sekä tulevaisuuden eettisistä haasteista. Tutkimustulosten mukaan nuoret kokevat, että heitä ei kuulla riittävästi heitä koskevassa päätöksenteossa. Vaikutusmahdollisuudet yhteiskunnalliseen päätöksentekoon koettiin olemattomiksi, sillä vain yksi prosentti nuorista oli täysin samaa mieltä siitä, että nuorilla on riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa siihen. Yli 60 prosenttia nuorista oli eri mieltä väittämän ”Poliitikot ymmärtävät nuorten tarpeita” kanssa. (Lähdesmäki 2011, 85.) Myös haastattelemani nuoret toivoivat, että päättäjät tai aikuiset ylipäänsä kuuntelisivat nuoria enemmän. Päätöksentekijöiltä toivotaan aitoa kiinnostusta kuunnella nuorten mielipiteitä ja myös reagointia nuorten ajatuksiin:

Se, et tavallaan lailla pakotetaan sympatiaa ja kuuntelua, ni mun mielestä sen pitäis tulla automaattisesti, sitä ei sais pakottaa. Et ei pitäis olla et on vaik pakko tehdä 1000 nuoren kyselytutkimus, ku on laki. Vaan päättäjien pitäis tulla kysymään meiltä -- Onhan se nyt mielenkiintoisempaa keskustella jonkun kanssa niin, ku et pitäis pakottaa keskustelemaan. (Sakari)

Et kyl varmaan Vimmas on joku, et voi mennä sanoo jotain, mut se on sit taas ihan eri asia, et mitä sit ku sä oot sanonu sen asias. Et kyl se varmaan kuunnellaan, mut siinä se. (Aleksi)

Nuorilla oli tunne siitä, että aiheesta keskusteltiin liiaksi aikuisten kesken, heidän itsensä ulkopuolella. He myös kokivat, että asioista ehkä puhutaan, ”mut sit mitään ei tapahdukaan oikeestaan”, kuten Heidi asian ilmaisi. Kuten Nuorten Paneelissa (2011, 11) esitetystä sitaatista eräs nuori toteaa, tärkeämpää olisi puhua *heidän kanssaan* sen sijaan, että puhutaan *heistä*. Tätä mieltä olivat haastattelemani nuoret:

Jos haluavat ymmärtää nuoria paremmin niin pitäisi ottaa heidän näkökulmansa asioissa. (Joni)

Kuuntelisivat enemmän nuoria. Olemalla välillä hiljaa ja kuuntelemalla paremmin. (Elena)

Niiden pitäis luottaa enemmän nuoriin ja lapsiin. Kuten mä mainitsin, me ei olla tyhmiä vaan tietämättömiä. Meille pitää esittää sitä tietoa. (Sakari)

Toive siitä, että aikuiset kuuntelisivat enemmän nuoria ja arvostaisivat nuorten näkemyksiä, yhdisti kaikkia haastattelemiani nuoria. Nuorten aktiivisen kansalaisuuden ytimen voitaisiinkin sanoa olevan voimaantumisen tunne: kun kokee tuleensa kuulluksi ja vakavasti

otetuksi, uskaltaa myös tuoda helpommin esiin omia mielipiteitään, osallistua ja kantaa vastuuta (vrt. Koskinen 2010, 49–50). Jollei nuori ole tottunut siihen, että hänen näkemyksiään kysytään, ja että niitä arvostetaan, ei hän välttämättä osaa eikä uskalla tuoda niitä julki. Haastatteluni toivat itselleni hyvin konkreettisesti esiin sen, miten paljon nuoret arvostivat sitä, että heidän mielipiteitään kysyttiin — lähes jokainen ilmaisi tavalla tai toisella, että oli mukavaa saada kertoa omia ajatuksia jollekin, joka oikeasti kuunteli. Muistan esimerkiksi Oonan todenneen, että oli kiva saada puhua näistä jutuista, koska niin harvoin niistä missään muualla sai keskustella.

Se, miten kunkin nuoren vaikutusmahdollisuuksia koskeva tieto, halu, kokemukset vaikutusmahdollisuuksista sekä konkreettinen osallistuminen/vaikuttaminen kohtasivat, on esitetty taulukossa 2. Tämän pohjalta saatua tietoa voidaan hyödyntää kansalaisidentiteettien syvällisemmässä tarkastelussa.

Taulukko 2. Nuorten tieto, halu ja mahdollisuudet osallistua sekä konkreettinen osallistuminen/vaikuttaminen

	Tietoa?	Halua?	Mahdollisuuksia?	Osallistuminen/vaikuttaminen
Kalle (17v)	Ei ole, haluaisi lisää	Ei	Ei osaa sanoa	Oppilaskunnassa Aikoo ehkä äänestää tulevaisuudessa
Joni (18v)	Ei ole, haluaisi lisää	Ei	Ei pitäisi olla tämän enempää	Oppilaskunnassa Verkkokeskustelua Ei äänestänyt ek-vaaleissa
Sami (18v)	Ei ole, haluaisi ehkä lisää	Ei	Ei osaa sanoa	Aikoo ehkä äänestää ek-vaaleissa Ei osallistumista
Elena (17v)	Ei ole, haluaisi lisää	Ei Kyllä	Ei ole tarpeeksi Median avulla ja	Ei aio äänestää tulevaisuudessa Ei osallistumista
Anni (17v)	Haluaisi lisää		"helppoissa asioissa", muuten ei riittävästi	Allekirjoittanut adresseja Vastannut kyselyihin Aiemmin mukana oppilaskunnassa Vaikuttamista "edustustehtävissä" + mainostamista Aikoo ehkä äänestää tulevaisuudessa
Tiina (17v)	Haluaisi lisää	Jos itselle tärkeä asia	Median avulla	Aikoo ehkä äänestää tulevaisuudessa Ei osallistumista
Aleksi (18v)	Haluaisi lisää	Kyllä	Koulun sisällä kyllä, muuten ei riittävästi	Bändin musiikkia Myspacessa Joskus verkkokeskustelua Kuuluu kansalaisliikkeeseen Ollut mielenosoituksessa Ollut talonvaltauksessa Kävi äänestämässä
Juho (17v)	Osoa hankkia, jos tarvitsee lisää	Ei	Melko vähän	Allekirjoittanut adressin Aikoo ehkä äänestää tulevaisuudessa
Sakari (18v)	Kyllä	Kyllä	Median avulla, muuten ei riittävästi	Paljon verkkokeskustelua Keskustelut päättäjien kanssa kadulla Sähköpostit päättäjille Äänestämisestä ei tietoa
Heidi (17v)	Kyllä	Kyllä	Median avulla Voisi olla enemmän	Allekirjoittanut adresseja Paljon verkkokeskustelua Osallistunut mielenosoitukseen Osallistunut "parkkiruudun valtauksen" yms. Kuuluu kansalaisliikkeeseen Oppilaskunnassa Aikoo äänestää tulevaisuudessa
Kati (17v)	Kyllä	Kyllä	Koulun sisällä kyllä, muuten ei riittävästi	Paljon verkkokeskustelua Aikoo äänestää tulevaisuudessa
Oona (17v)	Jonkin verran, haluaisi lisää	Kyllä	Koulun sisällä kyllä, muuten ei riittävästi	Tutor-toiminnassa Verkkokeskustelua Aikoo äänestää tulevaisuudessa

5.3.2. Nuorten kansalaisidentiteetit

Kansalaisidentiteetin käsitteellä, joka tässä on jaettu kansalaisminäkuvaan ja julkiseen liittymiseen, on yhteneväisyyksiä osallisuuden käsitteen kanssa, sillä molemmissa on sekä yksilö- että yhteisötaso. Kansalaisminäkuvalle voidaan nähdä yhteys osallisuuden yksilötasoa edustavaan voimaantumisen tunteeseen: mitä vahvempi kansalaisminäkuva on, sitä enemmän yksilö luottaa omiin kykyihinsä ja vaikutusmahdollisuuksiinsa. Julkinen liittyminen taas liittyy valtautumisen tunteeseen yhteisön tasolla, sillä vaikutusmahdollisuudet, joita kansalaisille on tarjolla, antavat merkityksen julkisesta liittymisestä seurauksena olevalle toiminnalle. (Vrt. Koskinen 2010, 49; Couldry ym. 2006, 19.) Voidaan siis kysyä, miten nuorten osallisuus, jos sitä oli, konkretisoitui osallistumisena?

Tarkasteltaessa haastatteluaineistoani Kotilaisen ja Rantalan typologian (ks. luku 2.4.2) mukaisesti, voidaan haastattelemistani nuorista löytää esimerkki tai useampi jokaisesta typologian määrittelemistä kansalaisidentiteeteistä. Itse kuitenkin koen, että ”etsijä” ei ole oikea termi kuvaamaan nuorta, jolla sekä kansalaisminäkuva että julkinen liittyminen jää heikoksi, sillä ”etsiminen” viittaa siihen, että nuori jollain tavoin pyrkisi löytämään keinoja, joilla vahvistaa aktiivista kansalaisuuttaan. Korvaan sen termillä ”osallistumattomat” (*disengaged*) sillä se kuvaa mielestäni paremmin nuorta, joka ei koe olevansa aktiivinen toimija eikä myöskään halua olla tai koe olevansa kiinnittynyt yhteisiin asioihin (vrt. Livingstone ym. 2004). Näin ollen oma versionni typologiasta näyttää seuraavanlaiselta sijoitettuani haastattelemanuoret:

Taulukko 3. Nuorten kansalaisidentiteetit typologisoituna.

	Kansalaisminäkuva -	Kansalaisminäkuva +
Julkinen liittyminen -	Osallistumattomat: <i>Kalle, Sami, Elena</i>	Lähipiiriläiset: <i>Joni, Tiina</i>
Julkinen liittyminen +	Viestijät: <i>Anni, Juho, Oona</i>	Aktivistit: <i>Aleksi, Sakari, Heidi, Kati</i>

Luokittelu ei ollut aivan yksioikoista. On muistettava, että rajat eri identiteettien välillä ovat liukuvia ja lisäksi ne voivat vaihdella ja kehittyä tilannekohtaisesti; nuorten asema aktiivisena osallistujana tai syrjäytyneenä ei siten välttämättä ole pysyvä määre (Kotilainen ja Rantala 2008, 60). Tarkoitus ei olekaan tehdä ehdotonta lokerointia, vaan pikemmin hyödyntää typologiaa työkaluna, jolla voin tuoda esiin eroja nuorten kansalaisuudessa.

Ne nuoret, jotka olen laskenut osallistumattomiin, eivät kokeneet olevansa osa yhteisöjä tai julkisia tiloja, joissa olisivat halunneet toimia yhteisten asioiden vuoksi. Vaikka Kalle toimikin oppilaskunnassa, ei hän ollut sitä kautta aktiivisesti orientoitunut yhteisiin asioihin, eli julkisesti liittynyt, vaan pikemmin se oli hänelle rentoa ajanvietettä kavereiden kanssa. Osallistumattomat eivät myöskään nähneet itseään aktiivisina toimijoina omassa elämänpiirissään. Siitä huolimatta, että Kalle ja Sami ajattelivat mahdollisesti äänestää, ei heidän kansalaisminäkuvaansa kokonaisuutena voida pitää vahvana.

Kuten Kotilaisen ja Rantalan aineistossa ”etsijöillä”, oli myös omassa aineistossani näiden nuorten vastaus tyypillisesti ”ei kiinnosta”, mutta lisäksi syynä mainittiin olevan myös näkemys itsestä ei-poliittisena henkilönä, epäusko nuorten vaikutusmahdollisuuksiin sekä se, ettei omassa elämänpiirissä koettu olevan asioita, joihin pitäisi vaikuttaa (vrt. Kotilainen ja Rantala 2008, 56). Osallistumattomien kommentteilla voidaan nähdä myös jonkinlainen yhteys Hibbingin ja Theiss-Morsen (2002) ”häivedemoratiaan”: he olivat tyytyväisiä siihen, että joku muu päättää asioista heidän puolestaan. Esimerkkeinä voidaan mainita Kallen kommentit siitä, ettei hänen mielestään ”systeemi” kaivannut muutosta ja Jonin kommentit siitä, että päätökset jätettiin mieluusti vanhemmille ja viisaammille.

Kuten luvussa 5.3.1. tuli esiin, ilmoittivat Kalle, Sami ja Elena heti alkuun, ettei politiikka kiinnosta. Vaikka vastaukset olivat hieman erilaisia, kun selitin, että osallistua voi myös omassa arjessa ja lähipiirissä, ei kukaan nuorista kertonut voimaantumisen tai valtautumisen tunteista: he eivät luottaneet omiin kykyihinsä, eivätkä myöskään kokeneet saaneensa vaikutusmahdollisuuksia omassa elämässään saati laajemmin yhteiskunnassa (vrt. Koskinen 2010, 49). ”Osallistumattomat” eivät halunneet vaikuttaa median välityksellä eivätkä median ulkopuolella. Heidän kansalaisidentiteettinsä oli siis hyvin heikolla pohjalla.

”Lähipiiriläisiksi” tulkitsin Jonin ja Tiinan, koska heistä kumpikaan ei kokenut suurta tarvetta osallistua tai vaikuttaa asioihin laajoilla julkisilla kentillä. Toimintakentät muodostuivat

lähinnä omista lähiyhteisöistä, kuten ystävä- ja harrastuspiiristä, joten julkinen liittyminen oli heikkoa (vrt. Kotilainen & Rantala 2008, 57). He olivat kuitenkin keskenään hieman erilaisia lähipiiriläisiä. Jonille urheiluun liittyvät harrastukset ja niissä vaikuttaminen oli tärkeää: hän piti nuoremmille sähkökerhoa ja toimi urheiluvastaavana oppilaskunnassa. Hän kävi myös verkossa keskustelua näihin asioihin liittyen. Joni näki itsensä aktiivisena toimijana omassa lähiympäristössään, muttei kuitenkaan pitänyt hyvänä ajatuksena sitä, että nuoret osallistuisivat laajemmin yhteiskunnallisiin asioihin ”koska muuten kaikki nuoret alkaa käymään ihan ylikierroksil kaiken mahdollisen takii mitä sit voi tehdäkin.” Vaikka Jonin kohdalla kansalaisminäkuvan ei ehkä voida sanoa olevan vahva, oli se kuitenkin vahvempi kuin osallistumattomilla, sillä Joni uskoi voivansa vaikuttaa harrastusten ja oppilaskunnan kautta.

Tiina sen sijaan kertoi esimerkiksi seuranneensa vaalikeskustelua jonkin verran ja oli siten kiinnittynyt julkisiin asioihin ainakin ajoittain, mutta julkinen liittyminen jäi ohueksi, koska tällaisista asioista ei keskusteltu ystävien tai perheen kanssa, eikä myöskään verkossa. Hän kuitenkin piti tärkeänä, että nuoret saisivat enemmän tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista ja tunsivat, ettei itse tiennyt niistä riittävästi.

Julkista liittymistä koskevassa tutkimuksessa tuli ilmi tapauksia, joissa nuori valitteli sitä, ettei itsellä ollut ketään, kenen kanssa keskustella yhteisistä asioista, mutta toisaalta nettiä ei hyödynnetty täydentämään ”offline”-elämän puutteita (Livingstone, ym. 2007, 27). Tiinankin tapauksessa arjen rakenteet saattoivat vaikuttaa samankaltaisesti: lähipiirissä ei ollut ihmisiä, joiden kanssa keskustella yhteiskunnallisista asioista, mutta itsellä ei myöskään ollut riittävästi kiinnostusta oma-aloitteisesti etsiä vaihtoehtoisia kanavia julkiseen liittymiseen. Tiinan kansalaisidentiteetti ei tuntunut olevan niinkään vahva kuin lähiyhteisöissään aktiivisesti toimivalla Jonilla. Osallistumattomista hän kuitenkin erosi siinä, että hän uskoi voivansa toimia aktiivisesti, jos löytäisi jonkin itselleen merkittävän asian ja keinot, joilla siihen voisi vaikuttaa (ks. taulukko 2).

Huomionarvoista on se, että tarkasteltaessa osallistumattomien ja lähipiiriläisten median käyttöä (ks. luvut 4.1.–4.2.), voidaan todeta, että he käyttivät mediaa kapea-alaisemmin kuin viestijät ja aktivistit. Esimerkiksi internet oli heille lähinnä väline, jolla oli helppo pitää yhteyttä kavereihin ja etsiä tietoa tai viihdettä (vrt. Livingstone ym. 2007, 32). Tärkeimmät

nettisivut olivat Facebook, Google ja Iltasanomat sekä Iltalehti. He eivät myöskään pohtineet internetin hyötyjä ja haittoja yhtä laajasti kuin kahden muun kategorian nuoret. Verkkoa ei hyödynnetty julkisessa liittymisessä, vaikka se olikin keskeinen muissa elämän osa-alueissa, kuten koulutuksessa ja ystävyysuhteissa. Kuten luvussa 5.1. todettiin, toimivat nämä nuoret lähinnä median passiivina vastaanottajina tai tarpeitaan tyydyttävinä käyttäjinä, eivätkä nähneet itseään julkisina toimijoina suhteessa mediaan (vrt. Kotilainen ja Rantala 2008, 57). Jo aiemmin tuli esiin, että jollei osallistuminen yhteisiin asioihin tai niistä selvää ottaminen kiinnosta ”offline”, ei internet ole yksioikoinen ratkaisu nuorten passiivisuuden kitkemiseen, vaikkakin se voi vahvistaa taitoja ja tietoja, jotka tukevat osallistumista (Livingstone ym. 2007, 32).

Kotilaisen ja Rantalan mukaan viestijöille sen sijaan on ominaista erityisesti mediateknologioiden käyttö ja kulutus: he viihtyvät verkon vuorovaikutteisissa palveluissa, mutteivät itse ajattele toimivansa poliittisesti tai yhteiskunnallisesti. Heidän julkinen liittyminen on siis vahvempaa kuin heidän kansalaisminäkuvansa. (Kotilainen & Rantala 2008, 58.) Omassa aineistossani viestijät olivat keskenään melko erityyppisiä tapauksia. Annilla voidaan sanoa olevan heistä vahvin viestijän kansalaisidentiteetti, sillä hän oli julkisesti liittynyt yhteisiin asioihin sekä mediassa että sen ulkopuolella. Hän on myös hyvä esimerkki siitä, miten nykyisissä nuorten kansalaiskulttuureissa kaupallinen, yksilöllinen ja myös sellainen osallistuminen, jota ei voida pitää poliittisena perinteisessä mielessä, voivat kietoutua toisiinsa (vrt. Gerodimos & Ward 2007; Dahlgren 2006). Anni kertoi esimerkiksi kokevansa netin olevan hyvä kanava haluamiensa asioiden ”mainostamisessa” ja lisäksi hän oli jopa päässyt kertomaan omia näkemyksiään perinteisessä mediajulkisuudessa (ks. s. 82) Anni oli aktiivinen monenlaisessa toiminnassa omissa elämämpiireissään:

No joo, et just voimistelun kautta just annettu aika paljon tilaisuuksii ja sit tietty koulun kautta ollu jotain et on pyydetty hätäapuu opiskelijoista tarjoilemaan ja kyl tämmösii on aina. Et kyl mä aika helposti osallistun.

Ulkopuolisen näkökulmasta Anni vaikutti olevan selkeästi osallinen ja aktiivinen toimija omassa lähiympäristössään. Hänen kansalaisidentiteettinsä olikin jotain viestijän ja aktivistin välillä. Toisin kuin aktivistit, hän ei kuitenkaan nähnyt itseään aktiivisena vaikuttajana yhteiskunnallisissa asioissa. Hän vaikutti olevan jumittunut perinteiseen politiikan ja osallistumisen määrittelyyn, eikä tämän vuoksi määritellyt itseään aktiiviseksi kansalaiseksi.

Hän ei uskonut yhteiskunnan tarjoavan nuorille vaikutusmahdollisuuksia lukuun ottamatta ”helppoja” asioita ja kertoi, ettei ollut tämän vuoksi seurannut vaalikeskusteluja juuri lainkaan. Hän ei myöskään uskonut oman yhteiskunnallisen tietämyksen olevan riittävää.

Juho sen sijaan oli julkisesti kiinnittynyt yhteisiin asioihin lähinnä median välityksellä. Hän seurasi aktiivisesti uutisia televisiosta, sanomalehdistä ja internetistä, muttei kokenut olevansa ”mikään poliittisesti hirveen aktiivinen ihminen”. Hän halusi pysyä perässä maailmanmenossa ja tutustua muiden näkemyksiin, muttei ollut niinkään kiinnostunut tuomaan esiin omia ajatuksiaan muille. Juhon kansalaisidentiteettiä kuvaisikin tässä ehkä ”viestijää” paremmin Kotilaisen ja Rantalan ehdotus, ”etsijä”.

Juho kertoi, ettei ollut liiemmin perehtynyt nuorten vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksiin, sillä hänellä ei ollut ”palavaa halua päästä vaikuttamaan asioihin”. Kuten Annilla, vaikutti myös Juholla olevan hyvin selkeä näkemys siitä, mitä kuuluu tietää ja tehdä, jotta voi osallistua yhteiskunnallisiin asioihin; hänen mielestään vain silloin sai ottaa osaa julkiseen keskusteluun, jos tiesi asiasta tarpeeksi. Heidän molempien kommentit saivat pohtimaan myös sitä, miten paljon epäusko vaikutusmahdollisuuksiin vaikutti heidän käyttäytymiseensä. Juho totesi, että ”sitä vois olla enemmän just yhteiskuntaopin kurseilla, et miten voi vaikuttaa nuorenaKIN, et se on ollu enemmän sitä, et miten voi vaikuttaa kokonaisvaltasena kansalaisena sit ku on täysikänen.”

Myös kolmas viestijä, Oona, koki nuorille tarjolla olevien vaikutusmahdollisuuksien olevan vähäisiä:

Kyl ehkä sit ku täyttää 18, mut ei sitä nuoremmit, ni ei kuunnella, jos on jotain asioita, ni usein ajatellaan et alle 18-vuotiailla on sama ajatusmaailma ku niitten vanhemmit, et ne kulkee niinku sen mukaan, et sit ku ne tulee niin sanotusti aikuisiks, ni sit ne vasta saa alkaa ajattelee ite niit asioita.

Facebookissa käydyn keskustelun lisäksi hän ilmaisi julkista liittymistä esimerkiksi seuraamalla vaalikeskustelua ja keskustelemalla vaaleista vanhempiansa kanssa. Hän kuitenkin kertoi, ettei ollut seurannut näitä asioita ”kauheesti”, koska ei vielä päässyt äänestämään. Koulussaan hän osallistui olemalla mukana tutor-toiminnassa. Vaikka Oona ilmaisi toiminnallaan julkista liittymistä sekä mediassa että sen ulkopuolella, tuli hänen näkemyksissään selkeästi esiin se, ettei hänellä ollut uskoa nuorten vaikutusmahdollisuuksiin:

En mä ainakaan oo huomannu et mul ois joku miljoona ovee, mist mä pääsisin vaikuttamaan, et, tai et mul on sellanen olo, et emmä ainakaan pysty muuta ku aikuisten kautta viemään jotain asioita eteenpäin. Et jos mä lähtisin ite viemään jotain asiaa eteenpäin, ni kyl siin tulee sellanen olo, et ei mua kyl kuunneltais.

Viestijöiden kokemusten ja ajatusten myötä voidaan pohtia sitä, miten moni nuorista toimii ”itseään toteuttavan ennusteen” mukaan; jos yhteiskunnalta saatu viesti on jatkuvasti se, että nuoret ovat passiivisia, saattavat nuoret tyytyä elämään heistä esitettyjen diskurssien mukaisesti. Toiseksi, jos yhteiskunta huomaa ainoastaan nuorten äänestämisen tai poliittisen äänestämisen vähäisyyden, ei ole ihme, jos nuoret kuvittelevat, että nämä tekijät määrittävät kokonaisuudessaan aktiivisen kansalaisuuden. Nuoret eivät välttämättä näe, että aktiivinen kansalainen voi olla muutoinkin kuin politiikkaan osallistumalla. (Vrt. Gerodimos & Ward 2007, 116–117) Viestijöiden, kuten myös osallistumattomien ja lähipiiriläisten näkemyksistä löytyy viitteitä erityisesti Bennetin (2008, 14) ”velvollisuuskansalaisuudelle”: kansalaisuus määriteltiin pitkälti perinteisten kansalaisvelvollisuuksien, kuten äänestämisen, pohjalta. Tosin osallistumattomista Kalle ja Elena eivät ilmaisseet pitävänsä minkäänlaisia kansalaisvelvollisuuksia tärkeinä. Heitä voidaan siis mielestäni nimittää passiivisiksi kansalaisiksi.

Aktivisteilla eli Aleksilla, Sakarilla, Katilla ja Heidillä sen sijaan oli paitsi halua, tietoa ja taitoa, myös keinoja ja rohkeutta toimia julkisesti joko median välityksellä tai ilman. Vaikka he toisaalta kritisoivat median toimimista vallan instituutiona, erotti aktivistit muista se, että he olivat löytäneet yhteisiä asioita, joiden vuoksi toimia julkisesti ja he myös uskoivat siihen, että kun halua on tarpeeksi, voi nuorenakin vaikuttaa ainakin jollain tapaa (vrt. Kotilainen & Rantala 2008, 58). Tosin Aleks oli muita skeptisempi vaikutusmahdollisuuksien suhteen ja kaipasi niihin muita aktivisteja enemmän parannuksia. Aktivistit eivät olleet vain julkisesti liittyneitä yhteiseen asioihin vaan ottivat myös aktiivisen toimijan roolin mediavaikuttamisen ja/tai muun kansalaisvaikuttamisen kautta. Heidän mielestään aikuisten tulisi ymmärtää se, että myös nuoret haluavat osallistua ja ottaa kantaa:

[T]ämä vanha fraasi, et ”minun nuoruudessani ei ollut tällaista”, mut ikävä kyllä papparainen, nyt on näin ja sun täytyy hyväksyä se. Ja sun täytyy luottaa siihen, et me jotka tullaan kantamaan tämä maailma sille sukupolvelle, joka tulee seuraavaks, ja te ootte silloin jo kadoksissa, ni teidän täytyy luottaa siihen, et me pystytään tekee parhaimpamme. (Sakari)

Aktivistit ottivat osaa yhteisiin asioihin sekä traditionaalisen demokraattisen osallistumisen (esim. äänestäminen) että osallistuvan demokratian (esim. oppilaskuntatoiminta) ja vastademokratiankin (esim. mielenosoitukset, talonvaltauksset, kansalaisliikehdintä) keinoin. Heidän kommenttinsa perusteella esiin tuli erityisesti Bennetin (2008, 13–14) ”tekijäkansalaisuutta” kuvaavia piirteitä, kuten a) poliittisen ja yhteiskunnallisen identiteetin yksilöllisten lähtökohtien painottaminen; b) epäluottamus poliitikkoja ja massamediaa kohtaan sekä c) osallistuminen yhteisöissä, joita määrittävät ystävyys- tai vertaissuhteet ja vuorovaikutteisen mediateknologian tarjoamat mahdollisuudet. Tässä joitakin kommentteja, jotka mielestäni ilmentävät tekijäkansalaisuutta:

[S]uora äänestys, ei mitään suhteellista äänestystä, et jotkut pienet puolueet, et jaetaan äänet kaikkien kesken, vaan meidän pitäis suoraan äänestää henkilöä sinne. Et ei olis mitään välillisiä vaaleja. Vaan et yks henkilö menee sinne ja puhuu omasta asiastaan. Ja sit monesti tälläsen epäloogiset byrokraattiset pelleilyt voitais ottaa meidän järjestelmästä pois. (Sakari)

No vaikka se, jos puhutaan vaaleista, ni puhutaan vaan Timo Soinista. Sit lehdet kertoo vaan joittenki erinäisten missien tai blondien tekemisistä, eikä välttämättä sellasista asioista, joista ois rakentavaa keskustella. Emmä nyt sano, varmasti viihteessä on hyvätki puolensa, emmä nyt silleen oo viihdettä vastaan, mut mediassa just korostuu kaikki ihanteet ja tälläset, et sinne ei välttämättä pääse kaikki sellanen kriittisempi tai massasta erova mielipide välttämättä. (Kati)

Kai se sitten menee nii, et yrittää yhdessä tehdään jotain ja sitte ehkä sanomalehdet kiinnostuu siitä ja sitä kautta sitte sitä huomioo herää ja kiinnittyy sitte. (Heidi)

Onhan täälläki et voi periaattees asioihin vaikuttaa, mut ei se oikeestaan tee asial yhtään mitään, et ku tääl usein, no ekana mieleen noi talonvaltauksset: ne ei muuta asiaa mitenkään, ku näköjään noit päättäjii ei sit kiinnosta. (Aleksi)

Heidin ja Aleksin kohdalla tuli hyvin esiin se, että aktiivisuus verkon ulkopuolella tuki aktiivisuutta myös verkossa. He molemmat toimivat samassa vastademokraattisessa kansalaisliikkeessä, jonka kautta he olivat osallistuneet esimerkiksi mielenosoituksiin, mutta heidän mediavaikuttamisen muodot olivat keskenään erilaisia: Heidi osallistui aktiivisesti verkkokeskusteluihin ja bloggaamiseen Tumblr-nimisellä sivustolla, kun taas Aleksi toi näkemyksiään esiin bändinsä musiikin välityksellä. Sen sijaan Kati ja Sakari olivat keskittyneet mediavaikuttamiseen, joskin Sakari kertoi joskus keskustelleensa päättäjien kanssa myös kadulla. (ks. taulukko 2.) Kaiken kaikkiaan jokainen aktivisti ilmaisi tavalla tai toisella nuorisolaissa määriteltyä aktiivista kansalaisuutta eli tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa. Vaikka vaikutusmahdollisuuksissa nähtiin paljon parantamisen varaa, uskoivat aktivistit, että jokainen nuori voi jollakin, itselleen sopivalla keinolla,

osallistua yhteisiin asioihin. Heillä oli siis kokemuksia sekä voimaantumisesta että valtautumisesta.

Jos vertaillaan keskenään lukiolaisia ja muita nuoria, huomataan, että lukiolaiset sijoittuivat typologian aktiivisempaan päähän. Kaikilla lukiolaisilla sekä ammattikoulua käyvällä Annilla mediavälitteinen julkinen liittyminen oli erityisen vahvaa, ja lisäksi he kertoivat yhteisistä asioista keskusteltavan myös ystävien ja perheen kesken. Kaiken edellä esitetyn perusteella vaikuttaa selkeästi siltä, että koulussa opitut mediataidot yhdessä muun lähiympäristöltä tulleen positiivisen vaikutuksen kanssa (esim. yhteiskunnalliset keskustelut perheen tai kavereiden kanssa, vanhempien yhteiskunnallinen aktiivisuus) ovat vahvistaneet lukiolaisten aktiivista kansalaisuutta. Lukiota käyvin viestijöiden, Juhon ja Oonan, kertomusten pohjalta voidaan kuitenkin todeta, ettei julkinen liittyminen automaattisesti vahvasta kansalaisminäkuva, jollei halu toimia tavoitteellisesti jonkin yhteiskunnallisen asian eteen ole tarpeeksi voimakas, tai jollei omiin vaikutusmahdollisuuksiin ole riittävästi uskoa.

6. DISKUSSIO

Tutkimustulosteni mukaan nuorten mediaympäristöt voivat vaihdella melko paljonkin eri nuorten kesken. Mediaympäristöihin vaikuttavat paitsi mahdollisuudet käyttää mediaa vapaa-ajalla ja koulussa, myös nuorten mediataidot ja kiinnostuksen kohteet, jotka ohjaavat nuoria käyttämään mediaa tietyllä tavalla. Tulosten mukaan myös mediakasvatuksella on merkittävä osa siinä, kuinka kapea- tai laaja-alaiseksi nuorten mediaympäristöt muodostuvat.

Lukiolaiset, jotka olivat koulussaan tutustuneet median eri ulottuvuuksiin hyvin monipuolisesti, arvioivat omaa mediasuhdettaan erittäin refleksiivisesti ja pystyivät tarkastelemaan median etuja ja haittoja suhteessa paitsi omaan elämäänsä, myös nuorten elämään yleisesti. Toisaalta osa heistä kritisoi mediaa vallan instituutiona, joka päästää vain tietyt näkökulmat mediajulkisuuteen ja marginaaliryhmien, myös nuorten, näkemykset jätetään julkisuuden ulkopuolelle. Nuoret kuitenkin uskoivat, että erityisesti internetin avulla marginaaliinkin jääneillä ryhmillä on parempi mahdollisuus saada mediajulkisuudessa äänensä kuuluviin. Lukiolaiset myös hyödynsivät näitä mahdollisuuksia muita nuoria enemmän.

Tarkasteltaessa lukiolaisten internetin käyttöä hyödynsivät he sitä julkiseen kanssakäymiseen, monenlaiseen tiedonhakuun, omien luovien tuotosten esittämiseen ja kansalaisosallistumiseen. Huomionarvoista on se, että lukiolaiset olivat huomattavasti muita nuoria enemmän kiinnostuneita seuraamaan ajankohtaisia asioita internetin lisäksi myös perinteisestä mediasta ja erityisesti sanomalehdet olivat heille tärkeä tiedonlähde. Koska monen lukiolaisen kotona yhteiskunnalliset keskustelut ja esimerkiksi uutisten seuraaminen oli arkipäivää, olivat nuoret sosiaalistuneet siihen, että ajan hermolla pysyminen on tärkeää. Tulokset tukevat julkisesta liittymisestä tehdyn tutkimuksen tuloksia: sosiaalisella paineella ja sosiaalisella pääomalla on keskeinen merkitys julkisen liittymisen vahvistamisessa (Couldry ym. 2006 152–153).

Tarkasteltuani nuorten välisiä eroja median käytössä, voin todeta, että ammattikoululaiset ja opiskelupaikkaa vailla oleva Sami käyttivät mediaa lähinnä välineellisesti, etsien pääasiallisesti viihdettä ja tietoa käytännön asioista. He olivat tyytyväisiä median käyttöönsä sinällään, eivätkä he kokeneet tarvetta opetella siihen liittyen uusia asioita. Facebook, Google ja Iltasanomat tai Iltalehti olivat käytetyistä nettisivustoista tärkeimmät ja ne riittivät

suurimmalle osalle vallan hyvin. Ajankohtaisia asioita ei juurikaan oltu kiinnostuneita seuraamaan. Anni oli näistä nuorista ainut, joka kertoi kotona seurattavan ja keskusteltavan yhteiskunnallisista asioista, joten perheen tuoma ”sosiaalinen paine” — kuten lukiolaisilla — oli todennäköisesti muokannut Annin näkemystä siitä, että tällaisten asioiden seuraaminen olisi tärkeää. Hän kuitenkin tunnusti olevansa laiska seuraamaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita osittain siksi, että koki alaikäisenä vaikutusmahdollisuuksien olevan niin heikot.

Mediakasvatuksella ja aikuisten näkemyksillä näytti olevan suuri vaikutus siihen, miten nuoret suhtautuivat mediaan ja miten he sitä käyttivät. Lukiolaisten koulussa mediakasvatus oli selkeästi ollut mediataitojen kehittämiseen keskittyvää, kun muiden nuorten kertomusten perusteella mediakasvatuksellisia asioita ei heidän kouluissaan juuri oltu käyty läpi tai jos oli, mediakasvatus painottui enemmän kontrollointiin.

Sen sijaan kotien mediakasvatuksessa sukupuolella näytti olevan jonkinasteinen merkitys: tytöille median, lähinnä internetin, haitoista oli puhuttu enemmän, kun taas pojista vain Alekski kertoi käyneensä vanhempiensa kanssa tällaisia keskusteluja. Nuorten kertomukset näyttävät vahvistavan muissa tutkimuksissa saatuja tuloksia siitä, että tyttöjen pelätään olevan poikia haavoittuvampia ja alttiimpia internetin vaaroille, kuten internetissä vaaniville pedofiileille tai epämiellyttäville sisällöille. Poikien kohdalla riskien taas ajatellaan olevan enemmän suhteessa poikien omaan aktiiviseen toimintaan, minkä vuoksi poikia toisaalta saatetaan haluta vahtia tyttöjä enemmän. (ks. s.61) Erityisesti Joni, Kalle ja Sami tuntuivat vahvistavan aikuisten tuottamia ”huolen diskursseja” siitä, että liika internetin käyttö on haitallista esimerkiksi riippuvuuden ja sosiaalisen elämän köyhtymisen uhan vuoksi (vrt. esim. Sihvonen 2003).

Myös siinä, millaista mediaosallistumista tai -vaikuttamista haastatteleman nuoret toivat esiin, oli suuria eroja nuorten välillä. Lukiolaisten toiminnan kuvauksissa tuli esiin esimerkkejä sekä yksilöllisestä, yhteisöllisestä että julkisesta viestintäorientaatiosta. He ilmaisivat omia näkemyksiään ja osallisuuttaan yhteisöissä tai ryhmissä niin Facebookissa kuin monilla eri keskustelufoorumeilla. He olivat julkisesti liittyneitä sekä Suomen sisäisiin että kansainvälisiin aihepiireihin. ”Aktivisteiksi” luokittelemani nuoret toimivat vahvasti julkisena eli he eivät olleet vain julkisesti liittyneitä yhteisiin asioihin, vaan toivat myös

julkisesti omia näkemyksiään rohkeasti esiin. Tällaisesta yhteiskunnallisesta tai poliittisesta toiminnasta voidaan puhua mediavaikuttamisena.

Kaikki julkisena toimimisen mahdollisuudet eivät selkeästikään olleet tavoittaneet nuoria tasavertaisesti, eivätkä kaikki olleet näistä mahdollisuuksista edes kiinnostuneita. Edellytyksenä sille, että nuoret haluavat ja voivat asettua aktiivisiin toimijarooleihin suhteessa mediaan, on sekä median avoimuus että aikuisten tuki toimijuuden vahvistamisessa huolen diskurssien voimistamisen sijaan.

Tarkasteltaessa kokonaisuutena sitä, miten haastattelemieni nuorten tieto, taito ja halu vaikuttamiseen kohtasivat vaikutusmahdollisuudet, voidaan todeta nuorten olleen selkeästi sitä mieltä, ettei heitä kuunnella tarpeeksi ja ettei todellisia vaikutusmahdollisuuksia ei ole riittävästi — joskin vaikuttamisen lähiympäristössä, kuten kouluissa, koettiin olevan kohtuullisen helppoa Nuorten paneelissa (2011) saatujen tulosten tavoin. Myös median uskottiin jonkin verran parantavan mahdollisuuksia. Vastausten perusteella tieto, jota aktiivisena kansalaisena toimiminen edellyttää, jakautui hyvin epätasaisesti nuorten kesken. Nuorten aktiivisuuden kannalta on ongelmallista, jos nuori kokee, etteivät aikuiset kuuntele ja ettei vaikutusmahdollisuuksia ja/tai tietoa niistä ole riittävästi. Tällöin voi monen kiinnostus toimia aktiivisena kansalaisena lopahtaa ainakin hetkellisesti tai sammua kokonaan: ”sit ei vaan jaksa niitä pieniäkään juttuja mil vois vaikuttaa”, uskoi Kati.

Kyseiset puutteet tulivat esiin myös Euroopan neuvoston vuonna 2010 toteuttamassa lasten ja nuorten osallistumista koskeneessa maatutkimuksessa¹⁴. Uudessa Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa esitetään lista niistä asioista, jotka maatutkimuksen tulosten mukaan kaipaavat muutoksia. (OPM 2011, 53–54.) Arviointiryhmän mukaan Suomen osallistumis- ja kuulemisjärjestelmässä on kehitettävää muun muassa seuraavissa asioissa:

- Nykyisellään **osallistumismenetelmät ovat valikoivia** eivätkä ole avoimia kaikille lapsille ja nuorille.
- Heikommassa asemassa olevien lasten ja nuorten osallistumista ei ole huomioitu lainsäädännössä eikä lasten ja nuorten osallistumisrakenteisiin liittyvissä valintamenettelyissä.

¹⁴ http://www.coe.int/t/dg3/children/participation/PolicyReview_en.pdf

- Erityisryhmiin kuuluvien ja monikulttuuristen lasten ja nuorten osallistumisen lisäämiseksi tulisi näille lapsille ja nuorille antaa nykyistä **enemmän tietoa** heidän osallistumismahdollisuuksistaan ja mukauttaa osallistuminen heidän tarpeisiinsa.
- Lasten ja nuorten osallistumista tulisi edistää ottamalla **lapset ja nuoret mukaan** osallistumisprosessien suunnitteluun.
- Niin lasten ja nuorten parissa työskenteleville aikuisille kuin **lapsille ja nuorille itselleen tulisi järjestää koulutusta lasten oikeuksista ja osallisuudesta.** (OPM 2011, 53–54.)

Nämä kaikki ovat asioita, joissa myös oman aineistoni pohjalta voin todeta olevan parantamisen varaa. Kiinnostus osallistua, kuten myös osallistuminen käytännössä, näytti kasaantuvan tietyille nuorille. Osa nuorista koki, että tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista oli jonkin verran, mutta suurin osa piti tietoa riittämättömänä. Panin merkille esimerkiksi sen, että vain muutama nuorista kertoi ”ehkä joskus” kuulleen nuorisolaista. Lukiolaisista suuri osa kuitenkin koki, että itsellä tietoa oli kohtuullisesti, mutta uskoi, että yleisesti tietoa tulisi olla nuorille enemmän tarjolla. Tutkimustulosteni perusteella ne, jotka kokivat omien tietojen olevan puutteellisia, toisaalta myös vaikuttivat helpommin tyytyvän siihen, miten asiat nykyisellään ovat. Sami tuumi, että ”se voi olla ettei oo tietoo, mut sit toistaalta on periaattees kaikki mil selvii, mil pärjää”. Myös Kalle totesi: ” Kyl tä on iha hyvä tä systeemi”.

Tarkasteltaessa vaikuttamismahdollisuuksia koskevan tiedon sijaan nuorten yleistä yhteiskunnallista tietämystä, näyttää tilanne mielenkiintoiselta. ICCS-tutkimuksen kansainvälisessä vertailussa suomalaisnuorten yhteiskunnallisen tietämyksen pistemäärät ovat korkeimmat yhdessä tanskalaisnuorten kanssa. (Schulz ym. 2010, 28) Arvioidessaan omaa tietämystään politiikasta, arvioivat suomalaisnuoret sen kuitenkin huonommaksi kuin nuoret useimmissa muissa tutkimukseen osallistuneissa (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 50). Omiin tietoihin ei siis selkeästikään näytetä luottavan — joskin Suomessa riittävänä pidetyn tietämyksen rima saattaa olla korkeammalla kuin monessa muussa maassa.

Jollei asioista ole tietoa, ei ole myöskään kykyä asioiden kriittiseen arviointiin. Asiaa voidaan pohtia sen valossa, että varsinkin nuorten luottamuksen demokratian toimivuuteen on tutkimusten mukaan todettu kasvaneen 2000-luvulla (Schoultz 2010, 95–96). Esimerkiksi

ICCS-tutkimuksen kansainvälisessä vertailussa suomalaisnuoret luottivat erilaisiin instituutioihin yleisesti ottaen selvästi enemmän kuin ikätoverinsa muissa maissa, minkä voidaan tulkita kuvastavan sitä, että heidän mielestään kyseinen taho tai toimija huolehtii tehtävästään hyvin. Luottamuksen voidaan kuitenkin nähdä kertovan myös kriiikkittömästä asenteesta yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaa kohtaan. (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 111.) Tämä ei tietenkään ole toivottavaa nuorten aktiivisen kansalaisuuden kannalta.

Jos pohditaan tavoitettani luoda kokonaiskuva prosessista, jossa nuoret muodostavat erilaisia kansalaisidentiteettejä suhteessa mediaan ja muihin arjen toimintaympäristöihin, voidaan tutkimustulosten perusteella todeta, että kansalaisidentiteettejä muokkaavaa, sekä perinteistä että uudenlaista osallistumista kyllä ilmeni niin mediavälitteisesti kuin ilmankin mediaa, mutta se kasaantui selkeästi niille nuorille, jotka olivat aktiivisia osallistumaan myös internetin ulkopuolella. Passiivisimmat nuoret eivät vaikuttaneet olevan kiinnostuneita perinteisistä, jos mistään, kansalaisvaikuttamisen keinoista (vrt. Kotilainen & Rantala 2008, 38). Tällöin sekä julkinen liittyminen että kansalaisminäkuva jäivät heikoiksi tai täysin olemattomiksi.

Osallisuus tai vaihtoehtoisesti osattomuus näkyy muiden elämänpiirien tavoin myös suhteessa mediaan. Viime vuosilta on näyttöä myös siitä, että käynnissä on kaksi erisuuntaista prosessia, informaatioyhteiskunnan kehitys ja taloudellinen eriarvoistuminen, jotka eriyttävät kansaa median käytön ja käyttötapojen suhteen. Informaatio- tai mediayhteiskunnassa toimiminen edellyttää kansalaisilta monipuolista median seuranta ja hallintaa. Samanaikainen taloudellisen eriarvoistumisen trendi, josta kertovat muun muassa korkea nuorisotyöttömyys, julkisten koulutus- ja sosiaalimenojen supistuminen ja tuloerojen kasvu, kuitenkin jakaa kansaa kahtia. On syntynyt väliinputoajien ryhmä, jolle on ominaista alhainen koulutustaso, korkea työttömyys sekä puuttuvat valmiudet ja mahdollisuudet median monipuoliseen käyttöön. (Sassi 2009, 29.)

Jopa länsimaissa on löydetty ”digitaalisia kuiluja” nuorten online-aktiiviteettien suhteen, puhumattakaan eroista globaalilla tasolla. Verrattaessa YMP-hankkeeseen osallistuneiden nuorten median käyttöä eri maiden välillä, tulee epätasa-arvo median saatavuudessa ja käytössä selkeästi esiin: kun Suomen nuoret kertoivat käyttävänsä monenlaista mediaa

päivittäin, ja myös eri medioita yhtäaikaaisesti, oli muissa hankkeen maissa median käyttö hyvin paljon riippuvaista siitä, mihin sosiaaliluokkaan nuori kuului ja asuiko hän maalla vai kaupungissa. (Kotilainen ym. 2011, 213, 215–216.)

Vaikka globalisaatio ja teknologian kehitys tarjoaakin toisaalta monenlaisia mahdollisuuksia, kasvattaa digitaalisia kuiluja entisestään tarve yhä tehokkaammille teknologisille laitteille ja yhä laajemmalle informaation hallinnalle. Puutteet yhteyksissä muuhun maailmaan, koulutuksessa ja perushyvinvoinnissa kasaantuvat kuilun toiselle puolelle, kun taas toisella puolella elintaso kasvaa ja globaali maailmankansalaisuus vahvistuu. (Reguillo 2009, 22–23.) Päästäkseen täysivaltaiseksi toimijoiksi osallistuvassa online-kulttuurissa (*participatory online culture*), jossa keskeiset elementit ovat jakaminen ja aktiivinen osallistuminen, tarvitsevat nuoret myös monenlaista kulttuurista kompetenssia, kuten eri lähteiden *arviointikykyä*, *verkostoitumista* eli kyky etsiä, yhdistää ja välittää tietoa sekä *rohkeutta* ottaa osaa julkisiin keskusteluihin myös kriittisesti. (Jenkins ym. 2009, 4; Kotilainen ym. 2011, 215.)

Innovative Practices of Youth Participation in Media -raportissa todetaan, että osallistuessaan mediassa tai median avulla nuori välittää omia tietojaan ja näkökulmiaan ja voi sitä kautta oppia uutta niin itsestään kuin ympäröivästä maailmastaan. (Asthana 2006, 6.) Median avulla nuoret voivat saada mahdollisuuksia vaikuttaa ja kokemuksia kuulluksi tulemisesta (Kotilainen & Rantala 2008, 104). Tutkimustulosteni mukaan media, pedagogiikka ja yhteiskunnallinen osallistuminen vaikuttavatkin kulkevan vahvasti käsi kädessä. Niillä nuorilla, jotka olivat saaneet kotoa ja koulusta tukea ”kansalaiseksi kasvamiseen” ja median refleksiiviseen sekä luovaan käyttöön, olivat pääsääntöisesti halukkaita hankkimaan lisää tietoa siitä, miten aktiivista kansalaisuutta voi toteuttaa ja myös toimimaan aktiivisesti käytännössä omaa kansalaisuuttaan vahvistaen. Kuten Kotilainen ja Rantala (2008, 104) toteavat, tarjoaa näiden kolmen osa-alueen välinen yhteys mahdollisuuksia, mutta myös haasteita kouluille ja opetukselle. Enää ei riitä pelkkien tietoteknisten taitojen opettaminen — kuten tilanne näytti nuorten kertomusten perusteella olevan valitettavan usein — vaan tarvitaan enemmän oppilaslähtöisiä, nuorisokulttuurit huomioivia dialogisen mediakasvatuksen käytäntöjä (mt.).

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa kerrotaan tähtäimessä olevan se, että ”kaikille lapsille ja nuorille ikä huomioon ottaen luodaan enemmän ja yhtäläisiä

mahdollisuuksia koulutuksessa ja työmarkkinoilla ja että kaikkien lasten ja nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista osallisuutta edistetään.” (OPM 2011, 10) Koska useissa tutkimuksissa on todettu yhteiskuntaopin opetuksella olevan vaikutusta ”pelikentän tasoittamisessa” yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen osalta, tulisi sen merkitystä pohtia erityisesti erilaisista kotitaustoista tulevien oppilaiden kansalaisuuden tukemisessa (Paavilainen 2011, 92). Mustavalkoisen ”poliittisen koulutuksen” sijaan nuoria tulisi kuitenkin rohkaista uudistuksiin ja kriittiseen arviointiin. Oona tiivistä nuorten esittämät toivomukset yhteiskuntaopin opetusta koskevista muutoksista hyvin:

[E]t jos on joku semmonen Suomee isosti koskeva asia, niinku nyt vaik on nä EU-tukipaketit, et vois niinku kysyy ihan, et ymmärtääks ne mikä tä asia on ja sit sen jälkeen kysyy et mieltä ne on siit ja miks. Et silleen niinku, vaikkei sil [nuorella] ois sillai sanavaltaa, ni se lisäis sitä tietoo, siis aikuisetkin, et näkis et mitä nuoret ajattelee.

Sen sijaan, että yritetään sovittaa kaikki nuoret samaan muottiin pitämällä osallistumista itseisarvona ja pakottamalla heidät ”osallistumaan” järjestelmään, jota he eivät välttämättä koe omakseen, olisi keskeistä pysähtyä miettimään, miksi nuorten halutaan osallistuvan. (Rapeli & Koskimaa 2011, 98–99.) Itse osallistumista tärkeämpänä näenkin nuorten osallisuuden tunteen vahvistamisen, mikä todennäköisesti lisää myös vastuuntuntoa; jos nuori oppii lähiyhteisöissään olevansa arvostettu ja hyväksytty, mutta myös ottamaan vastuuta itsestään ja läheisistään, saa nuori hyvät lähtökohdat myös vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena toimimiseen.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi järkevää keskittyä formaalin poliittisen osallistumisen sijaan tai lisäksi siihen, miten nuoret osallistuvat arjessaan — siihen, mikä heitä kiinnostaa ja miten he ehkä jo osallistuvat arjessaan monenlaisiin asioihin aivan huomaamattaan. Esimerkiksi nuorisotalotoimintaa havainnoimalla voi huomata, että nuoret osallistuvat esimerkiksi yhteisen toiminnan järjestämiseen, vertaisohjaamiseen ja yhteisistä tiloista huolehtimiseen. Aktiivisen kansalaisuuden alku onkin mielestäni tällaisissa arkisissa toiminnoissa. Kun nuorta tuetaan tällaisessa osallistumisessa voi aktiivinen kansalaisuus vähitellen vahvistua muillakin elämän areenoilla.

KIRJALLISUUS

Ahonen, Sirkka (2004): Voiko kansalaisvaikuttamista oppia? Teoksessa: Borg, Sami (toim.): *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaivaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisuja 10. Helsinki: Oikeusministeriö. 100–105

Acquisti, Alessandro & Gross, Ralph (2006): Imagined Communities: Awareness, Information Sharing, and Privacy on the Facebook. Teoksessa: Danezis, George & Golle, Philippe (Toim.): *Privacy enhancing technologies: 6th international workshop, PET 2006. Revised Selected Papers*. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg. 36–58.

Bauman, Zygmunt (1996): *Postmodernin lumo*. Vastapaino, Tampere.

Bennett, Lance (2008): Changing Citizenship in the Digital Age. Teoksessa: Bennett, Lance (toim.): *Civic Life Online: Learning How Digital Media Can Engage Youth*. The MIT Press, Cambridge.

boyd, danah (2007): Why Youth <3 Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. Teoksessa: Buckingham, David (toim.): *Youth, Identity, and Digital Media*. The MIT Press, Cambridge. 119–142.

boyd, danah (2008): *Facebook's Privacy Trainwreck. Exposure, Invasion, and Social Convergence*. The International Journal of Research into New Media Technologies Vol 14 (1). 13–20.

Brake, Michael (1985): *Comparative Youth Culture : the Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and Canada*. Routledge & Kegan, London.

Buckingham, David (2000): *After the Death of Childhood - Growing Up in the Age of Electronic Media*. Polity Press, Cambridge.

Carlsson, Ulla (2010): Young People in the Digital Media Culture. Global and Nordic Perspectives. An Introduction. Teoksessa: Carlsson, Ulla (toim.): *Children and Youth in the Digital Media Culture: From a Nordic Horizon*. Nordicom, University of Gothenburg. 9–22.

Casell, Justine & Cramer, Meg (2008): High Tech or High Risk: Moral Panics about Girls Online. Teoksessa: McPherson, Tara (toim.): *Digital Youth, Innovation and the Unexpected*. The MIT Press, Massachusetts Institute of Technology. 53–75.

Castells, Manuel (2009): *Communication power*. Oxford University Press.

Corbin, Juliet & Strauss, Anselm (2008): *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Sage, Los Angeles.

Couldry, Nick (2006): *Culture and Citizenship: The Missing Link?* European Journal of Cultural Studies 9:3. 321–339.

Couldry, Nick & Livingstone Sonia & Markham, Tim (2006): *Media Consumption and the Future of Public Connection*. Palgrave Macmillian, Basingstoke.

Dahlgren, Peter (2006): *Doing Citizenship: The Cultural Origins of Civic Agency in the Public Sphere*. European Journal of Cultural Studies 9:3. 267–286.

Dahlgren, Peter (2007): Introduction: Youth, Civic Engagement and Learning via New Media. Teoksessa: Dahlgren, Peter (toim.): *Young Citizens and New Media*. Routledge, New York, London. 1–18.

Dahlgren, Peter & Olsson, Tobias (2007): Young Activists, Political Horizons and the Internet: Adapting the Net to One's Purposes. Teoksessa: Loader, Brian (toim.): *Young Citizens in the Digital Age. Political Engagement, Young People and New Media*. Routledge, New York. 68–81.

Debatin, Bernhard & Lovejoy, Jennette P. & Horn, Ann-Kathrin & Hughes, Brittany N. (2009): *Facebook and Online Privacy: Attitudes, Behaviors, and Unintended Consequences*. Journal of Computer-Mediated Communication 2009:15. 83–108.

Denzin, Norman K. & Lincoln Yvonna S. (2005): *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Sage Publications, Thousand Oaks.

Dunkels, Elza (2010): The Kids are Alright. Perspectives on Childrens's Online Safety. Teoksessa: Carlsson, Ulla (toim.): *Children and Youth in the Digital Media Culture: From a Nordic Horizon*. Nordicom, University of Gothenburg.

Gerodimos, Roman & Ward, Janelle (2007): Rethinking Online Youth Civic Engagement: Reflections on Web Content Analysis. Teoksessa: Loader, Brian (toim.) (2007): *Young Citizens in the Digital Age. Political Engagement, Young People and New Media*. Routledge, New York.

Giddens, Anthony (1995): Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa: Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott: *Nykyajan jäljillä: refleksiivinen modernisaatio*. Suom. Leevi Lehto. Vastapaino, Tampere. 83–152.

Haanpää Leena, Ehrs Camilla, Tiensuu-Tsiopoulos Mervi, Kaljonen Anne, Lagström Hanna. *Nuoret luupin alla – koulukysely: 6.- ja 9.-luokkalaisten*

hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa. Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisuja 2009:1, Turun yliopisto.

Habermas, Jürgen (2004): Julkisuuden rakennemuutos. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta. Suom. Veikko Pietilä. Vastapaino, Tampere.

Hagen, Ingunn (2010): Growing up in a Commercial World: Reflections on Media, Marketing and Young Consumers. Teoksessa: Carlsson, Ulla (toim.): *Children and Youth in the Digital Media Culture: From a Nordic Horizon*. Nordicom, University of Gothenburg. 113–127.

Helve, Helena (2005): “Borders and Possibilities in Youth Research”. Teoksessa: *Mixed Methods in Youth Research*.

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 60, Helsinki. 57–81.

Herkman, Jukka (2011): *Politiikka ja mediajulkisuus*. Vastapaino, Tampere.

Hirsjärvi, Irma (2011): esitelmä *Fandom networks*. YMP-seminaari 8.11.2011, Tampereen yliopisto. JULKAISEMATON.

Hirsjärvi, Irma & Tayie, Samy (2011): *Children and New Media: Youth Media Participation. A Case Study of Egypt and Finland» and Niños y nuevos medios: estudios de caso en Egipto y en Finlandia*. Comunicar 19:37, 99–107.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2010): *Tutki ja kirjoita*. Tammi, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008): *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus, Helsinki.

Hoikkala, Tommi (1989): *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Gaudeamus, Helsinki.

Hull, Gordon & Richter Lipford, Heather & Latulipe, Celine (2010): *Contextual Gaps: Privacy Issues on Facebook*. Ethics and Information Technology, Vol. 13 (4). 289–302.

Jennings, M. Kent & Stoker, Laura & Bowers, Jake (2009): *Politics across Generations: Family Transmission Reexamined*. The Journal of Politics, Vol. 71 (3). 782–799.

Joensuu, Mika (2007): *Nuorten internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta*. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki.

Kiilakoski, Tomi (2007): Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa: Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.): *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77, Helsinki. 8–23.

Koskinen, Sanna (2010): *Ympäristökansalaisuus on kansalaisuutta tässä ja nyt*. Nuorisotutkimus 2010:3. 47–50.

Kotilainen, Sirkku (2009a): *Global Comparative Research on Youth Media Participation. Research plan*. JULKAISEMATON.

Kotilainen, Sirkku (2009b): Suhteet mediaan — avainkokemuksia nykykulttuurissa. Teoksessa: Kotilainen, Sirkku (toim.): *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99, Jyväskylän yliopisto. 7–18.

Kotilainen, Sirkku (2010): Global Digital Culture Requires Skills in Media Literacies. Teoksessa: Carlsson, Ulla (toim.): *Children and Youth in the Digital Media Culture: From a Nordic Horizon*. Nordicom, University of Gothenburg. 65–73.

Kotilainen Sirkku, Suoninen Annikka, Hirsjärvi Irma ja Kolomainen Sara (2011): Youngsters' Expressions of Responsible Citizenship through Media Diaries. Teoksessa: von Feilitzen, Cecilia & Carlsson, Ulla & Bucht, Catharina (toim.): *Yearbook 2011. New Questions, New Insights, New Approaches. Contributions to the Research Forum at the World Summit on Media For Children and Youth 2010*. Nordicom, University of Gothenburg. 213–222.

Kotilainen, Suoninen, Shelat, Hirsjärvi, Tayie (TULOSSA 2012) Youth Participation on Media: Growing up Global. Nordicom, University of Gothenburg.

Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2008): *Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 89, Helsinki.

Kuhn, Thomas (1970): *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press.

Kupiainen, Reijo (2009): Lasten mediasuhteet mediakasvatuksen kysymyksenä. Teoksessa: Kotilainen, Sirkku (toim.): *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99, Jyväskylän yliopisto. 167–183.

Kvale, Steinar & Brinkmann (2009): *Interviews. Learnign the Craft of Qualitative Research Interviewing*. Sage, Los Angeles.

Lash, Scott (1995): Refleksiivisyys ja sen vastaparit: rakenne, estetiikka, yhteisö. Teoksessa: Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott: *Nykyajan jäljillä: refleksiivinen modernisaatio*. Suom. Leevi Lehto. Vastapaino, Tampere. 153–235.

Livingstone, Sonia & Couldry, Nick & Markham, Tim (2007): Youthful Steps Towards Civic Participation: Does the Internet Help? Teoksessa: Loader, Brian

(toim.): *Young Citizens in the Digital Age. Political Engagement, Young People and New Media*. Routledge, New York. 21–34.

Loader, Brian (2007): Introduction: Young Citizens in the Digital Age: Disaffected or Displaced?. Teoksessa: Loader, Brian (toim.): *Young Citizens in the Digital Age. Political Engagement, Young People and New Media*. Routledge, New York. 1–17.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto (2010): *Peruspalvelut Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa 2010*. Lounais-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 2011:1.

Lähdesmäki, Kirsi (2011): *Nuorten käsityksiä politiikan ja poliitikkojen etiikasta*. Nuorisotutkimus 2011:3. 83–87.

Matikainen, Janne: Verkkokeskustelua homo-illasta — osallistumisen kulttuuria? Teoksessa: Kivimäki, Sanna (toim.): *Journalismikritiikin vuosikirja 2011*. Media & viestintä 2011:1. Journalismin tutkimusyksikkö, Nordicom, Tampereen yliopisto. 92–98.

Merton, Robert & Fiske, Marjorie & Kendall, Patricia (1990): *The Focused Interview. A Manual of Problems and Procedures*. Free Press, New York.

Mesch, Gustavo & Coleman, Stephen (2007): New Media and New Voters: Young People, the Internet and the 2005 UK Election campaign. Teoksessa: Loader, Brian (toim.) (2007): *Young Citizens in the Digital Age. Political Engagement, Young People and New Media*. Routledge, New York. 35–47.

Myllyniemi, Sami (2008): *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 88, Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 39, Helsinki.

Mäkelä, Klaus (1990): Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa: Mäkelä, Klaus (toim.) (1990): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Gaudeamus, Helsinki. 42–61.

Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (2011): Johdanto. Teoksessa: Määttä, Mirja & Tolonen, Sanna (toim.): *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112, Helsinki. 5–11.

Mørch, Sven (2005): Researching Youth life. Teoksessa: Helve, Helena (toim.) (2005): *Mixed Methods in Youth research*. Finnish Youth Research Network and Finnish Youth Research Society, publications 60, Tampere. 29–56.

Nuorisolaki 2006/72. *Suomen säädöskokoelma*. Eduskunta, Helsinki.

Oikeusministeriö, OM (2008): *Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe. Esitys sähköisen vuorovaikutuksen kehittämisestä kansalaisyhteiskunnan ja poliittis–hallinnollisten toimijoiden välillä*. Lausuntoja ja selvityksiä 2008:8. Oikeusministeriö, Helsinki.

Opetusministeriö, OPM (2007): *Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011*. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41. Opetusministeriö, Helsinki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, OPM (2011): *Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6, Helsinki.

Oranen, Mikko (2008): *Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä*. Ensi- ja turvakotien liitto ry, Helsinki.

Pessala, Heli (2008): *Sähköisiä kohtaamisia: Suomalaisten yhteiskunnallinen osallistuminen internetissä*. Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 1/2009, Viestinnän tutkimuskeskus CRC, Helsingin yliopisto.

Pietilä, Veikko (2010a): *Julkiso ja yleisö*. Teoksessa: Pietilä, Veikko ym.: *Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampereen yliopistopaino. 201–216.

Pietilä, Veikko (2010b): ”Matti Matalaisen” julkea ehdotus ja vähän muutakin. Teoksessa: Pietilä, Veikko ym.: *Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampereen yliopistopaino. 243–267.

Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010): *Julkea ehdotus*. Teoksessa: Pietilä, Veikko ym.: *Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampereen yliopistopaino. 197–199.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (2011): *Aluehallintovirastojen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2010*. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 2011:5, Oulu.

Puuronen, Vesa (2006): *Nuorisotutkimus*. Vastapaino, Tampere.

Rapeli, Lauri & Koskimaa, Vesa (2011): *Nuorten poliittista osallistamista vai poliittisen eliitin pelastamista?* Nuorisotutkimus 2011:3. 96–99.

Regan Shade, Leslie : *Contested Spaces: Protecting or Inhibiting Girls Online?* Teoksessa: Weber, Sandra & Dixon, Shanly (toim.) (2007): *Growing Up*

Online. Young People and Digital Technologies . Palgrave Macmillan, New York. 227–244.

Reguillo, Rosanna (2009): The Warrior's Code? Youth, Communication and Social change. Tufte, Thomas & Enghel, Florencia (toim.): *Youth Engaging with the World. Media Communication and Social Change*. Nordicom, University of Gothenburg. 21–39.

Ridell, Seija (2006): Yleisö. Teoksessa: Ridell, Seija & Väliaho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.) (2006): *Mediaa käsittämässä*. Vastapaino, Tampere. 233–257.

Ridell, Seija (2011): *Elämää Facebookin ihmemaassa : sosiaalinen verkostosivusto käyttäjiensä kokemana*. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, CMT, Tampereen yliopisto.

Rubin, Herbert & Rubin, Irene (2005): *Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data*. Sage, Thousand Oaks.

Rydin, Ingegerd & Sjöber, Ulrika (2010): From TV Viewing to Participatory Cultures. Reflections on Childhood in Transition. Teoksessa: Carlsson, Ulla (toim.): *Children and Youth in the Digital Media Culture: From a Nordic Horizon*. Nordicom, University of Gothenburg. 87–101.

Salasuo, Mikko & Hoikkala, Tommi (2010): Lapsi, nuori ja mediayhteiskunta. Teoksessa: Jokela, Eero & Pruuki, Heli (toim.): *Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma*. Lasten Keskus, Helsinki. 146–162.

Sassi, Sinikka (2009): Mitä kuuluu yleisölle verkkoviestinnän aikakaudella? Teoksessa: Kotilainen, Sirkku (toim.): *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99, Jyväskylän yliopisto. 21–40.

Schulz, Wolfram & Ainley, John & Fraillon, Julian & Kerr, David & Losito, Bruno (2010): *Initial Findings from the IEA International Civic and Citizenship Education Study*. International Association for the educational achievement, Amsterdam.

Shoultz, Vera (2010): Nuorten poliittinen osallistuminen ja sen murros. Teoksessa: Anttila, Anu-Hanna; Kuussaari, Kristiina & Puhakka, Tiina (toim.) (2010): *Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot vuosikirja*. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Helsinki. 93–104.

Sihvonen, Tanja (2003): Tietoverkot sosiaalisen olemisen paikkana. Teoksessa: Kangas, Sonja & Kuure, Tapio: *Teknologisoituva nuoruus*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 33, Nuorisoasiain

neuvottelukunta, julkaisuja 26, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki. 85–97.

Suoninen, Annikka (2004): *Mediakielitaidon jäljillä: lapset ja nuoret valikoivina mediakäyttäjinä*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 81, Jyväskylän yliopisto.

Suoninen, Annikka & Kuparinen, Pekka & Törmäkangas, Kari (2010): *Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 - tutkimuksen päätulokset*. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Tomperi, Tuukka (2011): Poliittinen sosialisatio perheissä. Tutkimuksen perinteestä nykynäkyymiin. *Nuorisotutkimus* 2011:3. 3–28.

Tufte, Thomas & Enghel, Florencia (2009): Introduction: Youth Engaging with Media and Communication: Different, Unequal and Disconnected? Teoksessa: Tufte, Thomas & Enghel, Florencia (toim.): *Youth Engaging with the World. Media Communication and Social Change*. Nordicom, University of Gothenburg. 11–18.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.

Turkia, Heini (2010): *Nuorten kuulemisesta kohti nuorten toimijuutta*. *Nuorisotutkimus* 2010:3. 51–56.

Uusitalo, Ritva (1991): Sosiologian nuorisokuvat. Teoksessa: Hoikkala, Tommi (toim.): *Törmäävät tulkinnat: kirja nuorista ja nuoruudesta*. Gaudeamus, Helsinki.

Uusitalo, Niina & Vehmas, Susanna & Kupiainen Reijo (2011). *Naamatusten verkossa: Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2*. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, Tampereen yliopisto.

Vehviläinen, Jukka (2006): *Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt*. Opetushallitus, Helsinki.

von Feilitzen, Cecilia (2010): Influences of Mediated Violence. International and Nordic Research Findings. Teoksessa: Carlsson, Ulla (toim.): *Children and Youth in the Digital Media Culture: From a Nordic Horizon*. Nordicom, University of Gothenburg. 173–187.

Wells, Chris (2010): *Citizenship and Communication in Online Youth Civic Engagement Projects*. *Information, Communication & Society*, 13:3. 419–441.

Willett, Rebekah (2008): *'What You Wear Tells a Lot about You': Girls Dress up Online*. Gender and Education Vol. 20 (5). 421–434.

Elektroniset aineistot:

Asthana, Sanjay (2006): *Innovative Practices of Youth Participation in Media*. UNESCO. [Viitattu 19.12.2011] Luettavissa osoitteessa:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001492/149279e.pdf>

Carpentier, Nico (2007): Section Two: Introduction. Participation and Media. Teoksessa: Cammaerts, Bart & Carpentier, Nico (toim.): *Reclaiming the Media: Communication Right and Democratic Media Roles*. [Viitattu 16.12.2011] Luettavissa osoitteessa:
<http://site.ebrary.com/lib/uniturku/docDetail.action?docID=10146727>

Gretschel, Anu (2011): Nuorisotalo mahdollistavana lähiympäristönä: Nuorten näkökulma. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, julkaisuja 3/2011, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 41, Helsinki. [Viitattu 23.1.2012] Luettavissa osoitteessa:
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/nuorisotalo.pdf>

Hibbing, John R. & Theiss-Morsen, Elizabeth (2002): *Stealth Democracy: American's Beliefs about How Government Should Work*. Cambridge University Press. [Viitattu 27.2.2012] Luettavissa osoitteessa:
<http://site.ebrary.com/lib/uniturku/docDetail.action?docID=10021930>

Jenkins, Henry & Clinton, Katie & Purushotma, Ravi & Robison, Alice J. & Weigel, Margaret (2009): *An Occasional Paper on Digital Media and Learning. Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. The MacArthur Foundation, Chicago. [Viitattu 2.1.2012] Luettavissa osoitteessa:
http://digitalllearning.macfound.org/atf/cf/%7B7E45C7E0-A3E0-4B89-AC9C-E807E1B0AE4E%7D/JENKINS_WHITE_PAPER.PDF

Kupiainen, Reijo (2010): *Young people's media practices and learning in and outside of school: case Finland*. Medialiteracy Conference 19.–20.10.2010, Lontoo. [Viitattu 30.10.2011] Luettavissa osoitteessa:
<http://medialiteracyconference2010.weebly.com/uploads/5/9/9/4/5994295/kupiainen.pdf>

Livingstone, Sonia & Bober, Magdalena & Helsper, Ellen (2004): *Active participation or just more information? Young people's take up opportunities to act and interact on the internet.*, London School of Economics and Political Science, London. [Viitattu 15.10.2011] Luettavissa osoitteessa:
<http://eprints.lse.ac.uk/396/1/UKCGOparticipation.pdf>

Livingstone, Sonia & Haddon, Leslie (2009): *EU Kids Online: Final Report*. London School of Economics and Political Science, London. [Viitattu 18.10.2011] Luettavissa osoitteessa: www2.lse.ac.uk/.../EUKidsOnlineFinalReport.pdf

Livingstone, Sonia & Haddon, Leslie & Görzig, Anke & Ólafsson, Kjartan (2011a): *EU Kids Online. Final Report*. London School of Economics, London. [Viitattu 17.10.2011] Luettavissa osoitteessa: <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20Online%20reports.aspx>

Livingstone, Sonia & Haddon, Leslie & Görzig, Anke & Ólafsson, Kjartan (2011b): *Risks and safety on the internet. The perspective of European children. Full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries*. [Viitattu 30.10.2011] Luettavissa osoitteessa: <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20Online%20reports.aspx>

Nuora (2011): Raportti lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2007–2011 toteutumisesta. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 44, Helsinki. [Viitattu 1.11.2011] Luettavissa osoitteessa: www.minedu.fi/export/.../lanuke_2007-2011_arviointiraportti.pdf

Nuorten paneeli (2011) : *Nuorten paneeli 2011. Nuoret ovat nykypäivä ja tulevaisuus*. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Allianssi ry. [Viitattu 15.2.2012] Luettavissa osoitteessa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Kehittamisohjelma_2012-2015/Liitteet/Nuorten_Paneeli_2011_loppuraportti.pdf

Paakkunainen, Kari & Suurpää, Leena (2011): Nuorten poliittinen ohjaus — strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 43. [Viitattu 10.2.2012] Luettavissa osoitteessa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/ohjaus.pdf>

Rastas, Anna (2007): *Rasismi lasten ja nuorten arjessa*. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Tampere University Press, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 78. Väitöskirja. [Viitattu 12.3.2012] Luettavissa osoitteessa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-6964-0.pdf>

Rauas, Minna (2010): *Ammattina nuorisotyö – esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta*. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. [Viitattu

20.9.2011] Luettavissa internetsivulla:

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17348/2010_samk_rauas_minna.pdf?sequence=1

Rosanvallon, Pierre & Moyn, Samuel (2006): *Democracy Past and Future*. Columbia University Press, New York. [Viitattu 27.2.2012]. Luettavissa osoitteessa: <http://site.ebrary.com/lib/uniturku/docDetail.action?docID=10183580>

Thomas, Nigel (2002): *Children, family and the state. Decision-making and child participation*. Palgrave Macmillan, Gordonsville. [Viitattu 8.9.2011] Luettavissa osoitteessa:

<http://www.palgraveconnect.com/pc/doi/10.1057/9781403919915>

Tilastokeskus (2011): *Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieto- ja viestintätekniikan käyttö*. Tilastokeskus, Helsinki. [Viitattu 5.11.2011] Luettavissa osoitteessa: http://www.stat.fi/til/sutivi/2011/sutivi_2011_2011-11-02_fi.pdf

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

- Globaali and lokaali osallistuminen, ”glokaalisuus”
- Alakulttuurit
- Itsetunto, identiteetti
- Sosiaaliset verkostot ja jaetut merkitykset
- Globaalisuus, kansainvälisyys, kielet,
- Sukupolvet
- Taidot
- Säännökset, rajoitukset
- Vaikuttamishalukkuus + -mahdollisuudet

Taustakysymykset:

- Perhe, perheen tilanne ja ystävät
- Median saatavuus (puhelin, netti, sanomalehdet, muut lehdet, tv, radio yms.)
- Median käyttö kotona
- Median käyttö koulussa
- Mahdolliset projektit, prosessit yms. , joissa mediaa on käytetty
- Vapaa-aika ja median käyttö
- Median käytön sosiaaliset ulottuvuudet
- Taloudellinen ulottuvuus: mediaan sijoittaminen (oma ja perheen)
- Erityistaidot median käytössä

Liite 2. Netin käyttö: tärkeimmät nettisivut ja netin käytön hyödyt

	Käytetyt nettisivut	Netin käytön tärkeimmät hyödyt
Kalle	<ul style="list-style-type: none"> • FB: muiden toiminnan seuraaminen, linkkien jakaminen • Youtube • Leffatykki (leffa-arvostelut) • Iltalehti 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilmaisuus (esim. nettilehdet, lataus) • Koulutehtävien teko helppoa netin avulla • Nettikauppojen käyttö kätevää
Joni	<ul style="list-style-type: none"> • FB: kommunikointi • Youtube+ Pirate Bay • Blogit (vaihtarikavereiden) • Lätkäfoorumi • Arcade-pelihalli • Skype • Vaihtarikoulun sivut 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilmaisuus (esim. erilaisiin kilpailuihin ja äänestyksiin osallistuminen, lataus) • Tiedonhaun helppous • Yhteydenpito (myös vaihtarikavereihin USA:ssa)
Sami	<ul style="list-style-type: none"> • FB: kommunikointi, muiden toiminnan seuraaminen • Youtube • Google 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteydenpidon ilmaisuus + helppous
Elena	<ul style="list-style-type: none"> • FB: kommunikointi, pelit, muiden toiminnan seuraaminen • Youtube • Pelikone 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteydenpito ulkomaillakin asuviin kavereihin & sukulaisiin helppoa ja halpaa
Anni	<ul style="list-style-type: none"> • FB: ”fanisivun” ylläpito, muiden toiminnan seuraaminen, kommunikointi, omien tanssitms. esitysten + siskon mainostaminen • Youtube • Iltalehti • Sähköposti 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteydenpidon helppous • Mainostaminen • Nopea tiedonkulku • Omien mielipiteiden yms. esiintuomisen helppous • Anonymiteetti
Tiina	<ul style="list-style-type: none"> • FB: yhteydenpito, muiden toiminnan seuraaminen, kuvat • Google • Poikaystävän kanssa autofoorumi + kavereiden kanssa muutiblogit • IS + IL • Koulun sivut 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteydenpidon helppous • Tiedonhaun helppous

Aleksi	<ul style="list-style-type: none"> • HS (ulkomaat, kotimaa, politiikka) • Myspace • FB: kommunikointi, muiden toiminnan seuraaminen, kuvat • Musablogit • Kuvankäsittelyä koskevat sivut • Punk in Finland -foorumi • Youtube 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonhaun helppous • Yhteydenpidon helppous • Nopea tiedonkulku
Juho	<ul style="list-style-type: none"> • Wikipedia • FB: kommunikointi, muiden toiminnan seuraaminen • Ylilauta • Uutissivustot • Devian Arts • Tabulatuurit • Piirrustustekniikka + photoshop yms. sivustot • Riemurasia 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteisöllisyys • Tiedonhaun helppous • Anonymiteetti
Sakari	<ul style="list-style-type: none"> • Massive Online Multiplayer Game (Erilaiset roolipelit, esim. WOW) • Escapist Magazine • Devian Arts • Risk-forum • Erityisesti kaikki kansainväliset sivustot (foorumit, uutissivustot jne.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Omien näkemysten esittämisen helppous + pääsee kiinni muiden näkemyksiin ja mielipiteisiin • Tiedonhaun helppous • Kansainvälisyys • Ystävyyssuhteiden muodostaminen helpompaa netissä kuin "tosielämässä"
Heidi	<ul style="list-style-type: none"> • FB: kommunikointi, kuvat (käyttö "kuihtunut" Tumblrin rinnalla) • Google • Tumblr • Omegle • Blogit (kirja-arvostelut + kanta-aottava blogi) • Jatko-opintoihin liittyvät sivut, esim. TY • HS + TS (+IS) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonhaun helppous • Kansainvälisyys (helppo tutustua muihin maihin/kulttuureihin) • Keskustelun monipuolisuus + mielipiteiden esittämisen helppous
Kati	<ul style="list-style-type: none"> • Ylilauta (erityisesti politiikkaosasto) • Blogit joskus • Youtube • FB (ei aktiivinen käyttö) • Eri uutismedioiden sivut (erityisesti kansainväliset) 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelun monipuolisuus + mielipiteiden esittämisen helppous • Yhteydenpidon helppous • Anonymiteetti • Tiedonhaun helppous + mahdollisuus lähteiden vertailuun, esim. uutismediat
Oona	<ul style="list-style-type: none"> • FB: kuvat, kommunikointi • Wilma • Google • Youtube • Muotiblogit + omia harrastuksia koskevat blogit & foorumit • Sanakirja • IL+ IS • TV-kanavien nettisivut 	<ul style="list-style-type: none"> • Anonymiteetti • Tiedonhaun helppous • Keskustelun monipuolisuus + mielipiteiden esittämisen helppous • Sisällön kattavuus

